

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Första kammaren.

Nr 13.

Onsdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 76, angående ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden;

nr 80, angående pensionering av befattningshavare vid sådana statsunderstödda kemiska stationer och frökontrollanstalter, som icke lyda under hushållningssällskap;

nr 81, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 85, angående vissa försäljningar från häradsallmänningar.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 19 riksdagsordningen.

Om avskaffande av det s. k. bostadsbandet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 95, hade herr *Vennerström* hemställt, att riksdagen måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 19 riksdagsordningen:

”Till ledamöter i andra kammaren kunna endast utses män och kvinnor, som äga valrätt inom riket.”

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Ljunggren, Lyberg, Larsén, Almkvist, Pauli, Sävström, Borg* och *Andersson* i Igelboda, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionen ville i skrivelse till Konungen anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag till sådana ändringar av riksdagsordningen, att det s. k. bostadsbandet vid val till andra kammaren avskaffades.

Herr *Lyberg*: Herr greve och talman! Mot utskottets avstyrkande av denna motion om avskaffande av bostadsbandet vid val till andra

Om avskaf-
fande av det
s. k. bostads-
bandet.
(Forts.)

kammaren har en del utskottsledamöter anmält reservation med hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte. Vad som närmast och väsentligen åsyftas med detta yrkande om bostadsbandets avskaffande är väl att bereda möjlighet åt väljarne inom en valkrets att omvälja en med ortens förhållanden väl förtrogen, duglig och kanske mångårig riksdagsman, ehuru han flyttat utanför valkretsen under valperioden. Skälen, som tala för att tillmötesgå detta önskemål, förefalla mig vara så påtagliga, att det ej finnes någon anledning för mig att här utveckla dem; men jag skulle vilja hemställa till den, som möjligen är en smula tveksam i denna ej alltför riksviktiga fråga, att genomläsa utskottets motivering med ett granskande öga. Jag är nämligen då övertygad om att den tveksamme får klart för sig, att det ej varit möjligt för utskottet att finna några rimliga skäl för sitt avstyrkande. De anförda skälen äro fem. Jag skall bara med några ord taga upp dem. Det skall ej taga många minuter.

Det första skälet är, att enligt utskottets mening bostadsbandet är en garanti för, att personer med ingående kännedom och erfarenhet om förhållandena i rikets olika delar erhålla säte i riksdagen. Naturligtvis är detta av vikt. Men det gäller, så vitt jag kan förstå, både andra kammaren och första kammaren, utan att dock för den senare något bostadsband satts i fråga. Emellertid, om utskottet med sitt uttalande menar, att det skulle vara önskvärt, att särskilt vid valen till andra kammaren bygdepolitiska och lokalpersonliga hänsyn få spela en avgörande roll, förefaller det mig, som om detta skäl ej i och för sig är så mycket värt. Men det värsta är, att utskottet slår alldeles ihjäl detta första skäl med sitt sista och femte skäl, som säger, att "genom den 1921 genomförda valkretsförstoringen vid val till riksdagens andra kammare de olägenheter, som bostadsbandet förut i vissa fall till äventyrs kunnat orsaka, ytterligare förlorat i betydelse". Det är nämligen uppenbarligen så, att när man övergick från enmansvalkretsar till flermansvalkretsar i sammanhang med proportionalismens införande, så släppte man en hel del av den självfallna kontakt mellan väljare och representanter, som man kan anse förut förefanns, och det är ännu mera sant, att denna kontakt, så vitt den garanterats av bostadsbandet, praktiskt taget upphört i och med det, att vi vid dessa val fått de stora valkretsarna, länsvalkretsarna. Men om så är förhållandet, är det ju uppenbart, att det första skälet, som utskottet återoppar — bostadsbandets värde såsom garanti för dylik intim kontakt mellan väljare och representant — numera har bra liten betydelse. Nu kan man ju å andra sidan, såsom utskottet gör, säga, att olägenheterna av bostadsbandet förlorat i betydelse, sedan vi fått dessa större valkretsar; och det är alldeles riktigt, om man därmed menar, att det hädanefter mera *sällan* kommer att yppa sig starkt behov att flytta en riksdagsman från en valkrets till annan. Men det hindrar ju inte, att i de låt vara mera sällsynta fall, då detta anses särskilt behöfligt, bostadshindret blir mycket kännbart och kan vara till skada för representationen och därigenom också för det politiska livet. För övrigt synes det mig ganska märkvärdigt, att en sådan förskräckelse för bostadsbandets upp-

hävande råder. Jag har nämligen aldrig hört, att man ansett, att den o-
ständigheten, att det ej finnes bostadsband vid val till första kammaren,
medfört, att man alltför mycket hållit sig utanför valkretsarna. Där-
emot har jag hört klagomål i motsatt riktning, och att representanterna
tagas inom valkretsen komme naturligtvis i ännu högre grad att bli hän-
delens vid de omedelbara andrakammarvalen, om också grundlagsstadgat
bostadsband saknas. Vid de omedelbara valen äro väljarna naturligtvis
mera benägna att upprätthålla ett faktiskt bostadsband än i fråga om
första kammaren, till vilken valen äro medelbara.

*Om avskaf-
fande av det
s. k. bostads-
bandet.
(Forts.)*

Beträffande de tre övriga skälen vill jag säga, att, då utskottet först
talar om att den gemensamma valdagen skulle omöjliggöra ett utnytt-
jande av bostadsbandets upphävande, utskottet tydligen utgår från den
förutsättningen, att syftet skulle vara, att vid de allmänna valen, om
en person faller igenom i en valkrets, han skall kunna uppställas som
kandidat i en annan valkrets. Jag tror icke det är syftet, åtminstone har
jag ej tänkt på den eventualiteten. För övrigt var detta praktiskt taget
omöjligt, redan innan vi fingo gemensam valdag, ty vi veta ju, att sam-
manräkningen i allmänhet ej hann slutföras för en tidigare valförrätt-
ning, innan en senare förrättning skulle hållas, och om någon gång sam-
manräkningen hunnit tidigare utföras, har det med hänsyn till valma-
skineriet knappast varit tänkbart att ändra en kandidatlista i sista minuten.

Alldeles oförståeligt är för mig nästa skäl, nämligen att ett upphä-
vande av bostadsbandet skulle medföra en "ytterligare mekanisering av
valarbetet och ett skarpere betonande däri av politiska partisynpunkter".
Kan det nu verkligen ha en sådan kraftig verkan detta, om exempelvis
herr Lindman sättes upp som kandidat i Skåne i stället för i Stockholm,
eller om herr Edén sättes upp som kandidat i Uppland i stället för i
Stockholm? Skulle det medföra, att valarbetet mekaniseras mera och
den politiska motsättningen blir starkare under valarbetet? Jag kan för
min del ej förstå det.

Och så till sist säger utskottet för det fjärde, att valmännen ej
hava uttalat någon önskan om bostadsbandets upphävande. Ja, så stor
eller av den natur är verkligen ej den här frågan, tror jag, att man kan
begära eller ens finna det lämpligt, att det skall göras uttalande om den
på valmötena; och för övrigt vill jag erinra utskottsmajoriteten om, att,
om utskottsmajoriteten skulle vara angelägen om att få ett uttalande
från valmännen, därtill ju alltid finnes möjlighet, eftersom det skall
försiggå allmänna val, innan en eventuell ändring av grundlagen slutligen
fastställles.

Herr greve och talman, under hänvisning framför allt, kan jag säga,
till utskottets motivering för ett avstyrkande tillåter jag mig hemställa
om bifall till reservationen.

Herr Cla s o n: Den föregående ärade talaren fann ju ej någon
rim och reson i något av utskottets skäl, och det är beklagligt, men det
kan jag i så fall ej hjälpa. Jag erinrar dock, att dessa utskottets skäl
eller liknande skäl ha visat sig rätt bärkraftiga, eftersom det nu är

Om avskaf-
fonde av det
s. k. bostads-
bandet.
(Forts.)

fjärde riksdagen å rad, som denna motion fram bäres, och den likväl, vilken ståndpunkt konstitutionsutskottet än intagit till densamma — ty konstitutionsutskottet har faktiskt växlat — under alla de tre föregående åren ständigt har avslagits i båda kamrarna, och jag kan ju tillägga, i andra kammaren, som ju saken närmast gäller, med en växande majoritet. Majoriteten för bibehållande av det s. k. bostadsbandet var ju vid sista riksdagen 139 röster mot 61. Detta faktum, att den kammare, som bör vara mest intresserad av saken, ej vill veta av denna s. k. reform, torde förmodligen också kunna vara ett kriterium på, att reformen ej har så synnerligen stort anhang ute hos valmännen. Och det är nog i själva verket också så. Det har faktiskt, tror jag, ej försports hos valmännen någon egentlig önskan att få detta bostadsband upphävt, att få hämta kandidaterna från andra håll än den egna valkretsen.

Den ärade talaren anförde, att utskottet hade talat om önskvärdheten av, att de skilda orterna skulle representeras; detta skulle vara en sorts uttryck för bygdepolitiska intressen, tror jag han sade, lokalpatriotiska intressen. Nej, det är det ej! Den tanke, som ligger bakom, och som är genomförd beträffande vår andra kammare, den är, att det är ett riksintrasse, att i ett land med så olika förhållanden som vårt i riksdagen skola komma till tals personer med specialkännedom om de olika lokalintressena, de olika länen, deras olika beskaffenhet och förhållanden. Det betraktas från riksintrassets synpunkt som en fördel, att de skola komma till tals med varandra, och det göra de faktiskt bättre med bostadsbandet än efter bostadsbandets upphävande.

Nu påstod den ärade talaren, att denna idé skulle ha förryckts därigenom, att man gjort valkretsarna så stora som länsvalkretsar. Det tror jag verkligen är att underskatta de förutvarande representanternas, enmansvalkretsrepresentanternas eller tremansvalkretsrepresentanternas kännedom om sina län. Ej var det så med dessa gamla riksdagsmän, som voro valda i enmansvalkretsar, att deras kännedom och intressen begränsade sig till den lilla enmansvalkretsen, för vilken de sutto. Det var nog överallt och i stor utsträckning personer, som hade ganska intim kännedom om sitt län och dess förhållanden, personer, som i länets olika kommunala förhållanden voro ganska väl insatta och därom hade ganska stor erfarenhet. Sålunda, ur den synpunkten har nog ingen förändring inträtt genom de större valkretsarna, genom länsvalkretsarna, men däremot har givetvis den förändringen inträtt, att om man möjligen förut kunde säga med ett visst fog, att då valkretsarna voro begränsade till enmansvalkretsar eller voro begränsade till smärre valkretsar, så var ju risken större, att en framstående riksdagsman ej kunde bli återvald. Det är ju klart, att om åtskilliga partier, en fem, sex partier, skulle slåss om platserna i en tremansvalkrets, ja, då kunde ej alla bli återvalda, men i det fallet ha ju förhållandena väsentligen förändrats genom länsvalkretsarna. Jag tror nu man kan förutsätta, att länets mest dugande representanter kunna över huvud taget räkna på återval, naturligtvis om det ej skett en sådan partipolitisk för-

skjutning, så att det ej finnes något intresse alls bland valmännen att återinsätta representanterna för ett visst parti.

*Om avskaf-
fande av det
s. k. bostads-
bandet.
(Forts.)*

Vad den ärade talaren nämnt om den gemensamma valdagen, att nämligen införandet av en gemensam valdag ej skulle ha någon betydelse därför att, som han sade, det aldrig hade varit meningen med förslagen om bostadsbandets upphävande, att man skulle i en valkrets kunna sätta in en representant, som fallit igenom i en annan, så vill jag för min del framhålla, att detta var ett av de skäl, som tidigare allra starkast anfördes för bostadsbandets upphävande. Man yrkade därpå just för att man skulle kunna placera de där eventuellt genomfallande kandidaterna i andra valkretsar, alldeles som det på den tiden ofta gick till vid förstakammarvalen. Men däremot tror jag, att det enda skäl, som den ärade talaren, så vitt jag hörde, framförde för upphävandet, nämligen att man då skulle på förhand kunna flytta en kandidat, som man ej vore riktigt säker skola kunna vinna anklang i en ny valkrets, tillbaka till hans gamla valkrets och där låta honom väljas — det skälet tror jag ej mycket på med hänsyn till effekten därav. Jag tror verkligen ej, att det där experimenterandet med att flytta kandidater från den ena valkretsen till den andra under ett mer eller mindre tydligt föregivande av, att de sutte osäkra i den valkrets, dit de egentligen hörde — jag tror ej, säger jag, att detta experimenterande skulle visa sig ha så stora utsikter hos valmännen. Jag tror ej heller, att det skulle vara så synnerligen angenämt för de representanter, som utsattes för att flyttas.

Sålunda, jag har ej kunnat finna något av de skäl, som anförts, vara bärkraftigt nog för att genomföra en förändring sådan som denna, och jag stryker ytterligare under, att, som redan sagts, förslaget därom det ena året efter det andra har avslagits. Men vad ligger bakom detta avslag? Jo, där bakom ligger med tämligen stor säkerhet en bestämd tanke, och den ville nu den ärade talaren ej heller godkänna, men den framskyntar också i utskottets utlåtande, och det är helt enkelt den farhåga man har för att bostadsbandets upphävande skall lägga ökad makt i partiledningarnas händer. Frågan är alltså den: skola partiledningarna kunna presentera kandidaterna, den ena eller andra kandidaten, flytta dem ut över hela landet och försöka pressa igenom dem i valkretsar, med vilka de egentligen ej ha någon samhörighet, bara i partiledningarnas intresse? Det är det, som vederbörande inom båda kamrarna ha reagerat mot, och det är det, som jag tror, att valmännen också ha ganska starkt reagerat mot, och i detta hänseende bjuder onekligen bostadsbandet ett skydd mot en alltför stark mekanisering av valrörelsen, liksom det också bjuder en garanti för, att man fortfarande skall få representanterna för de skilda bygderna jämnt fördelade i andra kamraren. Jag ber på dessa grunder att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thulin: Herr talman! Jag har icke varit med vid behandlingen inom konstitutionsutskottet av föreliggande fråga, varför jag ur

Om avskaffande av det s. k. bostadsbandet.
(Forts.)

den synpunkten kanske icke borde upptaga kammarens uppmärksamhet, men då ingen av mina meningsfränder i konstitutionsutskottet, som reserverat sig, är här närvarande, ber jag att få framföra några synpunkter närmast i anledning av det anförande, som konstitutionsutskottets ärade ordförande här har hållit.

Han framhöll, att det skulle vara ett riksintresse, att det i riksdagen komme till uttryck de lokala meningarna genom representanter för de olika orterna, och han ansåg, att detta skulle främjas och bevaras genom att bostadsbandet bibehölles, under det att ett upphävande av bostadsbandet skulle skada detta riksintresse. Så vitt jag förstår, föreligger det, herr talman, alls ingen fara i det avseendet. Vid valen till riksdagens första kammare gäller ju icke bostadsbandet, och så vitt jag kunnat finna, är det så, att i denna kammare ordsintressena äro mycket fylligt representerade därigenom att de i de särskilda länen hemmahörande representanterna äro i betydlig övervikt. Över två tredjedelar av denna kammares medlemsantal representera och äro bosatta i de olika länen, varförutom givetvis en del av de representanter, som äro ifrån andra orter, också hava mycket fasta rötter och förbindelser med de län, som de representera, fastän de äro bosatta på andra orter. Jag kan därför icke finna, att det utgör något skäl emot bostadsbandets avskaffande, att man i riksdagen måste få fram representanter för de olika orterna. Jag håller före att man skall, om bostadsbandet slopas, säkerligen i mycket stor utsträckning komma att allt framgent få riksdagens andra kammare till en huvuddel sammansatt av representanter för orterna, vadan det riksintresse, som konstitutionsutskottets ordförande gjorde gällande, att man skulle försöka tillgodose, i alla fall kommer att bliva tillgodosett även om bostadsbandet avskaffas.

Herr Clason gjorde vidare gällande, att förhållandena skulle väsentligt hava förändrats genom länsvalkretsars inrättande och att det tidigare fanns starkare skäl för bostadsbandets upphävande, då man hade enmansvalkretsar eller mindre valkretsar. Jag håller före, att den argumentering, som han framförde, icke träffade det väsentliga i reservanternas ståndpunkt. Reservanternas önskemål är, att, om en framstående ortsrepresentant flyttar från sin ort och sitt län, denne ortsrepresentant fortfarande skall kunna omväljas för länet, fastän han icke är bosatt i detsamma. Detta behöver nämligen icke innebära, att denne framstående ortsrepresentant genom avflyttning från länet skulle förlora all förbindelse med länet — flyttningen har kanske av ena eller andra anledningen varit tvungen — utan han kan mycket väl fortfarande bibehålla kontakten med länet och måhända till större fördel för länet än de, som äro bosatta inom länet, kunna representera länet i riksdagen. Jag anser det vara ett riksintresse, att en sådan möjlighet skall kunna öppnas för en meningsgrupp bland väljarna i ett län, att de kunna få behålla en framstående representant, som av en eller annan anledning är tvungen att flytta från sitt län.

Herr Clason framhöll till slut eller rättare sagt i början av sitt anförande — det är måhända ett så viktigt skäl att det var därför han tog

det främst — att det nu har varit vid fyra riksdagar å rad — jag vill påminna mig att hans ord föllo så — som första kammaren skulle hava avslagit förslaget om bostadsbandets avskaffande. Ja, om det nu är så, att första kammaren fyra riksdagar å rad har avvisat avskaffandet av bostadsbandet, så kan jag, mina herrar, icke se, att denna omständighet är något skäl, varför kammaren den femte riksdagen skulle avslå det. Om man fyra gånger har gjort ett felgrepp, så behöver man icke upprepa detta den femte gången.

Om avskaffande av det s. k. bostadsbandet.
(Forts.)

Jag tror, att det skulle i hög grad vara till fördel för vårt politiska liv därest detta bostadsband avskaffades, och sålunda en ringa möjlighet, ty det blir i alla fall icke annat än en ringa möjlighet, öppnades för väljarna att kunna välja personer till andra kammaren, boende även utanför länet, personer — därom är jag övertygad — som i de allra flesta fallen fortfarande skulle hava mycket bestämda förbindelser med länet. Med hänsyn härtill, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Ljunggren m. fl. i ämnet avgivna reservationen.

Herr Strömberg, Gustaf: Herr greve och talman, mina herrar! Det har av den sista ärade talaren gjorts gällande, att bostadsbandets upphävande skulle vara en så principiellt viktig sak. Jag kan för min del med bästa vilja i världen icke inse det. Visst kan jag vara med om att erkänna, att bostadsbandet i och för sig icke kan anses behöfligt, ty det är nog riktigt, vad som har framhållits, att riksdagsväljarna böra hava rätt att söka sin representant där de helst önska, således icke endast inom utan också utom valkretsen, men detta resonemang förefaller mig vara mera teoretiskt än praktiskt betonat, och det kan ju ändå icke påvisas något fall, då en olägenhet har uppstått av detsamma.

Man kan då invända, att om det icke har någon praktisk betydelse, så finns det heller ingen anledning för dess bibehållande. Jag har för min del, då jag tillåtit mig ansluta mig till utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna sak, haft tvenne skäl därför, som jag ber att i största korthet få beröra.

För det första kan jag icke finna annat, än att det ligger åtskilligt i resonemanget om att man icke utan tungt vägande skäl bör rucka på de bestämmelser, som nu skilja första kammaren och andra kammaren åt. Sedan även denna kammare blivit byggd på demokratisk grund, är det — det har så ofta framhållits — icke så värst många saker, som återstå, som äro ägnade att utgöra en artskillnad emellan de båda kamrarna. Vi hava här den högre valrättsåldern för urväljarna, vi hava de indirekta valen till första kammaren, den successiva förnyelsen, de åttåriga perioderna och bostadsbandet för andra men icke för första kammaren: vi hava vidare det s. k. penningstrecket, som utgör en skillnad, och jag vill säga i förbifarten, att i fråga om detta sistnämnda är det något, som vänstern med bestämdhet måste rikta sig emot. Denna kammare får om några dagar tillfälle att taga ståndpunkt till den saken. Alla de övriga bestämmelserna synas mig vara av den beskaffenheten

*Om avstaf-
fande av det
s. k. bostads-
bandet.
(Forts.)*

att man icke bör i onödan rubba på dem, även om de icke i alla avseenden äro så sympatiska. De böra stå kvar, synes det mig, tills vi få en lösning av hela förstakammarproblemet. Detta har varit ett av mina skäl.

Det andra skälet är, att jag icke är alldeles säker på, huruvida man icke genom ett borttagande av bostadsbandet skulle ge partiledningarna en möjlighet att blanda sig in i andrakammarvalen vid kandidatnomineringen på det sätt, som icke vore lyckligt. Det räcker förvisso med de möjligheter, som partiledningarna redan hava att göra sig gällande vid valen till första kammaren. Vad man än må säga om den saken, kommer man icke ifrån att det nog i någon mån skulle bidraga till att ytterligare mekanisera partilivet, och det tror jag icke är ur någon synpunkt önskvärt.

Detta var alltså skälen, varför jag anslutit mig till utskottets avslagsyrkande, och jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till dess utlåtande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i vallagen.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

*Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevilning av inkomst, ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom proposition nr 45 av den 3 februari 1922, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevilning av inkomst.

Till utskottet hade jämväl överlämnats en i anledning av nämnda proposition av herr *Laurén* väckt motion nr II:193, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att i gällande förordning angående bevilning av fast egendom samt av inkomst till sista stycket i 8 § 1 mom. skulle tilläggas orden: "Enahanda bestämmelse gäller även barn under 21 år, som ej självt taxeras till inkomst enligt denna förordning."

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet upptagit jämväl två till utskottet hänvisade motioner, den ena I: 21 av herr *Gabrielsson* samt den andra II: 3 av herrar *Olsson* i Ramsta och *Carlström* i Helgagård.

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevillningstaxeringen.

(Forts.)

I den förra hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att första stycket i 12 § 3 mom. b) 1) bevillningsförordningen skulle upphöra att gälla vid sådan tidpunkt, att författningsrummet ej komme att lända till efterrättelse vid 1922 års taxering. I sistnämnda motion hade föreslagits, att riksdagen ville besluta sådan ändring i samma bestämmelse, att vid beräkning av orts- och familjeavdrag hänsyn icke toges till en förmögenhet av upp till 20,000 kronor.

Utskottet hade i det föreliggande betänkandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 45 icke kunnat oförändrad bifallas samt med avslag å motionen II: 193 av herr Laurén, med bifall till motionen I: 21 av herr Gabrielsson och med anledning av motionen II: 3 av herrar Olsson i Ramsta och Carlström i Helgagård, antaga i betänkandet återgivna förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1922 års taxering till bevillning av inkomst, med följande ändringar:

1) att 2 § b) erhöle följande lydelse:

b) Den slutsumma, som sålunda erhålles, utgör den beskattningsbara inkomsten.

I enskilda fall — — — skolat bestämmas.

2) att vid förslaget fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen erhöle nedan angivna lydelse:

Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

Till ledning vid tillämpningen av bestämmelserna i 1 § — — — vadan återstår en beskattningsbar inkomst av 1,800 kronor.

Avdrag enligt 2 § b) må medgivas — — — enligt denna punkt.

Vid betänkandet fanns fogad en reservation av herrar *K. A. Nilson*, *Wigforss*, *Johansson* i Kullersta, *Sköld*, *Björkman*, *Carlsson* i Ystad, *Heyman*, *Lövgren* i Nyborg och *Olsson* i Gävle, som ansett, att utskottets betänkande bort hava den avfattning, reservationen utvisade, och att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 193 av herr Laurén, I: 21 av herr Gabrielsson samt II: 3 av herrar Olsson i Ramsta och Carlström i Helgagård samt med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 45, antaga i betänkandet återgivna förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevillning av inkomst.

Herr *Heyman*: Herr greve och talman! Då jag förenat mig i den reservation mot förmögenhetsspärrrens borttagande, som anmälts av herr Nilson i Kristinehamn jämte den socialdemokratiska gruppen inom utskottet, så har detta även skett därför, att jag verkligen är tillräckligt

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevilningstaxeringen. konservativ för att icke utan tungt vägande skäl vilja vara med om att ytterligare förändra den alla redan alltför mycket ändrade och tilltrasslade bevillningsförordningen.

(Forts.) Förmögenhetsspärren eller förmögenhetsrigeln, som den heter i författningen, ingick nämligen som ett led i den provisoriska kommunal-skattelag, som antogs av 1920 års riksdag. Mot denna regel hördes då ingen invändning från något håll, utan den ansågs tvärtom vara ett nödvändigt korollarium för att giva det nya beskattningssystemet åsyftad verkan. Man var emellertid alla redan från början fullt på det klara med att tillämpningen av denna regel, särskilt då det gällde mindre förmögenheter, kunde medföra en del oegentligheter eller orättvisor, och det infördes därför även i författningen vissa undantagsbestämmelser, avsedda just att neutralisera dessa åsyftade fall. Dessa undantagsbestämmelser, som återfinnas här i lagtexten på sidan 3 i utskottsbetänkandet, lyda: "Därest skattskyldig vid nästföregående års utgång ännu icke uppnått sexton års ålder, eller därest skattskyldigs förvärvsförmåga prövas hava varit nedsatt till följd av sjuklighet, olyckshändelse, ålderdom, oförvårdad arbetslöshet eller annan dylik orsak, eller därest eljest särskild anledning därtill föreligger, äger dock beskattningsnämnd, efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall, medgiva undantag från vad sålunda stadgats."

Och i anvisningarna på sidan 6 exemplifieras sådana särskilt angivna förhållanden, som skulle kunna göras till föremål för undantag, varvid det heter: "Såsom exempel å icke särskilt angivna förhållanden, som böra föranleda taxeringsmyndighet att medgiva undantag från bestämmelsen i 2 § b) punkt 1), må nämnas de fall, att skattskyldig har att utöva omvårdnad om närstående person och på denna grund icke alls eller allenast i mindre omfattning kan ägna sig åt särskild förvärvsverksamhet, att skattskyldig avgått med pension från av honom innehavd tjänst, att skattskyldig är änka, som vid tiden för mannens fränfalle icke innehaft särskild anställning, o. s. v."

Vad är det då nu, som har hänt och som gjort, att man på en gång, efter endast ett års prövning av systemet, vill taga bort hela spärren? Jo, hänt har det, att en del taxeringsordförande alldeles icke observerat dessa undantagsbestämmelser eller i bästa fall hava de observerat dem men funnit det vara förenat med alltför mycken tankemöda och besvär att tillämpa dem. Å andra sidan är jag i tillfälle att meddela, att många åtminstone på landet bosatta taxeringsordförande finna det vara alldeles orimligt att ur systemet helt isolerat utrycka denna spärr.

När jag i förra veckan var hemma, talade jag med trenne kringboende taxeringsnämndsordförande om saken, och de bekräftade denna uppfattning. Åsyftade ordförande, vilka icke allenast observerat spärrbestämmelserna utan även riktigt tillämpat dem, tjänstgöra i övervägande jordbrukaredistrikt, dock med starka inslag av löntagare, arbetare eller andra; de förklarade emellertid samstämmigt, att den rättvisa, som ett bibehållande av spärren medför, i varje fall vida uppväger den orättvisa, ett borttagande av spärren skulle medföra, och härtill ansluter även jag mig

helt och hållet. Håller man nämligen fast för ögonen det, att det totala skattetrycket inom en kommun för varje skatteår räknat är konstant och att syftet med spärren är att något lätta detta tryck för de ekonomiskt svagare på bekostnad av de ekonomiskt starkare, så följer även därav automatiskt utan vidare att, i den mån man släpper efter på spärren eller än värre helt borttager den, så kommer det totala skattetrycket att ånyo i stor utsträckning fördela sig efter de gamla, som orättvisa prövade grunderna, vilket var just den omständighet, som mera än någon annan framdrev hela det nu antagna kommunalskattesystemet.

Det inträffar sålunda utan vidare, att skuldsatta fastighetsägare, jordbrukare eller andra, få lika hög skatt som icke skuldsatta; det inträffar än vidare, att löntagare, arbetare eller andra med en inkomst, låt oss säga med tanke på rådande arbetslöner, av 1,200 kronor om året, få lika hög kommunalskatt som en skuldfri ägare av fastighet, taxerad ända upp till 16,000 kronor.

Innan jag kom hit till riksdagen, tjänstgjorde jag under flera år som ordförande i tvenne taxeringsdistrikt i min hembygd. Därvid hörde jag ständigt skuldsatta jordbrukares klagomål över att de blevo lika hårt beskattade som de icke skuldsatta. Jag hörde än vidare oavbrutet arbetare med skärpa framföra klagomål över att de bliva för hårt beskattade i förhållande till den besuttna, jordägande befolkningen, och jag står verkligen fortfarande under ett alltför livligt intryck av det berättigade i dessa klagomål för att nu kunna vara med om att taga bort denna spärr, vilket, såvitt jag finner, måste i stor utsträckning innebära en återgång till det gamla. Det hörde ingalunda till undantagen, att det vid taxeringstillfällena kom hemmansägare till mig och sade: "Ordföranden får se till, att taxeringen blir sådan, att icke min dräng får högre skatt än jag själv!" — och sanningen att säga så hyste även jag innerst samma uppfattning, ehuru jag icke alltid med gällande författning i hand såg mig i stånd att uppfylla denna lika rimliga som fromma önskan.

Jag skall icke yttra mig om hur denna sak ligger i städer och samhällen, då jag därom saknar praktisk erfarenhet. Jag förmodar emellertid, att även därstädes åsyftade beskattningsresultat med tillhjälp av dessa undantagsbestämmelser skola kunna uppnås. Jag förmodar verkligen detta, så mycket mer som det från stadshåll icke framkommit någon motion om att få borttaga spärren.

Motionären, herr Olsson i Ramsta, anförde visserligen i utskottet ett exempel, som skulle bevisa nödvändigheten av att även vad städer och samhällen vidkomme borttaga spärren, och detta exempel lydde i sin enkelhet sålunda:

En person A äger en annan fastighet, taxerad till 24,000 kronor, som lämnar 10 procents avkastning eller 2,400 kronor. Något inkomstbringande arbete utför icke denne A, utan han vilar lugnt på sin tioprocentiga avkastning. A träffas emellertid av spärren och kommer därför icke i åtnjutande av orts- och familjeavdrag, medan en annan person, B, i samma ort, som har ett kapital av 24,000 kronor, förräntat efter endast 5 procent eller med 1,200 kronors avkastning å detta, plus 1,200 kronors

Ang. vissa skattefria avdrag vid beviljningtaxeringen.
(Forts.)

Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.
(Forts.)

inkomst av arbete, eller sammanlagt likaledes 2,400 kronors inkomst, icke träffas av spärren och sålunda kommer i åtnjutande av orts- och familjeavdrag.

Enligt mitt förmenande är emellertid orättvisan i detta exempel, som nu skulle belysa det allra värsta, mera skenbar än verklig. Förhållandet sammanhänger givetvis i första rummet med fastighetsbevilningens karaktär av garantiskatt. Men frånsatt detta, frågar jag verkligen: har icke en person, som lyckats placera sitt kapital efter 10 procents ränta, en något större skattekraft än en annan, som placerat sitt kapital efter endast 5 procents ränta? Det förefaller åtminstone mig som låge saken så, och att det därför är alldeles i sin ordning, att den sysslöse A, men icke den arbetande B, träffas av spärren. Men i varje fall, om det beträffande A förefinnes några som helst ömmande omständigheter, som omförmälas i dessa förut upplästa undantagsbestämmelser, så ligger det alltjämt i taxeringsmyndigheternas hand att modifiera spärrestämmelserna i enlighet därmed.

Herr Olsson i Ramsta antyder emellertid i sin motion en enligt mitt förmenande synnerligen beaktansvärd synpunkt, som han närmare utvecklade i utskottet. Han påvisade nämligen, att särskilt mindre förmögenheter, sedan sparbanksräntan nu sjunkit ned till 4 procent och därunder, medan spärren alltjämt bringas i funktion vid en kapitalavkastning av 5 procent, att mindre förmögenheter träffas för hårt av dessa spärrestämmelser. På samma tankegång äro jämväl landskamrerare i flera län inne. — Detta är en alldeles riktig anmärkning, och jag gjorde därför även inne på avdelningen ansatser att åvägabringa sådan ändring i spärrestämmelserna, att förmögenheter intill 20,000 kronor i spärrehänseende skulle beräknas efter 4 procents och icke efter 5 procents avkastning. Men då utskottet, åtminstone majoriteten inom avdelningen, ansåg det medföra alltför mycket besvär att multiplicera ett tal med fyra i stället för med fem, så avstod jag ifrån att fullfölja den tanken. Jag kunde så mycket hellre göra det, som det just till följd av dessa undantagsbestämmelser även i förevarande avseende numera kan, om man så vill och önskar, åstadkommas en lagom styrka av spärren.

Ja, herr greve och talman, allt som allt har jag icke kunnat komma till någon annan uppfattning än den, att det huvudsakligast varit bekvämlighetsskäl, som dikterat såväl motionärernas som en del landskamrerarens önskningsar att få bort spärren. I talet om att spärrkonstruktionen är ofullkomlig ligger det otvivelaktigt ingen överdrift, men hela det provisoriska kommunalskattesystemet är ofullkomligt.

Jag hyser emellertid den uppfattningen, att ett borttagande av spärren skulle göra återstoden än mera ofullkomlig, eller att spärren i varje fall, åtminstone i viss mån, måste betraktas såsom en ryggrad — låt oss säga en något sned ryggrad — i ett i och för sig ganska lytt system.

Jag hemställer, herr greve och talman, om bifall till reservationen.

Herr R u n e: Herr greve och talman, mina herrar! Reservanterna säga, att detta stadgande om den s. k. förmögenhetsspärren ansågs, när

1920 års skatteprovisorium antogs, så viktigt, att riksdagen, oaktat flera orättvisa verkningar av bestämmelsen påvisades, beslöt att antaga det samma. Jag deltog ju i det särskilda utskottets arbete 1920, men jag måste verkligen säga, att jag ej märkte, att det inom utskottet fästes någon särskilt stor vikt vid detta stadgande, som man med ett enkelt och lättfattligt namn brukar kalla "förmögenhetsspärren". Det ansågs då, såvitt jag uppfattade saken, som ett rätt lämpligt sätt att kringskära avdragsrätten för dem, som hade förmögenhet, men jag vågar påstå, att man ej så noga tänkte sig, hur detta skulle verka och än mindre att det skulle verka på det viset, att det skulle åstadkomma så många orättvisor, som man nu verkligen sett, att det gjort.

Den ärade representant, som nyss talade, frågade: vad har hänt nu, eftersom man vill upphäva denna bestämmelse? Han sade, att det har hänt, att taxeringsnämndsordförandena ha missuppfattat detta stadgande. De ha ej givit akt på stadgandet, och detta har vållat trassel och besvär. Jag vågar påstå, att när man säger, att det är detta, som har hänt, så är det ändå ej mer än en halv sanning, och det är nog ej detta, som egentligen har gjort, att man nu yrkar på, att denna bestämmelse skall upphävas. Nej, mina herrar, vad som har hänt det är det, att man i den praktiska tillämpningen har sett, hur detta stadgande verkar. Man har sett, att det ej verkar så, att den mera skattekraftige får högre skatt eller får mindre avdrag från sin beskattningsbara inkomst, utan man har konstaterat, att det, egendomligt nog förresten, nästan undantagslöst verkat så, att den mindre bärkraftige drabbas hårdare av denna bestämmelse än den, som är mera bärkraftig. Jag behöver bara nämna ett så enkelt exempel som detta, att om en person dör och efterlämnar 20,000 eller 25,000 kronor och hans efterlevande familj har 1,000 riksdaler i inkomst av denna förmögenhet, så drabbas de av förmögenhetsspärren. De få ej något avdrag. De få skatta fullt även om de i övrigt äro i små omständigheter. Så sitter där en sådan person, som har en inkomst av tjänst eller av rörelse, en sex- eller åtta tusen kronors lön eller inkomst. Ja, han får ortsavdrag, han får familjeavdrag. Är det nu verkligen så, att den omständigheten, att en man äger en mindre förmögenhet, är bevis för att denne man har mera skattekraft, så att han ej bör ha det orts- eller familjeavdrag, som en annan får, som faktiskt har högre inkomst att leva på?

Om jag så går till dem, som ha mera, som ha en förmögenhet av ända till 100,000 kronor, hur ställer det sig då? Jo, de ha 5 eller 6 % av sitt kapital. Så ha de i allmänhet eller i de allra flesta fallen någon ytterligare inkomst under hela året av pension, tjänst eller rörelse eller annat. Ja, då få de avdrag, därför att spärren ej inverkar mera än att det bara sättes spärr vid 5 procents nettointkomst av förmögenhet. Man får då avdrag. Men sedan kommer ett år som till exempel det nuvarande. Vederbörande får kanske två procent eller kanske ingenting på dessa 100,000 kronor. Hans ställning blir rysligt prekär och dålig. Tro herrarne, att om han har två- eller tretusen kronors inkomst bredvid, han får avdrag då? Nej, det får han icke — därför, att han

*Ang. vissa
skattefrågor av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.
(Forts.)*

Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.
(Forts.)

skall skatta för minst 5 procent på sin förmögenhet! I den praktiska tillämpningen visar sig alltså, att detta är ett stadgande, som föranleder därtill, att inom de olika kategorierna — jag talar nu om stora förmögenheter och små förmögenheter — blir det oftast så, att de mindre bärkraftiga få det minsta avdraget.

Om jag så tänker på fastighetsägarna, som det har talats om så mycket, så ställer det sig så, att den lille fastighetsägaren, som arbetar själv i sitt lantbruk, får, som herrarna veta, ett större netto i förhållande till taxeringsvärdet än den större lantbrukaren och nu för tiden kommer nog en godsägare aldrig upp till 6 procents netto på taxeringsvärdet eller på den förmögenhet, som ligger i egendomen. Men godsägaren blir ej drabbad av denna spärr, han får skatta för 6 proc. av taxeringsvärdet å fastigheten, varken mera eller mindre, men den mindre fastighetsägaren, som ofta måste deklarerat en inkomst över 6 proc. av taxeringsvärdet, han drabbas av spärr. Här verkar spärr, och den verkar ganska hårt. Herrarna förstå ju också, hur detta ställer sig, när det är så, som jag sade, att den lille kapitalisten, som har den mindre inkomsten, ju ej får något avdrag. Det gör ju för honom en rysligt stor skillnad i hans skattebörd, men en person, som sitter med 20,000, 30,000 eller 40,000 kronors inkomst, för honom spelar det ju ganska ringa roll procentuellt, om han får dessa avdrag eller ej. Det inverkar bra litet på hans svårighet att betala sin skatt. Så vitt jag förstår, är det verkligen realskäl, som här tala för att man, om man vill få en rättvis beskattning, skall gå den väg utskottet föreslagit.

Nu säger man, att man icke bör ändra skattelagarna varje år och icke under löpande taxeringsår göra några förändringar. Ja, mina herrar, om det här gällt att införa en bestämmelse, som skulle vålla taxeringsmyndigheterna mera arbete än de för närvarande hava, skulle jag taga hänsyn även till denna invändning. Men nu är det ju tvärtom så, att man, på samma gång man skipar materiell rättvisa, faktiskt åstadkommer en lättnad i taxeringsarbetet. När man är inne på den frågan, huruvida det kan vara rimligt att vidtaga denna åtgärd nu, bör man taga hänsyn till de rapporter, som avgivits av en del landskamrerare angående taxeringsförhållandena under förra året. Dessa landskamrerare vittna därom, att den ifrågavarande bestämmelsen för taxeringsarbetet medfört rätt stort besvär och i övrigt är olämplig.

Som jag vill betona ännu en gång, är dock lättnaden i taxeringsarbetet, vilken skulle vinnas, icke orsaken till, att jag liksom utskottet yrkar på att bestämmelsen borttages. Det är de materiella skälen, den orättvisa i beskattningen, som vid den praktiska tillämpningen visat sig härflyta från stadgandet, som gör, att vi nu vilja taga bort bestämmelsen. Det är naturligtvis då så mycket angenämare för oss att veta, att det är så långt ifrån att vi, om vi göra detta, förorsaka taxeringsmyndigheterna ökat arbete i år, att vi i stället åstadkomma en lättnad för dem. Den ärade representant, som nyss hade ordet, medgav, att orättvisor uppstå, och han yttrade, att han inom utskottet yrkat på att räntefoten beträffande denna spärr skulle sättas till 4 procent i stället

för 5, men han sade, att man inom utskottet tyckte, att det var så besvärligt att räkna med 4 i stället för med 5, att man därför avstått från det rättvisa förslag, som han hade framfört. Jag anser mig i sanningens intresse nödsakad att säga, att om det var några i utskottet, som icke lyssnade till herr Heymans förslag av det skäl, att de tyckte det var så mycket besvärligare att räkna med 4 än med 5, så var det, såvitt jag vet, icke några av dem som tillhörde majoriteten, utan det var väl den ärade reservanten herr Heyman själv och hans egna medreservanter inom utskottet, som funno, att det var så svårt att på detta sätt ändra beräkningarna. Vi andra lyssnade icke ett ögonblick på detta skäl, och för min enskilda del får jag säga, att om jag trott, att man skulle kunna åstadkomma full rättvisa genom en så enkel procedur, skulle inga matematiska svårigheter hava fått ligga hindrande i vägen. Då den ärade reservanten nu tycktes hava ett så stort nöje av att berättä för kammaren, huru utskottet tagit hänsyn till dessa matematiska svårigheter, vill jag understryka, att dessa svårigheter, om de över huvud taget ansetts förefinnas, endast existerade för de andra herrarna men icke för utskottsmajoriteten.

För min del tror jag icke, att man behöver resonera så mycket om denna sak, ty åtminstone de allra flesta, som hava praktisk erfarenhet om saken, hava kommit underfund med att bestämmelsen verkar orättvist och det har icke anförts några skäl, som kunna föranleda till annat antagande än att taxeringsmyndigheterna ernå en lättnad i sitt arbete genom borttagande av bestämmelsen. Under sådana förhållanden tycker jag, att utskottet haft allt skäl att framställa det förslag, som här föreligger.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman, mina herrar! Vi äro nu i dag inne på ett spörsmål, som efter vad jag kan tycka blåsts upp till litet för stora dimensioner, och jag ber att få instämma med den föregående talaren, som sade, att det kanske icke behöves talas så synnerligen mycket om denna sak. Men det har ju dock nu talats så pass mycket därom, att det torde vara nödvändigt, att man ändå klarlägger saken litet mera för sig själv.

Det är ju fråga om orts- och familjeavdragen. Kungl. Maj:t har föreslagit, att dessa skola utgå för 1922 efter samma system och med samma belopp som 1921. Vidare har Kungl. Maj:t fört fram frågan om hur barnbeskattningen bör regleras, vilket skett med anledning av en framställning från riksdagen förra året, då riksdagen på grund av ett par motioner vände sig till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning av denna fråga. Det tillsattes då en utredningskommitté, som kom in till Kungl. Maj:t med ett helt nytt förslag i två alternativ. Kungl. Maj:t har emellertid icke ansett sig kunna taga upp något av dessa två förslag av den anledningen, att man i så fall hade nödgats ändra deklara-tionsblanketterna och trycka nya sådana, vilket det var för sent att

*Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxa-
ringen.
(Forts.)*

Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningsaxe-
ringen.
(Forts.)

göra. I stället lägger Kungl. Maj:t nu fram förslag om att i huvudsak behålla även barnbeskattningen på samma sätt som under förra året. I det sammanhanget medtager Kungl. Maj:t de bestämmelser, som antogos 1920, då man fattade beslut om den progressiva kommunalbeskattningen. Bland dessa bestämmelser ingår en, enligt vilken sådant familjeavdrag icke må sättas lägre, än att den beskattningsbara inkomsten tillsammans med den skatteskyldiges i andra kommuner taxerade inkomst motsvarar hans inkomst av förmögenhet, beräknad till 5 procent av den uppskattade förmögenheten.

Det är mot denna spärr av avdragsrätten, som tvenne motioner rikta sig. I den ena av dessa begäres, att man skall sätta denna spärr först vid en förmögenhet av 20,000 kronor, och i den andra yrkas, att man skall taga bort spärran helt och hållet. Det är herr Gabrielsson, som väckt den senare motionen. Vid behandlingen av frågan har utskottet funnit sig föranlåtet att icke följa Kungl. Maj:t utan i stället gå med på förslaget om fullständigt borttagande av hela spärran, medan reservanterna däremot ansett sig böra under förhandenvarande förhållanden följa Kungl. Maj:t och behålla spärran.

Jag ber att få påpeka, som kanske redan i diskussionen framhållits, att denna bestämmelse tillkom vid antagandet av 1920 års kommunal-skattelag och att vi här hava att göra med ett led i den garantiskatt, som tillförsäkrades kommunerna samt att denna garantiskatt ju icke utgått mer än ett enda år och att man alltså ännu icke har någon som helst erfarenhet om huruvida kommunerna kunna undvara den minskning i skatten, som skulle uppstå, om man följer bevillningsutskottets majoritet. Därtill kommer, att den förordning, som vi i dag behandla, allenast avser ett provisorium för 1922. Hur avdraget skall tillämpas för 1923, föreligger ännu icke något förslag om. Det kommer längre fram från Kungl. Maj:t en proposition om den saken, som vi alltså få behandla på nytt denna riksdag. Reservanterna hava under sådana omständigheter funnit det vara orimligt, att man nu skulle göra en omläggning av de gällande bestämmelserna, när man senare under riksdagen väntar ett nytt förslag från Kungl. Maj:t.

Detta är den ena sidan av saken. Den andra sidan är, att man icke kan vara säker på att borttagandet av den förmögenhetsspärr, som det här är fråga om, icke skulle avlöpa utan olägenhet för en hel del kommuner. Utskottet har ju icke varit i tillfälle att göra några så noggranna undersökningar, men vi hava låtit undersöka ett par taxeringsdistrikt. Beträffande en kommun, nämligen Väddö kommun i Stockholms län, har det visat sig, att borttagandet av den spärr, varom här är fråga, skulle medföra, att uttaxeringen måste höjas med cirka 45 öre per bevillningskrona. När man då tänker på att denna kommun redan har 9 kronor 40 öre i uttaxering, förstår man, att ytterligare 45 öre skulle belasta skattetrycket i denna kommun icke så oväsentligt. Dessutom måste man ju taga hänsyn därtill, att de som drabbas av denna avdragsbegränsning icke, som den föregående ärade talaren ville göra troligt, äro de små, de obetydliga, de fattiga, utan det är den besuttna, förmögnare befolk-

ningen. Det gäller ju dem som hava ett visst kapital och alltså kunna sägas vara förmögna och besuttna. Det är dessa som icke få göra större avdrag än som överensstämmer med att förmögenheten beräknas giva 5 procents avkastning.

Nu har från ifrågavarande regel givits en hel mängd undantagsbestämmelser. Herr Heyman har ju redan redogjort för dem. Det kan alltså icke sägas, att det är någon enda person i ömmande omständigheter, som på grund av detta stadgande förlorar rätten att göra avdrag, om bara taxeringsnämnderna sköta sitt uppdrag enligt förordningen. Det gives för taxeringsnämnderna möjlighet att i varje fall, där sådana omständigheter föreligga, göra undantag ifrån regeln. Det har redan under det gångna året gjorts sådana undantag för änkor, ålderstigna personer och dylika, men det har visat sig, att taxeringsnämnderna under det gångna året icke tillräckligt uppmärksammat denna möjlighet att göra undantag från regeln. Detta föranledde en hel del anmärkningar från prövningsnämnderna, och det är just härom landskamrerarna hava yttrat sig, då de påvisat, att tillämpningen av denna bestämmelse föranlett en hel del besvär för landskamrerarna och för prövningsnämnderna samt vållat, att ärendena i många fall fått gå tillbaka till taxeringsnämndernas ordförande. Men detta är nu en övervunnen ståndpunkt. Nu har bestämmelsen prövats under ett år, och taxeringsnämnderna hava hunnit sätta sig in i saken. Under 1922 komma de nämnda olägenheterna naturligtvis icke i samma grad att göra sig gällande, utan de komma att visa sig vara övervunna.

I betraktande av alla dessa omständigheter hava reservanterna funnit, att det icke finnes något rimligt skäl, varför man just nu skulle ingripa emot denna provisoriska bestämmelse, utan att det på något sätt blivit noggrant prövat, vilka verkningar dess borttagande kan komma att medföra. Det måste lämnas Kungl. Maj:t tid att överväga, huruvida det är möjligt och rimligt att tillmötesgå kraven på borttagande av spårren. Innan detta har skett, har jag för min del icke kunnat finna det vara möjligt att gå med på utskottets framställning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under starkt framhållande av att vi här röra oss med en provisorisk lag, som vi icke hava anledning att just nu rubba och vilken icke, såsom från föregående talare gjorts gällande, medför så betydande orättvisor, att det kan vara anledning till något så hastigt ingripande däremot. Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Herr G a b r i e l s o n: Herr greve och talman, mina herrar! När den provisoriska skattelagen år 1920 genomfördes, var ju meningen därmed att åstadkomma bot för en hel del orättvisor i beskattningshänseende. Det hade ju påtalats den orättvisa gentemot andra inkomsttagare, som låg däri, att från jordbruket endast 6 procent av fastighetens värde utgick i skatt. Detta rättades och man ändrade lagen därhän, att ägare av jordbruksfastighet eller annan fastighet skall betala skatt efter den verkliga inkomsten. Detta var ju en åtgärd, vars rik-

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevillningstaxeringen.
(Forts.)

Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.
(Forts.)

tighet alla rättänkande måste medgiva, men i och med detsamma den genomfördes infördes också den bestämmelse, som föranlett min motion, nämligen att avdragsrätten icke finge utnyttjas vidsträcktare än att minst 5 procent av den skattskyldiges förmögenhet skulle återstå. Vad nu beträffar jordbruksfastigheterna, skall för dem betalas en garantiskatt, utgörande 6 procent av fastighetsvärdet, vilken skatt icke utföres i taxeringslängderna. Detta medför, som jag också i min motion har visat med ett litet exempel, att fastighetsägarna få betala en dubbel garantiskatt, därför att man vid beräkandet av avdragen endast utgår från den återstående inkomsten, vilken utföres i taxeringslängden såsom till inkomstbevillning taxerat belopp. De 6 procent, som betalas i garantiskatt, räknas alltså icke med, och resultatet blir, att den skattskyldige, som äger jordbruksfastighet, får betala 11 procent, medan andra betala 5 procent i inkomstskatt. Det är egentligen ingen, som berört denna sak här, och jag har därför velat påpeka detta förhållande.

Vidare har det sagts av herr Heyman, att det skulle innebära ett återgående till de gamla bestämmelserna, om man borttoge denna förmögenhetsspärr. Nu är det ju så, att de som drabbas av denna spärr — och det har jag särskild erfarenhet av som taxeringsordförande i en av våra landskommuner — äro framför allt småbrukare, som hava en liten inkomst utöver dessa 6 procent av fastighetens taxeringsvärde. De få icke åtnjuta det bevillningsfria avdrag, som andra inkomsttagare få beräkna, utan äro skyldiga att betala skatt för hela inkomstbeloppet. Dessa småbrukare, vilkas inkomst till stor del härleder sig från av dem själva utfört arbete, till exempel av skogskörslor och dylikt i våra norrländska byder, som då hänföres till inkomst av fast egendom, kunna icke göra det avdrag, till vilket de skulle vara berättigade, på den del av inkomsten, som överstiger 6 procent, därför att den inkomst som garantiskatten motsvarar icke införes i inkomstlängden. Bestämmelsen drabbar således just den som genom sitt eget arbete har en så god inkomst, att han möjligen har sin existens tryggad, men som icke får tillgodogöra sig de avdrag, vartill han borde vara berättigad.

Nu hava naturligtvis samtliga socialdemokrater motsatt sig denna lättnad i taxeringen för fastighetsägarna, och det är ju icke så mycket att förvåna sig över, då det ju är känt, att en viss orättvisa vidlåd it den förutvarande beskattningen. Men om en orättvisa mot de skattskyldiga, som icke äga fastighet, varit rådande förut, skall man icke till straff därför nu hava kvar den orättvisa, som ligger i att man påför fastighetsägarna en dubbel garantiskatt, som jag påvisat i det lilla exempel jag anfört i min motion. Därigenom verkar ju skatten orättvis åt den andra sidan.

Men nu är det ju icke bara fastighetsägarna, som drabbas av denna förmögenhetsspärr, utan det finnes andra, som i hög grad träffas därav, vilket ju också framhållits här av borgmästare Rune. Man skulle kunna draga fram många exempel därpå.

Vi kunna ju tänka oss, att det här i Stockholm bor en änka — jag bortser vid detta exempel från de undantag vid tillämpningen, som

författningen talar om — med en inkomst av 900 kronor. Denna summa har hon i pension. Hon kan ju vara fullt arbetsför, men har icke tillfälle att skaffa sig annat arbete och har sålunda sammanlagt denna inkomst av pension. Hon får då åtnjuta vanligt avdrag. Jag tror, att Stockholm tillhör ortsgrupp V med ett avdrag på 750 kronor. Alltså återstå 150 kronor att taxera. Enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t föreslagit att tillämpas år 1922 skall det göras avdrag med halva återstående delen, och beloppet skall sedan jämnas nedåt till runda tiotal kronor. Det återstår då 70 kronor att taxera. Om man här betalar åtta kronor per bevillningskrona i kommunalskatt, blir hennes skatt 5 kronor 60 öre.

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevillningstaxeringen.
(Forts.)

Sedan hava vi en annan person, som åtnjuter inkomst av förmögenhet. Vi kunna ju tänka oss, att det är en änka efter en tjänsteman i enskild tjänst, som i stället för att erlægga pensionsavgifter har tagit en livförsäkring. Efter hans död har livförsäkringen utfallit med till exempel 18,000 kronor, för vilka hon köpt statsobligationer, som lämna henne 900 kronor i ränteinkomst. Inkomsten är precis densamma i detta fall, men hon får intet avdrag, därför att det i detta fall är inkomst av förmögenhet, och hennes kommunalskatt blir alltså 72 kronor.

Inte kan man säga, att det ligger någon rättvisa i att av två personer med samma inkomst den ena betalar 5 kronor 60 öre i kommunalskatt och den andra 72 kronor. Inte kan man då komma och säga, att det är nödvändigt att hava en sådan bestämmelse, även då det bara gäller ett provisorium, utan när det påtalas, att en orättvisa föreligger, bör man se till, att rättelse sker.

Reservanterna anse, att man skall akta sig för att strax före taxeringens början införa nya bestämmelser. Men här är det icke fråga om att införa någon ny bestämmelse utan om att taga bort en bestämmelse, som för det första är synnerligen svår att tillämpa och för det andra verkar i hög grad orättvist. Jag kan icke fatta, att det skulle bereda taxeringsnämnderna någon olägenhet, om man meddelar dem, att de icke vidare behöva tillämpa 12 § 3 mom. b) 1) bevillningsförordningen, vars borttagande här är förslaget, utan det betyder endast, att de icke längre behöva hålla reda på denna bestämmelse. Samtidigt tillstyrka reservanterna Kungl. Maj:ts förslag till ändringar i skatteförordningen, som äro ganska vidlyftiga. För min del skall jag gärna vara med om att varna emot att utsända till taxeringsnämnderna en massa nya bestämmelser vid taxeringsarbetets början, men borttagandet av en synnerligen olämplig bestämmelse kan jag endast tillstyrka, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Denna fråga är så belyst av de föregående talarna, att jag egentligen icke skulle behöva uppträda, men jag skall ändå be att i detta sammanhang få säga några ord.

Jag skulle vilja framhålla det olämpliga i dessa nu årligen återkommande ändringar av författningar, som skola tillämpas vid samma års

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevillningstaxeringen.
(Forts.)

taxeringar. Man borde ju kunna fordra, att det åtminstone skall vara klart året förut, huru taxeringarna skola ske nästa år, så att icke de nya författningarna komma ut, sedan taxeringsnämnderna börjat sitt arbete. Det är något fullkomligt orimligt, att så är fallet. Det vållar ett besvär och drar kostnader, vilka sannolikt de herrar, som sitta i departementet och skriva om dessa förordningar, inte hava någon föreställning om.

Det har verkligen blivit på det sättet nu, att sannolikt inte en enda människa kan alla våra skatteförordningar, ty det finnes ingen ledande tråd i dem. Alltihop består nästan uteslutande av undantag. Jag skulle vilja säga, att det är en massa nya klutar på ett gammalt kläde, så att man varken vet ut eller in. Såvitt jag förstår, har man genom att redan från början skriva skattelagarna med särskilda anvisningar angivit, att lagtexten i och för sig själv var så otydlig, att folk icke kan förstå den, utan det var nödvändigt att skriva kommentarer för att tala om hur lagen skall tolkas. Så har det år från år blivit nya kommentarer, nya exempel och nya tillägg. Det kan sannerligen inte fortgå på detta sätt, att man för varje år skall skriva en ny förordning om hur taxeringarna skola utföras under det löpande året.

Här har så många gånger sagts beträffande skatterna, att man skall avsätta pengar, medan man har sådana, till de blivande skatterna. Men mina herrar, vem skall kunna avsätta pengar till skatter, då man inte vet, hur stora de bliva? Om riksdagen i år beslutar — vi komma nämligen att få många flera sådana här propositioner ännu — att det skall vara så och så nästa år, så kommer nästa riksdag och beslutar, att taxeringarna skola förrättas på annat sätt i enlighet med en ny lag, som skall träda i tillämpning samma år. Jag vill säga, att det är alldeles orimligt att låta det alltjämt fortgå på denna väg. Skatteproblemet måste upptagas till behandling i ett sammanhang, alla skatter samtidigt, och icke varje särskild skatt beslutas för sig, så att det hela till sist icke hänger ihop. Vid en sådan utredning bör man taga i betraktande såväl direkta som indirekta skatter, så att man får en överblick över statens skattekällor. Detta måste ske, om det skall bli någon ordning. Och jag tror — med all erkänsla för deras arbete, som nu syssla med skatteproblemen — att man vid en sådan utredning måste taga till andra män, som icke äro bundna av de gamla formerna utan kanske kunna följa redigare linjer.

Vad särskilt angår förevarande fråga innehåller den föreliggande propositionen förslag till vissa ändringar i anvisningarna till ledning för beräkandet av avdragen, och det är ju mycket möjligt, att de föreslagna bestämmelserna äro klarare än de gamla. Striden har icke heller rört sig så mycket om denna sak, utan man har fäst sig vid frågan om den s. k. förmögenhetsspärren. Jag skulle därvidlag vilja säga, att här kunna ju, såsom också skett, anföras skäl både för och emot, både för utskottets ståndpunkt och för reservanternas. Men då, såsom från flera håll påvisats, denna bestämmelse i alla fall föranleder betydande orättvisor, då i alla händelser en ny förordning skall utkomma och då borttagandet av denna bestämmelse skulle åstadkomma en väsentlig lättnad i taxerings-

förfarandet, kan jag icke se annat än att det skulle vara till fördel att godkänna utskottets hemställan.

Här har framhållits, att taxeringsmyndigheterna genom en undantagsbestämmelse skulle få rätt att i ömmande fall, som det heter, avvika från bestämmelsen. Ja men, mina herrar, "i ömmande fall avvika" — hur skall man kunna lägga i taxeringsmyndigheternas hand ett sådant subjektivt bedömande av de olika fallen? Det strider väl mot alla regler för hur man bör skriva skatteförordningar.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, men jag tror, att man gör klokt i att följa utskottets förslag, och ber därför att få yrka bifall till detta.

Herr R o o t h: Herr talman! Det förefaller mig, som om det vore nödvändigt att i denna fråga taga hänsyn till vad sakkunskapen på detta område säger. Jag skall tillåta mig att här återgiva, vad landskamreraren i Malmöhus län yttrat i frågan. Han säger, att bestämmelsen leder till en sådan oresonlig hårdhet i beskattningsavseende beträffande små kapitalister vid jämförelse med andra inkomsttagare, att det måste vara synnerligen önskligt, att denna bestämmelse, så fort ske kunde, bleve ändrad. Därjämte uttalar landskamreraren såsom sin mening, att bestämmelsen är formellt svårtillämplig och reellt olämplig samt att densamma säkerligen saknar större betydelse i fiskaliskt hänseende.

Landskamreraren i Västernorrlands län har anfört, att stadgandet är praktiskt taget betydelselöst, men ställer stora krav på beskattningsnämndernas uppmärksamhet samt att detsamma, som kommit att rikta sig mot de mindre förmögenheterna, förty bör uteslutas ur författningen.

Landskamreraren i Malmöhus län — kronoombud i detta län, som utgör ett av rikets största taxeringsområden — är expert på detta område. Han sysslar året om med skattefrågor, och hans uttalande bör därför enligt min mening tillerkännas det allra största vitsord. För övrigt hava landskamrerarna eller kronoombuden över hela landet uttalat sig i samma riktning som utskottet.

I reservanternas uttalande förekommer följande passus: "Möjligen kunna erfarenheterna från nästföregående års taxering sägas hava ådagalagt, att de orättvisor, som bestämmelsen medfört, varit något större än man kunnat förutse, vilket förhållande dock i viss mån torde sammanhänga därmed, att beskattningsnämnderna icke i avsedd utsträckning medgivit undantag från bestämmelsen." Ja, jag ber att få överlämna till var och en att avgöra, huruvida det kan vara lämpligt, att tillämpningen av en skattelag i så hög grad överlämnas till de olika taxeringsnämndernas bedömande. Hur skall det över huvud taget vara möjligt att få en rättvis och jämlik beskattning, när undantag från regeln skola vara i så stor utsträckning dominerande i skattelagarna?

Jag skall be, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevilningstaxeringen.
(Forts.)

Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.
(Forts.)

Herr P å l s s o n: Herr greve och talman! Den föreliggande frågan om den s. k. förmögenhetsspärrens borttagande vid beskattning har utvecklat sig till en strid om principer. Å ena sidan stå motionärerna och majoriteten i utskottet, vilka klart, tydligt och ovederläggigt bevisa, att förmögenhetsspärren skapar orättvisor, icke endast de små inkomstagarna emellan utan även mellan dem och de stora inkomstagarna. I de anföranden, som här hållits från majoritetshåll i utskottet, har detta uppvisats, och såvitt jag har märkt, hava reservanterna icke förmått giva tillräckliga skäl för dess bibehållande. I motionärernas och utskottets yrkande instämma även de främsta skatteauktoriteterna i Sverige, nämligen landskamrerarna i länsstyrelserna, vilkas yttranden finnas refererade i utskottets betänkande. Landskamreraren i Hallands län framhåller, att bestämmelsen i många fall medfört orättvisor och att det syntes egendomligt, att den, som vore hänvisad att leva av inkomsten av en liten förmögenhet, icke skulle få åtnjuta de avdrag, andra skattskyldiga erhöle, huru stora deras inkomster än vore. Landskamreraren i Malmöhus län använder ännu starkare ord; han påpekar, att bestämmelsen leder till en sådana oresonlig hårdhet i beskattningsavseende beträffande små kapitalister vid jämförelse med andra inkomstagare, att det måste vara synnerligen önskligt, att denna bestämmelse, så fort ske kunde, bleve ändrad.

Å andra sidan stå reservanterna, som tillfullo erkänna, att förmögenhetsspärren skapar de orättvisor som här äro påpekade, men de fasthålla vid förmögenhetsspärren emedan den intimt sammanhänger med garantibeskattnings princip. Just för att denna princip skall bevaras, får ingen rättelse ske i detta hänseende — denna princip, som herr Heyman kallade "den något sneda ryggraden i den provisoriska kommunal-skatteförordningen". I en sådan strid mellan en princip, som visas leda till orättvisor, och en ändring av densamma, måste åtminstone jag giva min röst åt dem som vilja ha bort det orättvisa.

Vidare tror jag också, att det är farligt att, på samma gång man här i Sverige gör allting för att lära folk att läsa, räkna och även tänka, så beskattar man dem, sedan de fått denna förmåga, på ett sådant sätt, att en stor del av dem tydligt och klart kunna fastslå, att det uppstår orättvisor, sådana som genom denna förmögenhetsspärr. Jag tror, att det kan bli farligt att låta principerna segra i sådana rättsfrågor. Folk ute i bygderna kunna numera reflektera över sådana saker, och det är klart, att detta undergräver på sitt sätt respekten för det bestående och bidrager att alstra missnöje. Även från denna synpunkt, herr greve och talman, kommer jag således att rösta för utskotts majoritetens förslag.

Herr S e d e r h o l m: Herr talman! Jag skall fatta mig ganska kort efter de yttranden, som förekommit i denna fråga. Jag är närmast uppkallad av ett par yttranden från reservanthåll. Det har anförts bland annat, att det vore av bekvämlighetsskäl, som man här påyrkade en förändring, varigenom man skulle taga bort en undantagsbestämmelse, som vore hinderlig för taxeringsmyndigheterna i deras arbete. Min erfarenhet från detta arbete giver icke stöd för en sådan uppfattning. Det är

icke det ringa besvär, som är förenat med tillämpningen av nuvarande bestämmelser, som påkallar en förändring, utan det är de uppenbara orättvisor, som de medföra, och de rent inhumanitära följder, som denna beskattningsform har för en hel del skattdragare. Det är icke de stora kapitalisterna, som drabbas därav, utan det är småkapitalisterna, de som äro hänvisade att av ett litet och under dessa tider ännu mera knappt kapital söka sin bärgning, som, även om de icke av sjuklighet eller olyckshändelse äro hindrade att utnyttja sin arbetskraft, dock i alla fall därigenom, att de ha ett litet kapital, hava en, om ock ringa, förvärvsförmåga. De ha kanske barn att uppfostra o. s. v. Men de måste betala skatt på sin inkomst utan avdrag, under det att liknande inkomsttagare, som hava löneinkomster, få åtnjuta avdrag. Detta medför, och det har i det taxeringsarbete, jag varit med om, medfört uppenbara orättvisor i de många fall, där den undantagsbestämmelse, som här finnes, icke kunnat tillämpas. För övrigt kan det väl, som herr Rooth framhållit, aldrig vara riktigt, att författningens huvudtillämpning skall grundas på en undantagsbestämmelse, där det blir en skönsprövning av de olika taxeringsmyndigheterna, hur det speciella fallet skall bedömas. Författningens bestämmelser böra väl i alla händelser vara vägledande och icke undantagen bliva regel vid tillämpningen. Detta måste medföra en ojämnhet och en godtycklighet i tillämpningen, som ingalunda kunna vara lyckliga. Låt vara att man tänkt sig tillämpningen av en viss princip vid beslutandet av 1920 års kommunalskatteprovisorium — det har i alla fall i tillämpningen visat sig, att man, utan att avsevärt minska den skattegaranti, som kommunerna behöva, kan medgiva den föreslagna lindringen, som skulle upphäva denna orättvisa mot ett stort antal svaga skattdragare. Detta gör också, att man bör, så fort ske kan, söka åstadkomma sådan rättelse.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björnsson: Herr talman, mina herrar! I denna fråga kunna tvivelsutan anföras goda skäl både för utskottets ståndpunkt och för reservanternas. Av de senaste talarna, som förorda utskottets förslag, har gjorts gällande, att reservationen skulle stå på principiellt oriktig ståndpunkt. De hava därvid huvudsakligen stött sig på länsstyrelsernas auktoritet, och särskilt har man åberopat landskamreraren i Malmöhus län, som är en av våra största och mest erkända skatteauktoriteter. Men jag vill erinra om det förhållandet, att det troligen är så långt ifrån att dessa länsstyrelser, som här åberopas, rent principiellt gilla huvudgrunderna i det kommunala skatteprovisoriet, att de rata dem i lika hög grad som denna detalj. Deras uttalanden kunna alltså icke vara ett skäl för utskottets ståndpunkt. Länsstyrelserna hava ju vidare erfarenhet av skattelagstiftningens verkningar endast i andra instans, och vi hava här hört, att en mängd taxeringsordförande, vilka ju representera taxeringsmyndigheternas i första instans erfarenhet, förklarat, att denna förmögenhetsspärr i ett mycket stort antal fall är nödig, om man vill genomföra kommunalskatteprovisoriets grundsats.

Ang. vissa skattefria avdrag vid berrillningstaxeringen.
(Forts.)

Ang. vissa skattefria avdrag vid beviljningstaxeringen.
(Forts.)

Villigt måste man naturligtvis medgiva, att denna bestämmelse i åtskilliga fall verkar obilligt, men då förefaller det mig, som om det generella stadgandet, att vederbörande taxeringsmyndighet har rättighet att taga hänsyn till sådana obilligheter och lindra skattetungan, bör vara tillräcklig borgen för att alla väsentliga orättvisor förhindras.

Jag delar fullkomligt de sakliga synpunkter, som min ärade bänkamrat herr Heyman anført i denna fråga. Han sökte visa, att de starkaste skälen tala för bifall till reservanternas förslag. Herr Heyman sade emellertid, att han ställde sig på reservanternas ståndpunkt även av det skälet, att han ville göra sig till målsman för en sund konservatism. Det skälet kan jag icke riktigt förstå. Han kände sig väl nödsakad att säga detta för att förklara det sällskap, i vilket han för tillfället befann sig. Han menar väl icke, att det är av så stort intresse att bevara det kommunalskatteprovisorium, som genomfördes 1920, att man för den sakens skull bör akta sig att tumma på det. Jag tror över huvud taget icke, att man får göra sig skyldig till ett sådant principrytteri. Även om man skulle önska, att detta provisoriums många brister måtte komma tydligare i dagen och göra det allmänt förhatligt, kan jag åtminstone icke ställa mig på herr Heymans ståndpunkt av det skälet. Det är därför, att de övervägande sakskälen tala för reservanternas ståndpunkt, som jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr R u n e: Herr talman! Jag skall endast be att få ge ett par repliker. När den siste talaren sade, att utskottsmajoriteten här huvudsakligen stöder sig på länsstyrelsernas auktoritet, skall jag be att få erinra om att jag mycket starkt betonat, att det i främsta rummet och nästan uteslutande varit en önskan att främja den materiella rätten, att främja rättvisa i beskattningen — som gjort, att jag för min del, som tillhört utskottsmajoriteten, och utskottsmajoritetens övriga medlemmar velat gå denna väg.

Vidare har utskottet naturligtvis tagit hänsyn till att när man skall göra en förändring under pågående taxeringsår — vilket i allmänhet icke är trevligt att göra — det naturligtvis är en viktig omständighet, att det i alla fall här gäller en åtgärd, varigenom man åstadkommer lindring och mindre besvär vid taxeringsförrättningarna. I så fall — det bör betonas — behöver man icke draga sig för att göra en förändring, som ju icke invecklar förfarandet utan tvärtom. Jag ber emellertid ännu en gång — jag tror, att det är för fjärde gången — få betona, att det är rättvisan i beskattningen, som vi i främsta rummet vilja främja.

Någon har här vidare talat om, att det är icke så farligt, om detta stadgande, som medför orättvisor i beskattningen, står kvar, ty det finns möjlighet att göra undantag. Men, mina herrar, är det icke skäl att söka åstadkomma en lag, som i och för sig är så pass rättvis, att man icke, när man skall försvara den, har annat stöd för sin åsikt, att det är medgivet att göra undantag från lagen.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Ang. vissa skattefria avdrag vid bevillningstaxeringen.
(Forts.)

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Man talar så mycket om rättvisa i skattelagarna. Jag vill verkligen fråga herr Rune och med honom kammaren: Känna herrarna någon skattelag, som ger full rättvisa? Jag tror, att om vi undersöka skattelagarna, skola vi finna, att varje skattelag har sina fel och att vi aldrig kunna nå den fulla rättvisa, varom man här talar. Att då, när man i alla fall icke kan nå full rättvisa, ovillkorligen vilja föra fram en ändring i det bestående, som också måste i sin tur leda till andra orättvisor, kan jag icke finna vara rimligt. Herr Sederholm sade visserligen, att det har visat sig, att man kan utan olägenhet borttaga denna bestämmelse. Det skulle vara intressant att veta, var herr Sederholm fått reda på detta. I utskottet hava vi icke kunnat få reda på det, men kanske herr Sederholm har andra källor, där man kan erhålla upplysning, om man utan olägenhet kan taga bort stadgandet. Jag tror, att det skall vara svårt att bevisa, ty alldeles säkert kommer en ändring att hava verkningar på andra håll, som man icke kan beräkna. Jag har i det av mig anförda exemplet från Väddö visat, hur det kommer att verka just i denna kommun.

Man säger nu vidare, att vi måste skapa en lag, som icke kräver några undantag. Ja, dessa undantag har man gjort ett så stort nummer av, men jag undrar, om det icke är bättre att hava dessa undantag som säkerhetsventil än att ha en stel, strikt, raklinjig lag, som vi i alla fall hava svårt att följa. Jag vill verkligen fråga herr Rune som jurist, om han icke vill erkänna den gamla goda regeln, att en god domare är bättre än en god lag. Här är domaren taxeringsnämnderna, som skola skipa rättvisa. I de flesta av dessa fall behöva de skattskyldiga icke detta avdrag; de kunna alldeles säkert och utan olägenhet bära denna tunga. Jag vill erinra om att det i de flesta fall kommer att röra sig om just besuttna egendomsägare, som hava flera barn hemma i sitt arbete och vilja för sig, sin hustru och sina barn, få så många och stora avdrag som möjligt. Jag tror icke, att det finns något skäl att tillmötesgå denna önskan i ytterligare grad än den nuvarande lagen medgiver.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr Rune: Eftersom jag särskilt blev tillfrågad av herr Nilson om min åsikt i ett visst fall, vill jag säga herr Nilson, att min erfarenhet går i den riktningen, att jag tycker, att det är bäst, om både lag och domare äro goda.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föreliggande betänkandet hemställt

*Ang. vissa
skattefria av-
drag vid be-
villningstaxe-
ringen.*

(Forts.)

samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilson, Karl August, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64:

Nej — 50.

*Ang. rätten
till avdrag från
skatteskyldigs
inkomst av
fast egendom.*

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering m. m.

Genom proposition nr 46 av den 3 februari 1922, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till dels förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering;

dels ock förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering att gälla vid 1922 års taxering.

Utskottet hade i det förevarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) med förklarande, att riksdagen icke kunnat antaga i betänkandet återgivna förslag till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering, antaga följande såsom utskottets förslag betecknade förslag till

Kungl. Maj: ts förslag:

Utskottets förslag:

Förordning om särskilda ändringar i 3 § i de vid förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen att gälla vid 1922 års taxering.

Ang. rätten till avdrag från skattskyldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

Härigenom förordnas, att 3 § i de vid förordningen den 28 oktober 1910 (nr 116) angående beviljning av fast egendom samt av inkomst fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen skall i nedan angivna delar vid 1922 års taxering lända till efterrättelse i följande ändrade lydelse:

Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

Uppskattning av inkomst av fast egendom.

3 §.

Bestämmelserna om uppskattning — — — undantag och tillägg:

1: o) Därest skattskyldig åtnjutit sådan inkomst av fast egendom, varom i 9 § 1 mom. a) — d) sägs, eller inkomst av frälseränta, äger den skattskyldige åtnjuta avdrag för det genom fastighetsbeviljning beskattade belopp av sex för hundra av taxeringsvärdet å jordbruksfastighet och fem för hundra av taxeringsvärdet å annan fastighet, varav inkomsten åtnjutits, skolan- de därvid iakttagas:

att, om jordbruksfastighet under året varit på arrende upplåten till arrendator, avdraget skall tillgodonjutas av arrendatorn;

att, om under året jordbruksfastighet övergått från en ägare eller brukare till annan ägare eller brukare, eller annan fastighet bytt ägare, avdraget skall emellan dem

1: o) Därest skattskyldig åtnjutit sådan inkomst av fast egendom, varom i 9 § 1 mom. a) — d) sägs, eller inkomst av frälseränta, äger den skattskyldige åtnjuta avdrag för det genom fastighetsbeviljning beskattade belopp av sex för hundra av taxeringsvärdet å jordbruksfastighet och fem för hundra av taxeringsvärdet för annan fastighet, varav inkomsten åtnjutits. Detta avdrag tillkommer ägaren eller innehavaren av fastigheten utom för det fall, att jordbruksfastighet upplåtits åt landbo eller arrendator, då avdraget tillkommer landbon eller arrendatorn.

Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget tillkomma

Ang. rätten till avdrag från skatteskyldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

fördelas i förhållande till den tid, en var av dem ägt eller brukat fastigheten;

att, om under året jordbruksfastighet till olika områden begagnats av olika ägare eller brukare, eller annan fastighet varit uppdelad mellan flera ägare utan att särskilda taxeringsvärden varit åsatta de olika brukningsdelarna, avdraget skall emellan ägarerna eller brukarna fördelas i förhållande till de värden, som vid en uppdelning av taxeringsvärdet finnas skäligen belöpa å de olika brukningsdelarna;

samt att, om vid tillämpning av sålunda givna bestämmelser det för fastigheten i dess helhet medgivna avdraget icke kan tillfullo utnyttjas, vad en inkomsttagare av fastigheten icke kan av avdraget räkna sig till godo må, om synnerliga skäl därtill förefinnas, av taxeringsmyndigheten tilläggas annan eller andra inkomsttagare av samma fastighet till avräkning å hans eller deras därav influtna inkomst.

Avdraget skall beräknas efter taxeringsvärdet året näst före det, då taxeringen sker. För det fall att fastigheten nästföregående år icke varit underkastad fastighetsbevilning, men dylik skall utgå för det år, då taxeringen sker, får avdrag äga rum utan hinder därav, att bevilning för fastigheten icke utgått, men skall även då avdraget beräknas å taxeringsvärdet nästföregående år.

2:o) Avdrag för värdeminskning — — — — tillåtet.

3:o) Äger eller brukar skattskyldig — — — —.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt å densamma meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2), med bifall till vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition nr 46 föreslagit i fråga om ändring i gällande taxeringsförordning, antaga det i betänkandet införda förslaget till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering att gälla vid 1922 års taxering.

den som för det året påförts de efter taxeringsvärdet utgående kommunalutskylderna för fastigheten.

Detsamma skall gälla, där ägaren av en jordbruksfastighet själv brukat en del av fastigheten och haft återstoden utarrenderad, eller fastigheten eljest varit delad mellan olika brukare, samt särskilda taxeringsvärden icke varit åsatta de skilda brukningsdelarna.

Reservationer hade avgivits

a) av friherre *Fleming*, som hemställt, att utskottet under punkt 1) måtte föreslå, att riksdagen måtte avslå de av Kungl. Maj:t föreslagna särskilda ändringarna i förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst.

Ang. rätten till avdrag från skatteskyldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

b) av herrar *Antonsson* och *Heyman*, vilka instämt i den av friherre *Fleming* avgivna reservationen; samt

c) av herr *Runc* utan angiven mening.

Punkten 1.

Friherre *Fleming*: Herr greve och talman, mina herrar! Här hava vi nu återigen ett dylikt ändringsförslag, som skall tillämpas redan under detta år. Detta förslag har ju kommit fram på så sätt, att då riksdagen förra året hade att behandla denna fråga, framlade bevillningsutskottet ett förslag som icke godkändes av riksdagen. Därigenom kom det att bli så att säga en lucka i lagen i vissa avseenden, där det icke fanns några bestämmelser i de av mig förut omnämnda anvisningarna. Kungl. Maj:t uppdrog därför åt kommunalskattekommitterade att utarbete ett förslag till ordnandet av denna sak. Kommitterade framlade ett förslag, som Kungl. Maj:t emellertid ansåg sig icke kunna upptaga till årets taxering, ty det skulle hava föranlett ändringar i deklarationsblanketterna. Kungl. Maj:t har därför framlagt ett annat förslag. Nu kommer utskottet med ungefär samma förslag, som utskottet framlade förra året; det är således det tredje förslaget i samma ämne. Frågan rör, hur avdragen skola beräknas vid fastighetstaxeringen. Här hava vi nu alltså tre förslag, och det har utlovats, att vi under riksdagens lopp skola få ännu ett förslag, som är avsett att tillämpas nästa år. Jag kan icke förstå annat än att det skall vara synnerligen svårt att under sådana förhållanden bilda sig en säker uppfattning om vad som är rätt eller icke. Om den i föregående ärende beslutade förändringen enligt utskottets förslag verkligen innebar en lättnad för taxeringsnämnderna, måste väl ändå detta bli ett väsentligt försvårande moment för den. Här kommer nu ett splitter nytt stadgande. Under förra året kom varje taxeringsnämnd in i en viss praxis, och denna praxis hade det väl varit enklast för taxeringsnämnderna att få fortsätta med. Nu få de en ny förordning att följa och måste fundera på hur den skall tillämpas. Jag tror icke, att många taxeringsnämnder komma att få klarare begrepp om hur lagen skall tillämpas efter detta än vad de hade förut.

Jag skall icke längre gå in på dessa frågor. Mitt principiella skäl, varför jag yrkar avslag, är, som jag i mitt förra anförande sade, att man kan icke hålla på och ändra taxeringsföreskrifterna på detta sätt under det löpande taxeringsåret, utan det måste bli någon stadga i det hela. Jag yrkar avslag å utskottets hemställan under punkt 1.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Här föreligger ju åter en proposition om avdragsrätt, men med denna förhåller

Ang. rätten till avdrag från skattskyldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

det sig så, att här hava bestämmelserna varit så svävande och otydliga, att ett förtydligande varit absolut av nöden. Det har visat sig under föregående års taxeringsarbete, att bestämmelserna icke kunde nöjaktigt tillämpas. Därför har Kungl. Maj:t här framlagt ett förslag till ändringar i bestämmelserna för att möjliggöra en bättre tillämpning av dessa. Det rör sig icke om något annat än just en tillämpningsfråga. Emellertid har ju utskottet icke kunnat ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag och detta av det skälet att Kungl. Maj:ts förslag också innebär en viss otydlighet, som kommer att föranleda taxeringsnämnderna vissa svårigheter. Kungl. Maj:t föreslår, bland annat, "att om under året jordbruksfastighet övergått från en ägare eller brukare till annan ägare eller brukare, eller annan fastighet bytt ägare, avdraget skall emellan dem fördelas i förhållande till den tid, en var av dem ägt eller brukat fastigheten". Nu förhåller det sig ju så, att i synnerhet en jordbruksfastighet ger olika avkastning under olika tider av året, att alltså inkomsten av en fastighet icke kan vara densamma för första halvåret som för det senare halvåret, samt att taxeringen sålunda icke heller kan bli densamma för första och andra halvåret. På grund härav kan avdraget icke få rätta sig allenast efter tidslängden utan efter andra grunder. Det är med hänsyn därtill, som utskottet funnit sig föranlåtet att i stället fastslå den bestämda principen att den, som skall för fastigheten betala kommunalutskylderna, också skall åtnjuta avdraget. Det har utskottet sagt genom den formulering, utskottet givit denna del av klämman: "Därest olika skattskyldiga ägt, innehaft eller brukat samma fastighet under olika delar av nästföregående år, skall avdraget tillkomma den, som för det året påförts de efter taxeringsvärdet utgående kommunalutskylderna för fastigheten." — Det är alltså den grundläggande principen; med användande av denna princip behöver man sedan icke tvista om vem som skall hava avdraget, ägaren eller arrendatorn, den första eller den andre ägaren eller den första eller den andre arrendatorn, utan den som skall betala skatten skall också hava avdraget.

Utskottet har trott, att det med denna bestämmelse skulle vara en så betydlig klarhet vunnit i detta förfarande, att det icke längre skulle medföra några svårigheter för taxeringsnämnderna att handhava detta avdragsärende.

I nästa punkt av sitt förslag har Kungl. Maj:t använt ett så flytande begrepp, som att avdraget skall uppdelas mellan ägarna och brukarna efter vad som kan finnas "skäligen belöpa å de olika brukningsdelarna". Det är naturligtvis omöjligt att hålla sig fast vid en sådan princip, utan den kan medföra stora svårigheter. Framför allt gäller detta den sista punkten i Kungl. Maj:ts förslag, där det säges att "om vid tillämpning av sålunda givna bestämmelser det för fastigheten i dess helhet medgivna avdraget icke kan tillfullo utnyttjas, vad en inkomsttagare av fastigheten icke kan av avdraget räkna sig tillgodo må, om synnerliga skäl därtill förefinnas, av taxeringsmyndigheten tilläggas annan eller andra inkomsttagare av samma fastighet till avräkning å hans eller deras därav influtna inkomst." — Alltså, om en person, som innehaft

egendomen en del av året, gör så många avdrag, som han möjligen kan, men avdraget icke kan tillgodogöras helt och hållet, så skall en annan ägare eller arrendator för en del av året också kunna göra avdrag. Utskottet har funnit det vara omöjligt att följa denna princip mest av det skälet, att man först måste hava kännedom om den förste ägarens eller brukarens förmåga eller rätt till avdrag. Med den formulering, som utskottet givit sin kläm, finner utskottet det absolut onödigt att taga med denna del av bestämmelsen.

Ang. rätten till avdrag från skatteskyldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

Utskottet har alltså icke kunnat helt och hållet följa Kungl. Maj: t, ehuru utskottet utgår från samma grundprincip som Kungl. Maj: t. Utskottets regel tror jag dock vara lättare att tillämpa.

Vad däremot reservanterna beträffar, kan man förstå, att utskottets vice ordförande friherre Fleming icke vill vara med om onödiga ändringar. Men så mycket har visats genom propositionen, att det icke varit möjligt att helt enkelt yrka avslag och bibehålla det gamla, vid vilket vi icke längre kunna vara kvar på grund av de otydligheter, som de gamla bestämmelserna innehålla. Därför kan jag rakt inte förstå reservanterna, som helt enkelt nöja sig med att yrka avslag på det hela, varigenom vi icke komma tillrätta med denna fråga. De skäl, som hava anförts för att man icke skall göra ändringar på ändringar, äro i detta fall inga skäl alls.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet *Thorsson*: Herr greve och talman! Under den debatt, som förts beträffande föregående ärende och även beträffande detta, har det uttalats beklaganden över att det jämt föreligger ändringsförslag i taxerings- och bevillningsförordningarna. Ingen kan livligare än jag beklaga, att vi råkat in i en sådan situation, att det varje år måste föreläggas riksdagen ändringsförslag i hithörande stycken. Det är ofrånkomligt, att de flesta av dessa ändringsförslag direkt anknyta sig till det provisorium, som riksdagen antog år 1920. Följaktligen måste ju riksdagen också taga konsekvenserna och göra de påläggningar och ändringar, som äro erforderliga för att taxeringsförfarandet skall kunna någorlunda fungera under provisorietiden. Önskvärdheten att erhålla regler, som kunna åstadkomma en enhetlig tillämpning i de avseenden det här gäller, var det som från början föranledde, att denna fråga över huvud taget upptogs till särskild behandling.

Det förslag, som nu väsentligen oförändrat i propositionen framlagts, är utarbetat och avgivet av en enhällig kommunalskattekommitté och har förordats av de allra flesta av länsstyrelserna. Ett par länsstyrelser ansågo visserligen, att det är bra som det är, och endast en länsstyrelse förordade bevillningsutskottets regler från i fjol. Kamrarrätten har även i huvudsak tillstyrkt kommunalskattekommitténs förslag och till och med velat ytterligare utveckla den grundläggande tanken i detta förslag. Då nu behovet av bestämmelser allmänt vitsordats, ansågs det, att bestämmelser borde givas, och det var då knap-

Ang. rätten
till avdrag från
skattskyldigs
inkomst av
fast egendom.
(Forts.)

past möjligt att gå emot vad som sålunda av så många sakkunniga nästan enhälligt förordats.

Nu har bevillningsutskottet emellertid upptagit sitt förslag från förra året. Bevillningsutskottet medger, att ej heller detta förslag är bra, men anser det bättre än propositionen. Ett exempel på att utskottets förslag verkligen kan medföra underliga resultat må anföras. Jag kommer att i exemplet använda ordet "bevillning" i stället för "kommunalskatt", när det blir enklare att uttrycka saken så.

Ett hus i ett större samhälle på landet är taxerat till 100,000 kronor. Det ger en hyresavkastning av 6,000 kronor. Huset säljes med tillträde den 1 december. Om nu debiterings- och uppbördslängden fastställs i december månad, uppföres köparen — vars inkomst för månaden är 500 kronor — för fastighetsbevillning efter 5 % av taxeringsvärdet med 5,000 kronor men går fri från inkomstbevillning, när han får göra avdrag med 5,000 kronor från de 500 kronor han har i inkomst. Ett belopp av 4,500 kronor av avdraget kan han ej utnyttja. Säljaren har haft en inkomst av 5,500 kronor och får betala inkomstbevillning därför, när han ej får utnyttja avdraget. Sammanlagt för båda betalas då skatt för 10,500 kronor, fastän inkomsten varit blott 6,000 kronor och 5 % av taxeringsvärdet 5,000 kronor. Vid avtalets ingående beräknas givetvis, att, oavsett vem som i längden står för skatten, säljaren härav skall i verkligheten vidkännas 11/12 och köparen 1/12.

Om däremot i exemplet debiterings- och uppbördslängden fastställs i november, uppföres säljaren i längden för fastighetsbevillning. Han får då från sina 5,500 kronors inkomst avdraga hela de 5,000 kronorna och betala inkomstbevillning blott för 500 kronor. Köparen får betala för sin inkomst på 500 kronor. Sammanlagd skatt utgår för båda efter 6,000 kronor. Härav får säljaren enligt avtalet vidkännas 11/12 och köparen 1/12.

I båda fallen föreligga precis samma förutsättningar: samma hus, samma skattskyldiga, samma inkomst och samma köpeavtal. Men skatten blir ofantligt olika endast på den grund att den kommunalstämma, då debiteringslängden fastställs, hålles före eller efter tillträdesdagen. Frågan har alltså ingalunda betydelse blott för det spörsmålet, vem som i längden uppföres för skatten utan för skattens storlek. Skillnaden synes kunna uttryckas så, att medan grundtanken i bevillningsutskottets förslag är den, att den som *erlägger* fastighetsskatten skall åtnjuta avdraget, enligt propositionens tankegång avdraget skall åtnjutas av den som *vidkännes* fastighetsskatten.

I större eller mindre utsträckning kommer ett missförhållande av liknande art att uppstå vid nära nog varje försäljning av annan fastighet i stad eller på landet. Dock att propositionens regel enligt både propositionen och utskottsförslaget fortfarande såsom hittills gäller vid försäljning av industrifastighet.

Det har från synnerligen erfarna och vederhäftiga taxeringsmän under hand påpekats, att ett antagande av sådana regler som de av

utskottet föreslagna skulle medföra mycket svåra orättvisor, synnerligast i städerna. Att utskottet icke heller självt varit så övertygat om att icke dess förslag skulle kunna leda till sådana oegentligheter, framgår av vad utskottet anfört på sid. 9 i sitt betänkande. Där säger utskottet: "Vare sig frågan ses från den ena eller andra synpunkten, torde en fullt rättvis lösning, som tillika är praktiskt genomförbar, icke stå att vinna." Jag vill villigt erkänna, att den metod utskottet föreslår ju är i sin tillämpning enklare än den som Kungl. Maj:t föreslår. Det har jag aldrig ett ögonblick betvivlat, men jag ansåg det vara min skyldighet att lägga fram förslaget, när ärendet varit föremål för prövning av föregående års riksdag och föregående års riksdag särskilt gjort framställning om att få sig denna sak ånyo förelagd, samt då jag vid prövningen av detta, såsom jag anförde i början av mitt yttrande, har jag känt mig pliktig att taga hänsyn till de myndigheter, som haft ärendet under förberedande behandling. Ty det är ju uppenbart att även om man inom bevillningsutskottet samlat en mängd erfarenheter på detta område, har varken tiden, som utskottet haft till sitt förfogande, varit så lång eller materialet så omfattande, att man kan vara övertygad om att utskottet kunnat genomtränga frågan.

Ang. rötten till avdrag från skatteskyldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

Skulle riksdagen ej vilja godkänna den anordning som föreslagits uti propositionen, sker naturligtvis icke någon större olycka, om vederbörande myndigheter fortfarande få pröva denna sak efter enahanda grunder som de prövat den ända tills i dag. Detta spörsmål måste nämligen upptagas och uppklaras vid 1924 års riksdag. Denna proposition ligger på riksdagens bord såsom ett svar på en begäran, som riksdagen gjorde i fjol.

Herr Rooth: Jag ber att helt kort få meddela, att jag ansluter mig till friherre Flemings reservation. Jag gör detta huvudsakligen av det skälet, att denna fråga enligt min mening i praktiken löses på ett mycket enkelt sätt genom överenskommelse mellan de olika skattskyldiga. Jag vill även säga, att det bör vara angeläget för riksdagen att vid detta tillfälle uttala sitt ogillande av den ostadighet, som för närvarande kännetecknar skattelagstiftningen i vårt land. Det kan icke vara riktigt, att det fortfarande mitt uppe i pågående taxeringsarbete utfärdas nya skattelagar, som medverka till att taxeringsmyndigheterna ständigt befinna sig i en oröstställning. Det vore för den skull önskvärt, att det bleve något lugnare förhållanden, så att de, som hava med sådana här saker att göra, hunne bilda sig ett något säkrare omdöme om lagarnas tillämpning.

Herr Rune: Herr greve och talman, mina herrar! Denna proposition avser ju, såsom vi nyligen hört från regeringsbanken, att åstadkomma mera enhetlighet i tillämpningen av taxerings- och skattelagarna. Riksdagen har ju begärt att få ett förslag, som kunde reglera detta förhållande. I fjol kom ju bevillningsutskottet med samma förslag som i

Ang. rätten
till avdrag från
skatteskuldigs
inkomst av
fast egendom.
(Forts.)

år, och riksdagen sade, att den icke ville vara med om förslaget. Jag för min del anser, att Kungl. Maj:ts förslag nu bort tillstyrkas. Jag har inom utskottet yrkat detta, men för att tala ärlig svenska fick jag den uppfattningen, att utskottets ledamöter hängt sig så fast vid sin åsikt från i fjol, ehuru riksdagen ogillade densamma, att det icke varit möjligt att få gehör för bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag har därför ansett mig böra reservera mig, men jag kunde naturligtvis icke under sådana förhållanden anteckna någon anslutning till baron Flemings reservation. Men då jag tror, att, såsom saken ligger, det är bättre att praktiken får utveckla sig obunden av sådana ingrepp som bevillningsutskottet ifrågasatt, så vill jag, herr greve och talman, säga, att då jag icke kunnat få gehör för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, jag ansett mig böra i huvudsak ställa mig på baron Flemings sida.

Under förevarande förhållanden ber jag alltså att få yrka bifall till baron Flemings reservation.

Herr Nilson, Karl August: Ja, herr talman, såsom denna fråga ligger, så kan jag knappast tänka mig att kammaren kan gå till votering, utan att ett par synpunkter framhållits, som måste ställa frågan i något annan dager än herr statsrådet gjorde. Herr statsrådets exempel rörde sig ju om en stadsfastighet, som ägdes odelad under hela tiden till dess den såldes eller överfördes från den ene ägaren till den andre. Detta exempel kan nog vara riktigt. Ty det *kan* leda till de följder, som herr statsrådet antydde; men då det gäller stadsfastighet, ligger saken så, att dessa angelägenheter med avseende å betalningsskyldigheten för kommunalskatt för sådan fastighet och därmed följande avdragsrätt ju bruka ordnas genom köpeavtalet. Det är mycket enkelt att ordna, då det gäller en sådan sak, men det ställer sig annorlunda, då det gäller en lantbruksfastighet till exempel, som till olika delar utnyttjas av olika ägare eller olika brukare och som olika delar av året haft olika arrendatorer, eller en sådan egendom — och det är ett alldeles särskilt typiskt fall — där skogen är undantagen vid utarrenderingen och arrendatorn arrenderar allenast inägorna. I det sistnämnda fallet får arrendatorn merendels betala kommunalskatten, men det inträffar också, att ägaren, som har skogen kvar, gör det. Dessa frågor invecklas så oerhört genom de flytande bestämmelser, som finnas i Kungl. Maj:ts förslag. Då statsrådet sade, att utskottet erkänt, att det även med dess lösning kan bli en del svårigheter att övervinna, måste jag dock betona, att utskottet sagt, att det på utskottets väg dock antages bli färre orättvisor än genom Kungl. Maj:ts förslag. Det är ju alldeles tydligt, att här måste något göras. Jag ber att få betona, vad jag från början sade och vad herr statsrådet också framhöll, att här äro bestämmelserna så oklara, att de icke utan stora olägenheter kunna bibehållas. Då riksdagen därför hade frågan uppe förra året, förelåg från utskottet nära nog samma förslag som nu. Emellertid var det just dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet, som yrkade på att frågan skulle åter-

visas för att man skulle få tillfälle att närmare se på den och för att det till detta års riksdag skulle kunna föreläggas riksdagen ett förslag, genom vilket förfarande skulle vinnas samma tidsvinst som om förslaget antagits förra året, då detsamma i alla fall icke kunnat träda i tillämpning förr än år 1922. Därför föll frågan i fjol icke på grund av de omständigheter, som den siste ärade talaren sade, utan på framställning av finansministern, som ville hava den bordlagd så att säga, fastän det icke kunde formellt tillgå på annat sätt än genom avslag. Sedan hava Kungl. Maj:t och skatteexperter och även utskottet hunnit få erfarenheter och tänkt sig in i saken. Men jag ber att få erinra om att av de länsstyrelser, som yttrat sig i ärendet, är det de, som hava erfarenhet beträffande skogsegendomar, som särskilt betonat, att de velat ansluta sig till den väg, som utskottet velat gå.

Ang. rätten till avdrag från skatteskylldigs inkomst av fast egendom.
(Forts.)

Jag anser därför, herr talman, att kammaren gör rätt och klokt i att följa utskottet, och att man på den vägen alldeles säkert kommer till de minsta olägenheterna och får undanröja de stora olägenheter, som ligga i den nu rådande oklarheten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, som förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Friherre *Fleming* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 7 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 30.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom.

Ang. rätten att från utmätning få undantagen viss egendom.

Genom en den 20 januari 1922 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 21, som behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av i stats-

Ang. rätten rådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga fram-
 att från ut- lagt förslag till lag om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen
 mätning få viss egendom.
 undantagen
 viss egendom.

(Forts.) Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl
 hemställt, att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande
 förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för
 sin del antaga följande:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Lag

om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom.

Härigenom förordnas, att från utmätning för utskylder och avgifter, som uppbäras och redovisas i sammanhang med utskylder, skola, där gäldenären är familjeförsörjare, undantagas, utöver vad i 65 § utsökningslagen sägs, bohag och husgeråd till ett sammanlagt värde av högst femhundra kronor.

Härigenom förordnas, att från utmätning för utskylder och avgifter, som uppbäras och redovisas i sammanhang med utskylder, skola, där gäldenären är familjeförsörjare eller har eget hushåll, undantagas, utöver vad i 65 § utsökningslagen sägs, bohag, husgeråd och *husdjur* till ett sammanlagt värde av högst femhundra kronor.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till den 1 juli 1923.

Denna lag träder i kraft från och med *tjugonde dagen efter* den, då lagen enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till den 1 juli 1923.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Hederstierna*, som anförde:

”På sätt utskottet anmärkt har av Kungl. Maj:t i sammanhang med nu ifrågavarande lagförslag icke föreslagits någon ändring i konkurslagens bestämmelse om rätt för gäldenär att från konkursboet utbekomma viss egendom, och har ej heller av utskottet föreslagits någon sådan ändring. Till följd härav kan enligt min mening stadgandet i nu föreslagna lag lätt bli alldeles illusoriskt. Vida betänkligare synes mig emellertid vara, att antagandet av förevarande lagförslag är ägnat att ingiva den föreställningen, att gäldande av skuld till det allmänna icke är av samma vikt som betalandet av annan gäld.

På grund härav hemställer jag om avslag såväl å den kungl. propositionen som å utskottets förslag.”

Herr *Hederstierna*: När jag för några dagar sedan hade ordet här i kammaren, sade jag, att våra lagstiftare i allmänhet utmärka sig för att hava grundligt genomtänkt sitt ämne samt att det enda man

kunde förebrå dem väl vore, att lagarna komme väl sent. Detta kan jag emellertid icke tillämpa på det nu föreliggande förslaget. Det är alldeles uppenbart, att det icke är genomtänkt, och det är alldeles tydligt, att det är ett hastverk.

*Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egendom.
(Forts.)*

Jag skall be att få anföra några skäl för detta påstående. För närvarande finnes i 65 § utsökningslagen stadgandet om vad som skall undantagas från utmätning. Det är dels nödiga gång- och sängkläder, som det icke är fråga om i detta sammanhang, dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst 500 kronor eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst 200 kronor. Således, det är fråga om nödiga arbetsredskap och andra nödiga lösören till ett värde av respektive 500 eller 200 kronor.

Går man nu till propositionen, är här av Kungl. Maj:t föreslagen en alldeles ny lag, som skall vara ett komplement till stadgandet i utsökningslagen men som är av en mycket provisorisk art. Det skall icke gälla längre än till den 1 juli 1923. Där har Kungl. Maj:t emellertid ökat på vad man kan få undantaga vid utmätning med ett belopp av ytterligare 500 kronor, men inskränkt detta att gälla allenast för familjeförsörjare. Sålunda, under det att genom Kungl. Maj:ts förslag man får 3 olika kategorier, familjeförsörjare och de som hava eget hushåll och som stå i utsökningslagen, vidare uteslutande familjeförsörjare och slutligen den lägsta gruppen, nämligen de som varken äro det ena eller det andra. Detta tyckte utskottet vara väl mycket och menade, att man skulle sätta in orden "eller har eget hushåll" så att man fick blott två kategorier. Men under överläggningen i utskottet fäste en lantman uppmärksamheten därpå, att genom ett sådant lagstadgande, att man vid utmätning för utskylder och avgifter skulle få undantaga även bohag och husgeråd, skulle till och med kunna räddas en grammofon, men däremot ej torparens enda ko. Detta tyckte lantmannen vara väl starkt, och då fick ju utskottet taga sig en funderare, och efter den funderaren satte man in "husdjur" i lagtexten. Nu vill jag säga att lantmannen hade ganska rätt, men å andra sidan är det ju litet djärvt att i en provisorisk lagstiftning som den ifrågavarande införa ett alldeles nytt objekt, som får undantagas vid utmätning. Det brukar ju vara något, som man får noga betänka sig på, innan man slungar in en alldeles ny princip i lagstiftningen.

Om jag nu övergår till vad som är gemensamt för Kungl. Maj:ts proposition och utskottet, så är det att man velat undantaga från utmätning för utskylder och avgifter ytterligare ett värde av 500 kronor i bohag etc. Man fick lov att ta med vissa avgifter också, därför att det finns sådana avgifter, som uppbäras och redovisas i samband med utskylderna. Det är länens brandstodsbolag och andra, som fått den lilla förmånen, att deras fordringar tagas ut tillsammans med utskylderna. Det är sålunda tydligt, att här slår man ned på enskilda fordringsägare. Brandstodsbolagen ha haft en lättnad genom att få sina fordringar utmätta i sammanhang med utskylderna men komma

Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
siss egendom.
(Forts.)

nu i den obehagliga situationen, att gäldenären får undantaga ytterligare 500 kronor, innan de få sin rätt.

Sedan är det en annan sak att fästa uppmärksamheten vid. Som jag redan poängterade, då jag läste upp 65 § utsökningslagen, står där, att man äger ta undan *nödiga* arbetsredskap eller andra *nödiga* lösören, och detta är alldeles bortfallet i förslaget. Nu talas bara om att ta undan bohag och husgeråd. Detta är dock en mycket viktig sak. Då frågan om ändring av 65 § förekom vid urtiman 1918, var det ganska mycken strid om, hur högt värdet skulle sättas. Ändringsförslaget föll den gången, men dåvarande justitieministern, som nu är ledamot av denna kammare, förklarade under debatten, att han lade mycken vikt vid uttrycket "nödigt". Det vore en utmätningmans skyldighet att se till, att det icke toges undan mer än som verkligen vore nödigt. Enligt hans åsikt skulle aldrig grammofonerna blivit räddade, men nu har man slungat "nödiga" och grammofonerna bliva räddade.

Sedan kommer jag till en sak, som jag gjort anmärkning på i min reservation, och det är, att man icke gjort motsvarande ändring i konkurslagen. När ändring gjordes av 65 § utsökningslagen, ändrades samtidigt konkurslagen, så att man även där undantog *nödiga* redskap och *nödiga* lösören till värde av 500 och 200 kronor. Nu har däremot ej motsvarande ändring föreslagits i konkurslagen. Det skall bli intressant att av justitieministern få höra, varför så icke skett. För så vitt jag kan förstå, hänga dessa saker alldeles nödvändigt ihop. Ty hur går det nu? Jo, om en utmätningssman skall indriva utskylderna, måste han enligt denna lag, om den nu antages, vid utmätning undantaga även detta tilläggsvärde av 500 kronor, men å andra sidan, eftersom han är skyldig att indriva utskylderna, bör han tillgripa det medel, som står honom öppet, nämligen att sätta karlen i konkurs, och då kunna icke dessa nya 500 kronor räddas. Jag befarar, att konkursförvaltningen tar en god del av dem, men konkursgäldenären blir i alla händelser av med dem. Det skulle nog emellertid bli ganska svårt för justitieministern att skriva in denna ändring i konkurslagen, ty där skulle ju då heta, att för fordringar i allmänhet skulle konkursmassan tagas i anspråk som hittills, men från att gå i betalning för utskylder och allmänna avgifter finge man rädda undan ytterligare 500 kronor, och hur skulle det gå till i en verklig konkursrealisation? Det ginge helt enkelt inte. Jag befarar, att om justitieministern komme in på det resonemanget, skulle han haja till och bli fundersam, om han verkligen vore på rätt väg. Det säkra är i varje fall, att såsom förslaget nu är skrivet, blir hela denna lag fullständigt illusorisk, ett slag i luften, en vacker gest och ingenting annat.

Sedan kommer jag till en annan anmärkning och det är, att man genom detta lagförslag kan synas hava förklarat, att utskylder och de allmänna avgifter varom här är fråga äro av en lägre art, som man lägger mindre vikt vid än vid andra fordringar hos en gäldenär. Detta är att lägga hyende under lasten, såvitt jag förstår. Ty det är ju en ganska vanlig uppfattning hos många medborgare i detta land, att vad

man kan göra för att undandraga något från kronan och det allmänna är skäligen lovligt. Här har staten själv sagt ifrån: ja, vår fordran är icke så viktig, att Ni inte kan få undantaga litet mer än förut, men i fråga om andra fordringar får Ni naturligtvis inte göra det. Det är ganska eget att se, att då år 1917 frågan var före i riksdagen om att höja detta minimum, som då var 150 kronor, man skrev att det vore lämpligt att höja detsamma, men att därvid borde undantagas fordringar, som grundade sig på underhållsförpliktelser, och utskyllder, alltså precis motsatsen mot nu. Då, år 1917, skrev riksdagen: låt oss höja utmättningsminimum, men icke i fråga om, bland annat, utskyllder. Nu säga Kungl. Maj:t och lagutskottet tvärtom, att det är just utskyllderna, som i första rummet äro av den beskaffenheten, att för dem bör undantag få göras. Ja, jag frågar kammaren själv, om jag inte har rättighet att säga: detta är ett hastverk. Har kammaren mage till att ta ett sådant missfoster till lagförslag som detta, gör kammaren det naturligtvis, men jag åtminstone två mina händer.

Herr talman, jag yrkar avslag såväl på Kungl. Maj:ts proposition som på utskottsförslaget.

Herr Larsson, Jacob: Den kritik, som den föregående talaren riktade mot Kungl. Maj:ts proposition, i den mån den skiljer sig från utskottsförslaget, har jag naturligtvis icke någon anledning att sysselsätta mig med. De anmärkningar, som riktades mot förslaget, sådant det föreligger i utskottsbetänkandet, gå, så vitt jag kunnat fatta, ut från den förutsättningen, att vi hade att räkna med normala förhållanden. Dessa anmärkningar skulle ha sitt berättigande, om det här gällde att på ett bestående sätt vidtaga en ändring i utsökningslagen. Men detta är ju inte fallet. Propositionen har tillkommit på grund av de för närvarande rådande, säregna förhållandena, och jag undrar, om vi inte under åtskilliga år varit vana vid att exceptionella förhållanden kunnat och måst ibland påkalla exceptionella åtgärder. Det är en sådan exceptionell åtgärd, som Kungl. Maj:t här föreslagit och som utskottet i huvudsak tillstyrkt.

Nu fäste den föregående ärade talaren först uppmärksamheten på, att i 65 § utsökningslagen talas om rätt att undantaga *nödiga* redskap och lösören. Detta "nödiga" har här uteslutits. Ja, det är väl helt naturligt. Det är ett helt annat syftemål detta förslag går ut på, än den nuvarande bestämmelsen i 65 § utsökningslagen avser. Utsökningslagen rör sig ju om det förhållandet, att ett utslag rörande en fordran skall i vanlig ordning exekveras, och då utmätes den egendom som finns, men för att skydda gäldenären, så att han inte skall bli urståndsatt att kunna med eget arbete försörja sig, får han undantaga nödiga arbetsredskap, sängkläder o. s. v. Men vad är det Kungl. Maj:t åsyftat med detta förslag? Det är att under nu rådande exceptionella förhållanden, som ju kännetecknas framför allt av den stora arbetslösheten, söka skydda så många arbetslösa hem som möjligt från att på grund av bristande skatteförmåga spolieras. När man behandlar detta ärende, får man inte

Ang. rätten att från utmätning få undantagen viss egendom.
(Forts.)

*Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egendom.
(Forts.)*

släppa denna bakgrund ur sikte. Det gäller här att, i den mån det låter sig göra, söka skydda ett betydande antal svenska hem från att bli skövlade. Därför har man kommit till detta förslag, vilket gäller undantag, som skulle medgivnas utöver dem gäldenären enligt 65: te paragrafen utsökningslagen är berättigad till.

Nu säger den föregående talaren: detta blir bara en gest, ett slag i luften, bestämmelsen blir helt och hållet illusorisk, skatteindrivaren kommer naturligtvis, då han ser, att han inte får ut skatten utmätningsvägen, att begära gäldenären i konkurs. Det kan hända på ett eller annat ställe, att så kommer att bliva fallet, men det finns ingen möjlighet att råda bot därför. Den enda boten skulle ju vara, som den föregående ärade talaren antydde, att man gjorde en motsvarande ändring i konkurslagen, men den ärade talaren bevisade själv, så vitt jag kunde finna, på ett särdeles tillfredsställande sätt, att en sådan ändring är omöjlig. Jag tror därför, att vi kunna lämna den utvägen alldeles å sido. Det bör i detta sammanhang icke heller förbises, att lagrådet, som haft lagförslaget till granskning, icke funnit anledning att däremot göra några av de erinringar, som den föregående ärade talaren framförde. I lagrådets ögon har denna av de rent exceptionella förhållandena på arbetsmarknaden föranledda rent provisoriska lag icke ansetts lida av så betänkliga brister, som man efter den föregående talarens anförande skulle ha anledning att antaga, eftersom lagrådet ju lämnat förslaget utan erinran.

Nu får man väl gå ut ifrån — jag antar, att Kungl. Maj: t gjort det och det är tydligt, att utskottsmajoriteten gjort det — att såväl kommunerna som skatteindrivarna beakta de rent humanitära synpunkter, som föranlett Kungl. Maj: t att framlägga detta förslag. Utskylderna ha ju i konkurrens med andra fordringar laglig förmånsrätt. Denna förmånsrätt läderas icke på något sätt av denna lag. Då gäldenären går i konkurs, gå utskylderna ut med sin gällande lagenliga förmånsrätt. Denna lag syftar således alls inte på det förhållandet.

Då man tänker på detta, förefaller det mig ändå högst märkvärdigt, om kammaren skulle av den föregående ärade talarens slutord låta förläda sig att avslå det rent humanitära förslag, som här föreligger. Har kammaren, vill jag minnas talaren yttrade, smak att svälja ett sådan här förslag, så må det ju gå. Jag skulle i stället vilja rikta en annan mening till kammaren. Det är här icke fråga om att "svälja", utan jag hemställer, att kammaren måtte ge Kungl. Maj: t sitt stöd i strävandet att under en synnerligen allvarlig och prekär situation söka, i den mån det med denna lagstiftning är möjligt, rädda tusentals svenska hem från att spolieras.

Jag yrkar därför, herr vice talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Å kerman: Herr vice talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren har ju så utförligt bemött vice ordförandens anmärkningar, att jag kan fatta mig helt kort. Men då herr Hederstierna säger, att förslaget icke är genomtänkt, så hoppas jag, att kammaren icke tar illa upp, om jag tillåter mig en vördsam gensaga mot det

påstående. Jag vill också erinra om att lagrådet, som väl herr Hederstierna tilltror större förmåga att tänka än Kungl. Maj:ts regering, icke gjort några anmärkningar mot lagförslaget i dessa delar. Att lagförslaget skulle på något sätt kunna verka demoraliserande, kan jag absolut icke fatta. Det förstå väl alla, att det tillkommit för att hjälpa folk i en bekymmersam tid och icke är annat än ett uttryck för den skyldighet, som staten har att ta hand om och ha omsorg om sina betryckta medborgare. Det är ingenting annat, som ligger under.

Nu har ju utskottet gjort en del ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Att man satt in något mer än regeringen tänkt sig, därvid vill jag låta bero, men däremot kan jag icke annat än uttala min ledsnad över den ändring, som gjorts i promulgationsstadgandet, ty därigenom kommer ju lagens hjälp att ytterligare fördröjas. Jag skulle därför med stor tillfredsställelse sett, om ingen ändring skett på den punkten.

Herr Rogberg: Herr talman! Jag tillåter mig konstatera, att den andre ärade talaren förklarade, att de anmärkningar, som den förste talaren framställt mot den kungl. propositionen, skulle varit fullt berättigade, om lagen skulle blivit av bestående karaktär. Jag vill ha det fastslaget för kammaren, för den händelse att detta lagförslag skulle antagas och för den händelse förhållandena framdeles skulle visa sig sådana, att fråga uppkomme om lagens förlängning även efter den dag, med vilken den eljest skulle upphöra att gälla.

Varken vad herr statsrådet yttrade och ej heller lagrådets mildhet vid bedömandet av lagförslaget har på något sätt kunnat för mig häva de juridiska betänkligheter, som herr Hederstierna gjort sig till tolk för. Med hänsyn till den nuvarande depressionen på alla områden skulle jag vilja säga, att enligt min mening är det en skyldighet för varje civiliserat samhälle att gå fram med en viss mildhet, då det gäller att ta ut samfundets rättigheter hos sina fattigare medborgare. Men då uppkommer dock den frågan, huruvida icke gränsen för samfundets mildhet bör dragas snävare än Kungl. Maj:t föreslagit och nu utskottet accepterat. Den tanken var ett slag uppe i utskottet, men mötte icke något förstående, så jag skall icke i detta avseende komma med något försök till ändring.

Om jag till de tunga skäl herr Hederstierna anfört mot förslaget ber att få lägga ytterligare ett, vill jag gärna erkänna, att det sakligt sett icke är av allt för stor betydelse, men dock icke betydelselöst. Det torde vara för kammarens ledamöter bekant, att utmätningsförrättare vid utmätning för utskylder alltid visa fallenhet att sätta för låga värden på lösören och redskap, som skola undantagas, och mot lagens mening tolka ordet "nödig" synnerligen liberalt. Följden blir också den, som herr Hederstierna ju även antydde, att man måste befara, att detta förslag kommer att öka anledningarna till skatteskolknig, och förslaget kommer, såvitt jag förstår, på det sättet i viss mån i strid mot det uttalande, som riksdagen så nyligen som förra året gjorde, då riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll om åtgärder för åstadkommande av en

*Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egendom.*
(Forts.)

Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egendom.
(Forts.)

mera rationell skatteuppbörd och i vilken skrivelse riksdagen i sina motiv uttalade, att ändamålet var att få fram ett mera effektivt indrivningsförfarande. Nu är det — man må säga lyckligtvis eller olyckligtvis efter tycke och smak — ännu så förhållandet i stora delar av vårt land, att det i de särskilda kommunerna råder ett visst jämnmått, vare sig detta jämnmått är välmåga eller torftighet. Då detta förslag, som jag tror, skall uppmuntra till skatteskolknig, blir följden den, att i talrika fall personer skola slippa undan att betala skatt, vilka lättare skulle kunna fullgöra sin skattskyldighet än de, som verkligen betala skatt, och dessa senare finge betala icke allenast den skatt, som påvilar dem, utan även den skatt, som påvilar skatteskolknarna. På så sätt komme ju förslaget i ren strid med det gängse begreppet om jämlikhet, inom de gränser detta begrepp tillämpas på skattelagstiftningens område, med allmän missbelåtenhet såsom följd.

Jag, som inte varit närvarande vid betänkandets justering i utskottet, anhåller, herr vice talman, att få instämma i herr Hederstiernas yrkande.

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag skall först be att få ge mitt erkännande åt den juridiska skarpsinnighet, med vilken utskottets ärade vice ordförande både i utskottet och här fört fram sina betänkligheter mot förslaget, och det är ju klart, att vi lekmän hade rätt svårt att reda oss med dem i utskottet. Men jag vill i alla fall påpeka, att de betänkligheterna skulle hava, såsom redan förut här anförts, sin största beviskraft, om det gällde en lag, som skulle vara bestående för all framtid, men de förlora det mesta av densamma, då fråga är om en blott provisorisk lagstiftning.

Herr vice ordföranden i utskottet framhöll, att genom den föreslagna lagen det skulle komma att bestämmas, att från utmätning för utskylder skulle genom den ifrågavarande lagstiftningen undantagas, förutom de i 65 § utsökningslagen bestämda värdena, ytterligare 500 kronors värde, och att detta skulle komma att drabba även enskilda intressen, såsom länens brandstodsbolag o. s. v. Jag får då gent emot detta framhålla, vilket även såsom jag tror av herr vice ordföranden själv vitsordades i utskottet, att utmätningmännen vid indrivning av utskylder och allmänna avgifter icke så mycket lita till utmätning, utan redan låta den endast sällan komma till användning, men däremot så mycket mera lita till institutet införsel i lön, i vilket sistnämnda hänseende genom förslaget icke någon som helst förändring skulle ske.

Både herr Hederstierna och herr Rogberg talade om att lagförslaget skulle uppmuntra skatteskolknigen. Jag får gent emot detta hänvisa till de faktiska förhållandena, åtminstone så vitt jag känner dem. Och vad säga då dessa? De säga, att den grupp människor, som mera allmänt söka skolka med sin skattebetalning, äro dessa s. k. "slarvar", som arbeta någon månad på ett ställe och någon annan månad på ett annat ställe, men för övrigt icke söka iakttaga vare sig stadig bosättning, mantalsskrivning eller andra åtgärder, som utmärka en

mer bofast medborgare. Men huru blir det möjligt, även om man bibehåller nuvarande lag och avslår detta förslag, att komma åt sådana skatteskolare? Utmätningshotet hjälper, så vitt jag kan förstå, icke det ringaste grand mot dem, men däremot kommer detta hot att hänga över huvudet på en ordentlig medborgare, en som t. ex. byggt en liten stuga under stora uppoffringar eller på annat sätt ordnat sin ekonomi. Han har något, som en utmätningssman kan komma åt. Mer än en av dessa har genom arbetslösheten ekonomiskt kommit under isen. Han kan nu hotas med att få hela sitt hem skövlut och många års ansträngningar och mödor för ordnandet av sin ekonomi alldeles tillintetgjorda. Men för en sådan person behövs icke utmätningen; man har mycket lättare att komma till rätta med honom vid indrivning av hans skatter genom institutet införsel i lön.

*Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egendom.
(Forts.)*

Det invändes då, att ser man saken på det sättet, är hela förslaget bara en gest. Ja, jag kan delvis gå med på att förslaget icke kommer att få någon synnerligt stor praktisk betydelse. Men jag säger ändå, att om man under så bekymmersamma tider, då så många ordentliga och bra medborgare lida ett fruktansvärt tryck för sitt dagliga uppehälle och befinna sig i en ställning, som är synnerligt bekymmersam och svår — om man i en sådan situation kommer fram med en proposition, som åtminstone giver vid handen, att man icke vill lägga sten på börda, då menar jag, att själva det psykologiska läget är sådant, att man bör taga hänsyn till det och i detta fall göra den där gesten. Och om det tillåtes att skvallra från utskottet, skulle jag vilja säga, att det just var en framstående lantman i utskottet, som betenade den där synpunkten.

Sedan kanske man också såsom ett rent lämplighetsskäl kan säga till sist, att om detta utlåtande har utskottet praktiskt taget varit så gott som enhälligt. Det är blott en reservant, ett lejon visserligen, nämligen vår vördade vice ordförande, men för övrigt ha vi i utskottet stått ganska eniga, fast vi nu i dag fått höra, att herr Rogberg anslutit sig till herr vice ordförandens ståndpunkt. Jag får därför be, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Vi hörde nyss justitieministern beklaga sig över att utskottet enhälligt beslutit tillstyrka den förändring i övergångsstadgandet, att man skulle hava tjugu dagar på sig, efter det författningen utkommit från trycket i Svensk författningsamling, för att göra utmätning enligt den gamla lagen, ty det bleve ju också följden kan man säga. Nu har utskottet, som man finner, i sin motivering ansett, att denna respit behövdes för meddelande av kännedom om lagen, som man eljest skulle få genom att det dröjdes något med den nya lagens promulgering, då justitieministern lovat att under tiden dessförinnan underätta länsstyrelserna. Enligt utskottets åsikt skulle man emellertid då äventyra, att icke alla utmätningssmän hunne få kännedom om den nya lagen, utan verkställde utmätning emot samma lag.

Så vitt jag förstår, om en sådan utmätning kommer till stånd, kan

*Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egendom.
(Forts.)*

den överklagas, och man kan få rättelse i det avseendet. Men däremot är det snarare att befara, att genom den långa övergångstiden av tjugu dagar vederbörande skulle få tillfälle att rusa till med utslag å galdenärer och få utmätning enligt den gamla lagen, och det vore väl en mycket större olägenhet. För övrigt är det här icke någon sådan där stor verkligt allvarlig fråga, som tidningarna gå förbi. Den förevarande angelägenheten hör till sådana saker som refereras samvetsgrant i tidningarna, och genom tidningarna får svenska folket veta genast vad som tilldragit sig. Säkerligen komma uppgifter angående den nya lagen att inflyta i de tidningar, som läsas av våra utmätningsmän, och jag tror således, att det är ogrundade farhågor, som anföras från utskottets sida, och får alltså i det ifrågavarande avseendet yrka bifall till Kungl. Maj: ts förslag.

Herr Hederstierna: Jag har ingen anledning att uttala mig i själva sakfrågan, då jag redan förut yttrat mig, men jag ber att till vad den siste talaren anförde få säga, att det tillhör en sund lagstiftning att sörja för att tjänstemän icke behöva tillämpa en ny lag, förrän de fått klart för sig vad densamma innehåller. Man kan icke fordra, att lagen skall tillämpas, förrän kännedom om lagen verkligen kommit vederbörande tjänstemän till handa. Detta har också av lagrådet påpekats, då lagrådet framhållit, att utmätningsmännen borde få tid att sätta sig in i den nya lagen, och det är vad även utskottet avsett. Om således kammaren antager denna lag, hoppas jag, att kammaren fattar beslut i överensstämmelse med vad utskottet här föreslår.

Herr Lindhagen: Det råder olika meningar om vad som är sund lagstiftning eller icke. Enligt min uppfattning är den lag sund, som icke är skriven på det sättet, att tillfälle beredes en hel mängd personer att på ett olämpligt sätt tillämpa en äldre lag i stället för en nyare lag, och att detta förhindras är vad man vinner genom regeringens förslag i fråga om lagens ikraftträdande. Om vid bifall därtill i ett eller annat fall utmätning skulle ske enligt den gamla lagen i strid mot den nya, kan detta överklagas, och jag upprepar för övrigt vad jag nyss sade, att denna lagändring är en sak, som svenska folket ögonblickligen får reda på.

Greve Spens: Jag fäster uppmärksamheten på, att herr Lindhagen icke tycks hava tagit så noggrann kännedom om detta ärende. Herr Lindhagen synes nämligen icke fäst sig vid, att denna lag endast avser utmätning av utskylder, då herr Lindhagen talar om att alla människor skulle rusa till med utmätningsutslag och begagna den korta tiden av tjugu dagar för att få utmätning enligt den gamla lagen. Det är icke utmätning för enskilda fordringar på grund av domar och utslag frågan nu gäller utan blott utmätning av utskylder.

Jag tror för min del, beträffande själva sakfrågan, att man nu är inne på en farlig väg, och jag instämmer i herr Hederstiernas yrkande om avslag.

Herr *Lindhagen*: Jag vill betona, att mitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag gällde blott övergångsbestämmelsen. För övrigt menar jag, att även ehuru det endast är fråga om utmätning av utskylder, så kan det bli rusning för deras utmätning enligt gammal lag under den långa tid, som utskottet tillmätt i själva verket endast för sådant ändamål.

Ang. rätten att från utmätning få undantagen viss egendom.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som ånyo för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avscende på det under behandling varande utlåtandet yrkats: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Lindhagen*, att samma hemställan skulle bifallas med den ändring, att den förordnade lagens promulgationsstadgande avfattades på sätt Kungl. Maj:t föreslagit; samt 3:o), av herr *Hederstierna*, att såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning skulle avslås.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;
Nej — 41.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Akerman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921

angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att *dels* höja det i staten för utrikesdepartementet ingående förslagsanslaget å högst 40,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare med 3,000 kronor till 43,000 kronor, *dels ock* för tiden den 1 januari—30 juni 1923 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till utrikesdepartementet, nu 470,000 kronor, med 236,500 kronor.

I den nu förordragna punkten hade utskottet på anförda skäl hemställt

a) att riksdagen måtte för tiden den 1 januari—30 juni 1923 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till utrikesdepartementet, nu 470,000 kronor, med 236,500 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om att de till kabinetssekreteraren nu utgående lösenavgifterna för passvisering skulle från och med den 1 april 1922 av honom till statsverket redovisas;

c) medgiva, att efter det den i mom. b) omförmälda lösenavgiften indragits till statsverket kabinetssekreterare, som vore gift, skulle från och med år 1923 äga såsom bidrag till representationskostnader åtnjuta ett årligt belopp av 6,000 kronor, att utbetalas i den ordning, som be-
träffande lön vore stadgat.

Reservationer hade avgivits *dels* av herrar *A. C. Lindblad, O. U. B. Olsson, J. Nilsson* i Malmö, *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, O. H. Waldén, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Nilsson* i Örebro och *E. Anderson* i Prästbol, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, jämväl i vad detsamma avsåge avlöning till den däri omförmälda chauffören;

dels ock av herr *E. A. Hallin*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Hallin: Herr greve och talman! Med hänsyn till att vissa omständigheter och synpunkter tillkommit, vilka möjligtvis kunna inverka på de förslag, som innefattas i den nu förordragna punkten, har andra kammaren utan någon debatt beslutit att återremittera denna punkt till statsutskottet, för att utskottet och då närmast vederböran-
de avdelning må få tillfälle att ytterligare överväga saken. Av ena-

handa skäl ber jag nu, herr greve och talman, att här i kammaren få göra samma yrkande, nämligen att kammaren måtte besluta att återremittera punkten till statsutskottet.

*Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.
(Forts.)*

Friherre Adelswärd: Ehuru jag icke har något annat yrkande än det, som framställdes av den nyss föregående talaren, nämligen om återremiss, ber jag likväl att i detta sammanhang få säga några ord. Detta gör jag särskilt med hänsyn till att jag under ett par år deltagit i den kommittés arbeten, som sysselsatt sig med frågan om nyorganisation av utrikesdepartementet, och jag ser en fara för hela organisationsplanens genomförande uti en indragning av dessa inkomster för kabinetssekreteraren, då en sådan skulle hava till följd att hans lön i alltför hög grad reducerades. I organisationsplanen har man nämligen såsom en viktig grund utgått från att man till kabinetssekreterare borde förvärva en diplomatisk tjänsteman i högre ställning, en sådan nämligen som redan fått en större erfarenhet såsom beskickningschef utomlands. Beskickningscheferna hava en fast lön, som icke är större än kabinetssekreterarens, men den viktigaste delen av deras inkomster ligger i ortstillägget, som åtminstone icke i den formen rimligtvis kan tillkomma kabinetssekreteraren. Även om denne formellt tillerkänts samma lön som en envoyé eller beskickningschef i utlandet, vore han sålunda på det hela betydligt sämre ställd. Det gällde sålunda att finna ett medel för att vinna själva saken, nämligen att få en framstående person och erfaren diplomat till kabinetssekreterare och komma från det hittills tillämpade systemet att till kabinetssekreterare taga en diplomatisk tjänsteman, som får denna befattning så att säga såsom ett språngbräde, d. v. s. han kunde efter en relativt kort tid hava anspråk på att vinna befordran såsom beskickningschef utomlands. Inom kommittén sökte man efter olika former för att kunna tillgodose kravet på tillräcklig avlöning åt kabinetssekreteraren, och man kom slutligen till det förslag, som sedan blev i den nya organisationen fastställt, nämligen om ett jämförelsevis litet belopp såsom representationspengar. I denna kommitté hade man givetvis kännedom om de extra löneinkomster, som tillkomma kabinetssekreteraren genom lösenavgifter för pass, och jag skall gärna erkänna, att det var ett fel av kommittén att icke taga upp och öppet diskutera denna fråga, men man hade anledning att tänka sig, att kabinetssekreteraren fortfarande skulle få behålla dessa sportler, väl vetande att de till beloppet skulle betydligt sjunka men dock vara sådana, att de fortfarande skulle utgöra ett tillfredsställande och behövt lönetillskott för kabinetssekreteraren. Nu har jag för min del ingenting emot, att detta lönetillskott under form av sportler faller bort, såsom skett på andra områden i statsförvaltningen, men det bör vara under förutsättning, att en verkligt tillfredsställande ersättning gives i någon form av avlöning till kabinetssekreteraren. Det torde med de byråkratiska former man här håller på icke bliva lätt att finna denna form, och själv kan jag icke anse lämpligt, att den skulle utgå under form

Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.
(Forts.)

av s. k. representationspengar, vilka naturligtvis en kabinetssekreterare icke behöver på långt när i samma grad som en beskickningschef utomlands. Men då man söker efter en form för att tillgodose detta krav, bör man komma ihåg, att förhållandena innebära extra svårigheter för en person i denna ställning, i det han vanligen nödgas att hastigt lämna sin bostad och ställning utomlands och utan förberedelse skaffa sig bostad i Stockholm. Redan detta medför ökade kostnader. Naturligt är ju också, att även för en person, som innehar ställning såsom chef för en anspråkslös beskickning utomlands och således icke har högsta möjliga avlöning såsom sådan, det är föga lockande att behöva sätta sig i den ansvarsfullare och arbetsammare befattningen såsom kabinetssekreterare här hemma och samtidigt förlora betydande löneinkomster. Han har såsom beskickningschef i själva verket större inkomster än han skulle behöva i Stockholm. Jag får därför hemställa till utskottet, att i händelse av återremiss dessa synpunkter måtte tagas i betraktande, ty det är verkligen så, att kan man icke på ett tillfredsställande sätt avlöna kabinetssekreteraren, kommer det organisationssystem, som så nyligen blivit infört, att rubbas.

Jag tror, att om man skall spara, vore det det sämsta besparings-sättet på tredje huvudtiteln att draga in på avlöningen för kabinetssekreteraren. Jag tror, att det inom huvudtiteln finnes lämpligare områden för sparsamhet. Utskottet har självt, både nu och vid tidigare tillfällen, pekat på utgifterna för socialattachéer. Jag var själv med om att föreslå dessa befattningar. Men jag får också säga, att jag är tveksam, huruvida det icke vore lämpligare att göra besparingar där än att göra sådana på anslaget till kabinetssekreteraren. Erfarenheten om dessa attachéer torde emellertid icke vara tillräckligt stor för att man nu skall kunna hava en bestämd uppfattning i denna sak.

Jag tillåter mig därför, mina herrar, att, medan jag är inne på detta, peka på ett annat område inom denna huvudtitel, där jag tror att åtminstone någon besparing utan skada skulle kunna göras, sannolikt tillräckligt stor för att giva den ökade ersättning åt kabinetssekreteraren, som jag för min del anser behövlig. Det finnes inom utrikesdepartementet något, som officiellt kallas speciella handelsavdelningen, och jag vill giva en liten historik om tillkomsten av denna. I den nyss nämnda organisationskommittén var man från början enig om att en sådan speciell handelsavdelning icke skulle vara behöflig, utan man tänkte sig en byrå inom avdelningen för de handelspolitiska ärendena. Emellertid uttalades då en stark önskan att, för att kunna placera en viss person inom utrikesdepartementet, man borde tillskapa en särskild avdelning inom departementet i den tillämnade byråns ställe, men då kommittén föreslog det, var det under förutsättning, att denna anordning skulle fortfara allenast intill dess handelsdepartementet kom till stånd. När sedan handelsdepartementet kom till, var frågan åter uppe i samma organisationskommitté, och då ville kommittén stanna vid det ursprungliga förslaget, nämligen att avdelningens verksamhet skulle förläggas till en byrå inom den handelspolitiska avdelningen.

Men då var det åter en personfråga, som gjorde sig gällande. Det fanns nämligen en chef för den speciella handelsavdelningen, som ansågs omistlig, och därför gjorde Kungl. Maj:t ändring i detta kommitténs beslut. Sedan kom den personen också bort, och nu är det en tredje, som sitter på denna handelsavdelning. Min övertygelse är, att det arbete, som utföres å denna, kan göras precis lika bra på en byrå inom den handelspolitiska avdelningen som inom en särskilt speciell handelsavdelning, och jag har begagnat detta tillfälle för att påpeka förhållandet. Om man söker efter möjlighet att spara, finnes det verkligen en sådan, och jag vore glad, om den bleve använd, så att man därigenom kunde få råd att giva en skälig högre lön till kabinetssekreteraren.

*Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.
(Forts.)*

Herr Kvarnzelius: Här har yrkats återremiss på den föredragna punkten, och jag ber att redan från början få säga, att jag icke har något att däremot erinra, ehuru jag vill tillägga, att det naturligtvis varit önskvärt, att från det håll, där återremissyrkandet gjorts, givits en antydning i något klarare form, i vilket avseende man ansåg en återremiss önskvärd. Det kan ju till en del framgå av vad den siste talaren anförde, och jag är ju för övrigt icke alldeles obekant med anledningen till att här ifrågasatts en återremiss. Jag kan gärna tillägga, att för min personliga del skall jag icke göra några svårigheter inom utskottet, ifall även denna kammare återremitterar ärendet, att åstadkomma en modifiering i vad utskottet föreslagit av sådan beskaffenhet, att enighet i den ifrågasvarande punkten kan ernås, under förutsättning naturligtvis att å andra sidan icke resas sådana krav, som visa sig omöjliga att kunna biträda.

Med anledning av vad den siste ärade talaren här yttrat om kabinetssekreteraren vill jag säga, att det väl måste anses i högsta grad anmärkningsvärt, att icke upplysning om sportlernas förekomst lämnades av de sakkunniga, av vilka den ärade talaren var en. Det är verkligen beklagligt, att ehuru de mycket väl kände till att de sportler, varom här är fråga, utgingo, de ändå icke funnit anledning att med ett enda ord omförmäla dem i sin utredning. Jag kan tillägga, att vi sedermera i statsutskottet, när vi hade detta ärende under behandling, hade en av utrikesdepartementets tjänstemän till vår sekreterare för att vara säkra på att vi skulle få de mest autentiska och säkra upplysningar, så att utskottets förslag, vilket innebar en fullständig omstöpning av tredje huvudtiteln, skulle bliva på alla punkter hållbart. Men icke heller därvid lämnades på något ställe eller vid något tillfälle upplysning om att en tjänsteman, för vilken lönereglering föreslogs, hade sportler till så avsevärt belopp, att det rörde sig om flera tiotusentals kronor. Om vid löneregleringar de förberedande utredningarna i allmänhet skulle bedrivas på det sättet, var skulle det sluta, mina herrar? Det är ett så anmärkningsvärt förhållande, så vitt jag förstår, att man icke kan underlåta att påtala detsamma.

Jag kan icke heller underlåta att med anledning av vad den siste

Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.
(Forts.)

ärade talaren sade, att man här på vissa punkter varit njugg, fasta uppmärksamheten på att denna huvudtitel 1920 slutade på 3,309,000 kronor i runt tal, 1921 på 3,676,000 kronor, 1922 på 5,138,000 kronor, och om nu utskottets förslag godkännes för första halvåret 1923 och om man utgår från att det upptager ungefär halva kostnaden för hela det året, skulle kostnaden för 1923 uppgå till 5,725,000 kronor. Beträffande en huvudtitel, som på detta sätt på tre år stigit så avsevärt, kan man, så vitt jag förstår, icke säga, att man varit njugg, utan därvidlag måste i stället medgivas, vågar jag påstå, att man i stort sett varit mycket liberal i fråga om tillmötesgående av anslagsaskanden, som på olika håll gjorts. Och jag vill med anledning av vad som förekommit i en dagstidning ytterligare framhålla, att beträffande den beskickning i Riga och Reval, som utskottet icke velat vara med om att nu uppföra på extra stat, utskottet dock varit så tillmötesgående, att det icke velat ifrågasätta någon ändring i bestående förhållanden, och att sålunda den representation vi för närvarande ha därstädes må kunna bibehållas, om Kungl. Maj: t så anser nödigt.

Jag vill vidare erinra om att det står tillräckliga medel till Kungl. Maj:ts förfogande icke allenast för uppehållande av den ifrågavarande representationen utan även för att, i den mån det verkligen kan vara av behovet påkallat, ordna vår representation i Ryssland, om det under budgetsperioden skulle bliva fråga om att ordna någon representation där.

Jag ber emellertid, herr talman, att för min del få förena mig i det yrkande, som här gjorts om återremiss till utskottet.

Friherre A d e l s w ä r d: Jag har icke gjort den minsta antydning, att riksdagen eller statsutskottet eller dess ordförande varit njugga mot tredje huvudtiteln. I det avseendet behöver jag icke ingå i något svaromål på vad statsutskottets ärade ordförande yttrade nyss. Tvärtom är jag fullt medveten om att man har stor anledning att vara nöjd i avseende på tredje huvudtiteln. Men vi få komma ihåg, vad som hänt och vilka förändringar som inträffat i världen. Jag tror icke, att vi lika litet som andra stater kunna undandraga oss dessa utgifter, vilka kunna bidra till åstadkommande av bättre förhållanden i världen och särskilt mindre risk för krig. Men det kan möjligtvis göras besparingar på något annat håll, om utgifterna på tredje huvudtiteln bliva väl använda.

Men jag begärde ordet, herr talman, egentligen med anledning av vad ordföranden i statsutskottet sade först, då han riktade sig synnerligen klandrande mot mig. Jag har redan själv sagt, att det icke var klokt av organisationskommittén att icke taga upp i grunden frågan om dessa sportelinkomster för kabinetssekreteraren. Men icke kan man komma med en sådan antydning, som att man genom underlåtenhet i detta fall velat lura någon människa. Jag tager för givet, att statsutskottet lika väl som dess mycket erfarne ordförande icke kunnat leva i okunnighet om att avsevärda sportler tillföll kabinetssekreteraren.

Och att de tillfälligtvis voro särdeles höga, berodde på särskilda förhållanden, som man hoppades icke skulle komma att räcka så synnerligen länge till; och då fanns det väl icke anledning att vid det ifrågasvarande tillfället upptaga frågan om dem. För resten kan jag i sammanhang härmed påpeka, att det icke är ensamt kabinetssekreteraren, som åtnjuter dylika sportler. Det finnes andra tjänstemän — och det vet statsutskottet mycket väl — som vid sidan av sina löneinkomster hava sportler, överstigande kabinetssekreterarens. Jag tror därför icke, att det klander vi förtjäna är så stort, men i alla fall beklagar jag, såsom utvecklingen blivit, att vi icke togo upp frågan om sportlernas indragande i kommittén.

*Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.
(Forts.)*

Herr O l s s o n, O s c a r: Med anledning av den upplysning den siste ärade talaren gav rörande den speciella handelsavdelningens i utrikesdepartementet betydelsefullhet eller rättare sagt betydelselöshet, ber jag att få uttala mitt beklagande över att denna upplysning icke framkommit något tidigare. Nu är det litet sent, då andra kammaren redan fattat beslut i ärendet. Annars kunde det varit skäl att få även denna fråga återremitterad för undersökning av möjligheten att även på denna punkt göra besparingar. Statsutskottet är emellertid ursäktat, att det icke kunnat ana, att en besparing där kunde göras, då den sekreterare, som statsutskottets ordförande nyss talade om att statsutskottets första avdelning förskaffat sig för att vara säker på sin sak, gav sådana upplysningar rörande den speciella handelsavdelningen, då regleringsfrågan var före, att utskottet ansåg sig just på grund av denne sakkunniges upplysning icke behöva ingå på den fråga — som också var uppe — angående avskaffande av den speciella handelsavdelningen. Vi få hoppas, att den ärade ledamotens på östgötabanken upplysning togs ad notam ett annat år.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena B r a n t i n g: Då den siste ärade talaren fäst mycket stort avseende vid att vi här skulle ha försummat ett tillfälle till besparingar, nödgas jag säga, att vi leva under sådana förhållanden, att vi alls icke utan vidare kunna draga in den speciella handelsavdelningen. Jag har själv varit med i den kommitté, som förberett omorganisationen, och har stått på samma ståndpunkt som den ärade talaren på östgötabanken, att denna avdelning kunde göras avsevärt mindre, än som sedermera på Kungl. Maj:ts förslag av riksdagen beslöts. Men därför att man har den uppfattningen, att möjligen där kan göras inskränkning, följer ju ingalunda, att det ligger färdigt att omedelbart vidtaga en sådan åtgärd, och jag ber därför, att den ärade statsutskottsledamoten måtte stanna vid vad han själv också antydde, att denna fråga kan komma igen ett annat år i bättre förberett skick och att icke bara på grund av en framkastad upplysning i diskussionen det gives anledning till ändring i organisationen.

Ang. vissa
anslag till ut-
rikesdeparte-
mentet.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att beträffande den nu föredragna punkten endast yrkats att den-
samma skulle visas åter till utskottet.

Vid därefter gjorda propositioner, dels på bifall till utskottets hem-
ställan, dels enligt berörda yrkande, bifölls det sistnämnda.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till be-
skickningar
och konsulat.

Punkten 4.

Kungl. Maj: t hade föreslagit riksdagen att
dels under förutsättning av uppförande å extra stat av en sände-
budsbefattning i Riga och Reval medgiva, att den å ordinarie stat upp-
tagna konsulsbefattningen i Riga finge från och med år 1923 indragas,
dels medgiva, att ortstilläggen för sändebuden i Kristiania från den
1 januari 1923 samt i Köpenhamn och Hälsingfors från och med den
tidpunkt under år 1923, då de tagit sina respektive beskickningshus i
disposition, finge utgå med 12,000 kronor,

dels bestämma, att från samma tidpunkt år 1923 skulle till sände-
budet i Hälsingfors utgå ett belopp av 3,000 och till sändebudet i Köpen-
hamn 1,500 kronor såsom ersättning för uppvärmning och belysning av
vederbörande beskickningshus,

dels uppföra det ordinarie förslagsanslaget beskickningar och konsul-
at för tiden 1 januari—30 juni 1923 med ett belopp av 844,000 kronor,

dels ock medgiva ett tillägg till kungörelsen den 18 juli 1921 av
innebörd, att det skulle åligga sändebud, generalkonsul och konsul, som
tjänstgjorde inom Europa, att minst en gång vartannat år, i anslutning
till semester, som beviljades honom, under högst 14 dagar, mot åtnjutande
av ersättning för biljett från och till tjänstgöringsorten och i övrigt på
de villkor, som för semester vore stadgade, ställa sig till ministerns för
utrikes ärenden förfogande för tjänstgöring i utrikesdepartementet eller
annorledes, på sätt ministern kunde föreskriva.

Utskottet hade i förevarande punkt av angivna skäl hemställt, att
riksdagen måtte

a) besluta, att ortstilläggen för sändebuden i Köpenhamn och Häl-
singfors från och med den tidpunkt under år 1923, då de tagit sina
respektive beskickningshus i disposition, skulle utgå med 10,800 kronor
för dem vardera,

b) bestämma, att från samma tidpunkt år 1923 skulle till sände-
budet i Hälsingfors utgå ett belopp av 3,000 kronor och till sändebudet
i Köpenhamn 1,500 kronor såsom ersättning för uppvärmning och belys-
ning av vederbörande beskickningshus,

c) med godkännande av nu gällande stat för beskickningar och
konsulat i avseende å tiden 1 januari—30 juni 1923 uppföra det ordinarie
förslagsanslaget beskickningar och konsulat för samma tid med ett be-
lopp av 850,000 kronor,

d) besluta, att det skulle åligga sändebud, generalkonsul och konsul, som tjänstgjorde inom Europa, att minst en gång vartannat år, i anslutning till semester, som beviljades honom, under högst 14 dagar, mot åtnjutande av ersättning för biljett från och till tjänstgöringsorten och i övrigt på de villkor, som för semester vore stadgade, ställa sig till ministrernas för utrikes ärendena förfogande för tjänstgöring i utrikesdepartementet eller annorledes, på sätt ministern kunde föreskriva.

Anslag till beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena *B r a n t i n g*: I denna punkt föreligger implicite statsutskottets avstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag om att få försätta beskickningen i Riga och Reval i en mera stadigvarande ställning än den hittills varit. Ehuru jag erkänner, att statsutskottet och dess ordförande naturligtvis hava rätt i att utskottet behandlat tredje huvudtiteln på det stora hela med mycken välvilja, måste jag dock för min del beklaga, att utskottet på denna punkt icke ansett sig kunna följa Kungl. Maj:ts förslag. Jag beklagar det därför, att jag tror det skulle varit ett handgripligt bevis, som på detta sätt givits på svenska riksdagens intresse för att vi skola träda i förbindelse med länderna i de forna baltiska provinserna, de numera fria baltiska staterna på andra sidan Östersjön. Det hade varit önskvärt, om man kunnat gå ett stycke längre, än utskottet vågat sig på, och icke bundit upprättandet på extra stat av dessa befattningar vid det villkor, som utskottet nu fäst vid detsamma, nämligen att det skulle undersökas, huruvida icke en indragning eller sammanslagning av befattningar på andra håll inom utrikesrepresentationen kunde ske.

Nu är det klart, såsom redan under föregående fördiskussion erinrats, att själva tidsförhållandena göra, att det *måste* bli en utvidgning av Sveriges förbindelser med utländska makter. Såsom antytts har de nya staternas antal väsentligt ökats i sammanhang med ombildningen av Europa, och om vi önska träda i förbindelse med dessa nya stater, måste det ju föra oss i den riktningen, att vi icke *kunna* ställa oss och icke *vilja* ställa oss på något sätt avvisande, i synnerhet när, såsom fallet här är, dessa stater själva visat det största intresse för att komma i bättre och mera intim förbindelse med Sverige. Men i alla fall, det måste ju erkännas, att utskottet har åtminstone det att åberopa till sitt försvar att, efter vad jag tror mig veta, föregående förslag till utskottets utlåtande, som var betydligt snävare avfattat i denna punkt, blivit så pass mycket uppmjukat, att det torde öppna möjlighet för Kungl. Maj:t att låta den nuvarande ordningen för beskickningen i Riga och Reval bestå. Det är nu visserligen beklagligt, att därmed följer, att man förminskat möjligheterna att begagna sig av det extra anslag, som ställts till förfogande för oförutsedda fall. Men i alla fall, det kan gå för sig, om ingenting oförutsett inträffar. Och med anledning av vad herr statsutskottsordföranden yttrade vill jag tillägga att, om det skulle visa sig, att vi inom en nära framtid äro redo att åter öppna mera fullständiga förbindelser med Ryssland, vi icke skulle vara alldeles avskurna från möjligheter i detta avseende, utan kunna anlita de reserverade medlen på ordi-

Anslag till be-
skickningar
och konsulat.
(Forts.)

narie stat för en beskickning i Ryssland. Nu är det visserligen sant, å andra sidan, att ifrågavarande medel äro ganska små, och att om det skulle bliva en mera vidsträckt utbyggnad av vår representation inom det stora ryska riket, dessa medel icke långt skulle förslå, men man får ju ändå taga fasta på att, om möjligheter skulle yppa sig, man även på den av statsutskottet anvisade vägen kan ordna dessa saker provisoriskt på ett något så när drägligt sätt, till dess det kan bliva tillfälle för nästa riksdag att taga saken under förnyad omprövning, sådana som förhållandena då föreligga.

Något som jag beklagar livligt är, att med dessa arrangemang bortfaller, så vitt jag förstår, möjligheten att få konsulat i Kovno. Det blir ingen möjlighet att skaffa medel för sådant för närvarande, utan vi få nöja oss med att kunna anknyta diplomatisk förbindelse med Lithauen mera officiellt, såsom vi gjort med Estland och Lettland. Det är det första steget, som nu således kan tagas, och ifall det skulle visa sig önskvärt på grund av handelsförbindelser, skulle man rätt snart kunna fylla även de luckor, som därvid skulle vara kvar och som nu icke kunna med tillgängliga medel fyllas. Det förhåller sig med detta Kovnokonsulat så, att det var ett ögonblick vi hade konsul där, men så kommo de oroliga tiderna tillbaka, och Lithauens förhållanden utvecklade sig så, att det icke kunde vara tal om någon köpenskap, huru mycket än folket där kunde behöva det. Landet var stridsäpplet mellan mäktiga grannar. Då hade vår konsul där ingenting för tillfället att göra, utan platsen indrogs igen. Nu äro förhållandena betydligt bättre och lugnare, men man får kanske såsom sagt se tiden något an ännu, innan man tager full ställning till den frågan.

Med hänsyn till de omnämnda förhållandena måste jag alltså hälsa med ett visst vemod, att icke Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt redan nu vunnit erkännande. Men jag hoppas att vid nästa riksdag det skall vara tillräcklig anslutning för en mer stabiliserad diplomatisk förbindelse med östersjöstaterna och att det på den vägen skall vara möjligt att också få fram bättre och mera säkra förbindelser av olika slag än som för närvarande är möjligt. Jag är ändå statsutskottet tacksam för de förändringar det gjort i de tidigare linjerna och för den anvisade vägen att möjliggöra uppehållet av vad som redan är, ty visst är att, skulle vi nödgas göra indragning på det hållet genom att alldeles utestänga möjligheterna för oss, skulle det ha till följd, att dessa länder, som nu se på Sverige med den största sympati, skulle få ett synnerligen nedslående och ogynnsamt intryck. Jag är viss om att Sveriges riksdag icke vill bidra till sådana intryck hos dessa mot en fri utveckling gående små folk, som under gamla historiska tider haft så många förbindelser med oss och som fortfarande på det livligaste önska uppnå både materiella och icke minst kulturella förbindelser med oss.

Herr Kvarnzelius: Hans excellens herr utrikesministern har själv kunnat konstatera, att statsutskottet ställt sig synnerligen välvilligt till frågan om vår representation i Riga och Reval, och det fram-

går också av vad utskottet skrivit, som jag tillåter mig här återgiva: "Ehuru utskottet fullt uppskattar betydelsen av en beskickning i Riga och Reval, vill utskottet dock uttala sin önskan, att" o. s. v. Huvudpunkten härvidlag ligger i uttalandet om önskvärdheten av besparingar, och jag är alldeles övertygad att, ifall hans excellens herr utrikesministern lägger sig vinn om att, när ärendet förberedes till nästkommande riksdag, se till i vilken mån besparingar kunna göras och gör förslag därom, så ökas i hög grad möjligheterna för oss att kunna upprätthålla även diplomatisk förbindelse i de länder, varom här är fråga, och även i övriga östersjöprovinser, som jag liksom hans excellens utrikesministern anser vara de länder, vilka i främsta rummet vi ha att tänka på, när det gäller vår diplomatiska representation i utlandet. Men jag tror, att det förhåller sig så, att det på andra områden kan göras besparingar, och jag har varit i tillfälle taga del av en skrivelse från en av våra utländska beskickningschefer, vari pekats på områden, där besparingar torde kunna göras. Inom utskottet var också ifrågasatt att giva anvisning på områden där besparingar skulle kunna göras, men då från några håll betänkligheter uttalades häremot, vidtogs sådan ändring i utskottets yttrande att dessa anvisningar utelämnades.

Anslag till beskickningar och konsulat.
(Forts.)

I fråga om själva saken och den välvilliga hållningen till Kungl. Maj:ts förslag har däremot icke behövt göras någon ändring, ty välviljan har alltjämt varit lika stor.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Det är ju ganska nyttigt ur de synpunkter, som utrikesministern framfört, att den siste talaren nu förklarar, att utskottet ställt sig välvilligt till saken redan i den första formuleringen till utlåtandet och även fortfarande, samt förbådat, att utskottet med välvilja skall ompröva det förslag, som kan komma fram till nästa riksdag. Men jag är icke riktigt nöjd med och icke riktigt säker på denna välvilja, ty såsom vi finna, har man i alla fall ur budgetbesparingssynpunkt velat förvägra en någorlunda rimlig representation hos våra ifrågavarande grannar på andra sidan om havet och hänvisat till att man skulle vänta därmed, tills det kunde göras besparingar på andra håll. Men om här behövas vissa anslag redan nu på grund av nödvändigheten att upprätta förbindelse med dessa folk, så är det en sak för sig. Och vägrar man förbindelse just nu, då det kanske bäst behövs, under hänvisning till att en person, som man ej känner, givit anvisning om att besparingar på andra håll kunna göras, så är det att kombinera två olika frågor, och bakom ett sådant handlingssätt ligger något, som ingiver farhågor för att välviljan kanske icke är så äkta och icke kommer att stå sig.

Jag vill betona de slutord, varmed utrikesministern beledsagade sitt anförande. Här gäller det i själva verket ett fredsverk. Här är det icke fråga om militära anslag, utan om några små anslag för folkförbrödringen. När vi hava en så frikostig hand för den militära budgeten och till militärattachéerna på denna budget, så synes det mig icke vara

Anslag till be-
skickningar
och konsulat.
(Forts.)

för mycket begärt att vi visa ett motsvarande intresse för en verklig fredsgärning genom att bevilja detta anslag.

Kammarens ledamöter torde också bemärka, att dessa folk stå oss nära i historiskt avseende. Jag vet även, att de betrakta den tid, som de tillhört det svenska väldet, såsom sin lyckligaste. Vidare måste påpekas, att de i närvarande stund äro tryckta av svåra förhållanden, och att de under flera år räckt ut händerna mot Skandinavien och särskilt mot det gamla syskonlandet, Sverige, i förhoppning om moraliskt bistånd och ekonomiska handelsförbindelser. Däriligger en uppfordran att icke särskilt behandla vårt anslag till representation hos dem med någon särskild, större snålhet än vad som sker i förhållande till andra länder. Därtill kommer, att man väl främst bör söka närma sig de länder, som ligga oss närmast. De folk, som omgiva Östersjön, äro genom detta hav sammanbundna mycket mera intimt med varandra än med avlägsnare folk. Det utgör ock en anledning till att hava en någorlunda fullödig representation i de ifrågavarande länderna. Slutligen, såsom även utrikesministern beklagade, kommer genom ett bifall till utskottets förslag all konsulär representation för Lithauen att förfalla. Vi få fortfarande en extra representation, beskickning, för Estland och Lettland, och därjämte bibehålles konsulat i Reval och Riga. I Lithauen kommer ingen att residera. Nu har visserligen det givits löfte om, att också där skall denna "halvbeskickning" för de diplomatiska ärendena i Estland och Lettland ackrediteras. Man kan ju dock beklaga, att icke redan i den kungl. propositionen dessa tre länder framhållas som jämbördiga i detta avseende, då de ju nu äro faktiskt alla tre erkända av oss de jure. Man kan då fråga sig, varför i den kungl. propositionen betonas, att beskickningen är ackrediterad i Riga och Reval och icke även i Kovno. Kovno har bara fått ett löfte i motiveringen, att man också skall utsträcka sin välvilja dit.

På dessa skäl och då jag ej för min del finner fog i utrikesministerns undfallenhet för statsutskottet för tillfället, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till regeringens proposition.

Herr Cla son: Jag skall också tillåta mig att understryka vikten av att man så snart som möjligt är får till stånd en väl utrustad utkicks-post i Östersjöprovinserna. I detta yrkande ligger icke något som helst rekommenderande av en mer eller mindre vittomfattande svensk östersjöpolitik, som man understundom numera ser anbefallas under ganska dimmiga konturer. Frågan hur Sveriges intressen i Östersjön och vid Östersjöns stränder i varje särskilt fall skola tillvaratagas föreligger icke för närvarande, och den frågan får naturligtvis vid varje särskilt tillfälle avgöras efter dess krav. Men alldeles oberoende av hur man ställer sig till den saken, är det givet, att östersjöpolitik av andra stater kommer att under de närmaste åren i mycket hög grad bedrivas. Under sådana förhållanden menar jag, att det är av synnerligen stor vikt för oss att hava en så väl utrustad legation i Reval och Riga som möjligt. Vi kunna därigenom bättre än på annat sätt bliva underrättade

om, vad som i sådan politik passerar och planeras, och sådana under-
rättelser komma givetvis att för Sverige och dess framtid vara av
den allra största betydelse.

*Anslag till be-
skickningar
och konsulat.
(Forts.)*

Jag har också, liksom friherre Adelswärd i hans första anförande, den känslan, att det nog finnes andra punkter i denna budget, där man med större skäl kan vidtaga besparingar och inskränkningar än i denna, och om jag icke fattade hans excellens stats- och utrikesministern oriktigt, yttrade han själv i sitt första anförande, att sådana inskränkningar nog kunna ifrågasättas på vissa punkter.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag vill understryka vikten av att frågan så snart som möjligt blir löst.

Herr Pers: Jag begärde ordet av den anledningen, att herr Lindhagen vanligtvis är ensam i sin uppfattning här i kammaren, och att allmänheten, som följer denna sak med intresse, möjligen skulle kunna få den uppfattningen, att herr Lindhagen även i denna fråga står ensam. Jag vill alltså uttala mina sympatier för den tankegång, som han har utvecklat. Jag kan icke ansluta mig till den sparsamhetspolitik, som statsutskottet här har utvecklat, ty den har satt den här beskickningen, den här utlandsrepresentationen i en mellanhand. Den skulle bliva beroende på de indragningar och besparingar, som man på andra håll skulle kunna åstadkomma. Det är ju gott och väl och riktigt ur sparsamhetssynpunkt, men vi hava här en grupp av folk, som hava frigjort sig och som lyssna till allt, som försiggår här i Sverige med hopp om sympati och medkänsla. Då vi nu borde kunna vara överens om att vi icke kunna stå dem bi i militärt avseende, skulle det vara så mycket mera kärt, om man i dessa avseenden åtminstone icke vore alltför försiktig och alltför reserverad.

Nu kan det icke ske någon ändring i år, men jag vill betona, att det icke bara är ett kulturellt intresse, utan det är nog också ett starkt materiellt intresse att få en representation där, som är en utsträckt hand till dessa folk, men som också bildar en replipunkt för den samfärdsel, som svenska män vilja öva på den sidan Östersjön både i fråga om affärer och annan mänsklig verksamhet. Men det är också ett starkt intresse för oss att hjälpa dessa folk till en höjd och bättre kultur. Det är ofantligt mycket fördelaktigare att hava kultiverade folk till grannar än folk, vars kultur skulle ligga nere.

Jag har som sagt velat uttala denna känsla vid detta tillfälle, så att deras röster, som äro höjda för det, icke skola finnas vara ropande röster allena i öknen.

Herr Widell: Herr greve och talman! Med anledning av den siste ärade talarens anförande ber jag att få understryka — vad som för övrigt torde fullt klart hava framgått av statsutskottets ordförandes anförande — att hela statsutskottet enhälligt delar de synpunkter på

Anslag till be-
skickningar
och konsulat.
(Forts.)

värdet av en representation i östersjöländerna, som herrar Lindhagen och Pers hava framhållit. Där om finnes ingen som helst meningsskiljaktighet, såvitt jag vet. Förhållandet är det, att vi redan hava en legation i Riga, och statsutskottet anser, att denna legation fortfarande skall äga bestånd. Men då vår utrikesrepresentation redan har en synnerligen stor omfattning, anser utskottet, att man bör taga i övervägande, om man icke på någon punkt skulle kunna göra inskränkning. Jag är övertygad om, att sådana punkter finnas, och det är anledningen till att utskottet icke velat föreslå riksdagen att nu uppföra särskilt anslag för denna legation. Det är icke fråga om någon inskränkning i den legation, som redan är upprättad. Den kommer att äga bestånd, därom är jag fullständigt förvissad, det har också varit statsutskottets avsikt. Under sådana omständigheter kan jag icke finna, att det föreligger något som helst skäl att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill för övrigt erinra om att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt innebär bland annat en del andra saker, som icke varit under debatt, såsom t. ex. att höja ortstilläggen för sändebuden i Kristiania, Köpenhamn och Hälsingfors till 12,000 kronor i stället för av utskottet föreslagna 10,800 kronor.

Herr greve och talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr Wohlin: Det är glädjande att höra av den siste talarens anförande, att statsutskottet enhälligt har behjärtat den stora betydelsen för vårt land av denna beskickning. Även jag vill begagna detta tillfälle att uttala min sympati för dessa fria statsbildningar i öster, vilka framgått som resultat av det i övrigt så sorgliga världskriget. Estland och Lettland hava ju varit länder, som en gång i tiden tillhört det svenska väldet, och det är eget att höra representanter för dessa folk förklara, huru befolkningen där ännu i denna dag ser tillbaka på den svenska tiden som den lyckligaste tiden i dessa länders historia. Minnena och traditionerna från "svensktiden" leva kvar med förvånansvärd seghet, och befolkningen där borta, till större delen en bondebefolkning, ser tillbaka och upp till Sverige och hoppas på att förbindelserna med Sverige vidgas och stärkas. Jag tror också, att vi kunna vinna materiella förmåner genom utvecklingen av förbindelserna med dessa länder, som kunna exportera till oss vissa produkter och även hava möjlighet att taga emot vissa svenska varor för att utveckla sitt lantbruk och sin spirande industri.

Det hade varit lyckligt, om statsutskottet hade kunnat finna en möjlighet att här tillmötesgå Kungl. Maj:ts förslag, då jag anser, att här om någonsin en punkt föreligger, där Kungl. Maj:ts förslag står i samklang med en stark folkmening både i vårt land och i dessa östra randstater. Nu har såväl statsutskottets ordförande som den siste talaren sagt, att de fullt behjärta dessa av flera talare understrukna synpunkter, och jag vill i så fall icke göra annat än hemställa om bifall till utskottets förslag. Men jag vill dock därtill knyta en förhoppning, att det skall bliva möjligt att inom nära tid, helst nästkommande år, finna medel till

upprättande av den stadigvarande beskickning, som man nu av statsfinansiella skäl icke anser sig kunna tillstyrka.

Anslag till beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Jag har med detta uttalande velat understryka, att det även på det håll, som jag representerar, finnes det livligaste intresse för att denna fråga snarast möjligt blir löst i den av Kungl. Maj:t föreslagna riktningen.

Herr Hallin: Herr greve och talman! Jag har inom utskottet uttalat mina största sympatier för detta Kungl. Maj:ts förslag, angående en beskickning i Riga och Reval, men jag har å andra sidan måst böja mig för den sparsamhetssträvan, som inom utskottet vid ärendets behandling där gjordes gällande, nämligen att man ändå borde undersöka, huruvida, innan man definitivt bestämde sig för inrättandet av denna beskickning, man icke på något annat område inom utrikesrepresentationen skulle kunna göra någon inskränkning och besparing.

Herr Lindhagen ondgjorde sig över att man först nu under debatten i kammaren och icke redan i Kungl. Maj:ts proposition fått reda på att meningen var att utsträcka denna beskickning att omfatta även Lithauen. Det måste dock bero på, att herr Lindhagen icke har fullt läst Kungl. Maj:ts proposition. Jag ber att få hänvisa till sidan 11 i densamma, där det tydligt och klart framgår av departementschefens uttalande, att en sådan avsikt förefanns. Det står nämligen:

I detta sammanhang anser jag mig böra framhålla, att sändebudet i Riga och Reval även torde böra ackrediteras hos lithauiska regeringen. Jämväl Lithauen har fått Sveriges erkännande av sin självständighet och upptagits i Nationernas förbund.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Den siste ärade talaren har alldeles missuppfattat mig. Jag har mycket väl läst det, som står i Kungl. Maj:ts proposition. Vad jag framhållit och ber att ytterligare få betona här är, att det har föreslagits upprättandet av en beskickning i Reval och Riga, men att det endast är antytt i motiveringen, att den kommer också att utsträckas till Kovno. Därigenom har åstadkommits, att i den allmänna meningen utåt framstår det, som om de svenska statsmakterna intresserade sig alldeles särskilt för Lettland och Estland men däremot mindre för Lithauen, som dock behöver världens rättskydd i all synnerhet nu på grund av de faror, som lura mot detsamma söderifrån. Just detta land, Lithauen, som framför allt behöver våra tjänster och faktiskt de jure blivit erkänt, kommer nu icke att framstå lika klart jämnställt med de två andra staterna, som hade varit av förhållandet påkallat.

Nu har emellertid diskussionen lett till att från olika håll betonats, att saken måste komma tillbaka. Det är då ägnat väcka förvåning, att man icke genast antager förslaget, när Kungl. Maj:t har det klappat och klart i sin hand, och att det icke bestämt påfordras från regeringen. Utskottet skall dock tydligen hava någonting att trösta sig med och få

Anslag till be-
skickningar
och konsulat.
(Forts.)

rätt på något sätt. Nu får utskottet uppskovet, medan vårt land och de tre länderna hinsides havet få det slutliga resultatet framdeles. Det tycker jag är en veritabel riksdagskompromiss, mina herrar, eller hur?

Då jag från min synpunkt anser ett sådant förfarande ur rättens och nuvarande förhållandens synpunkt icke vara acceptabelt, har jag yrkat bifall till Kungl. Maj: ts förslag i den mån, som det faller under denna punkt. Egentligen är det sönderdelat på två punkter. Då nu emellertid Kungl. Maj: ts proposition i alla fall fått dessa många erkännanden och regeringens fallit undan, tror jag, herr talman, att det måhända är klokast från min sida att icke begära votering, ty då riskerar man, att voteringssiffran visar ett sådant fåtal röster till förmån för Kungl. Maj: ts förslag, att det kan missförstås utåt. Den hjälp, som man har till sist velat lämna, kan därigenom bliva missförstådd eller förbisedd. Således är jag för tillfället nöjd med att utskottet nu får sitt välsignade uppskov och sedan får sin bakläxa nästa år.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i fråga om den nu föredragna punkten yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till samma hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till Kungl. Maj: ts i ämnet gjorda framställning, så vitt den rörde indragning av konsulsbefattningen i Riga.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övernående ja besvarad.

Om inrättan-
de av en kon-
sulsbefattning
i Lithauen
m. m.

Punkten 5.

Denna punkt hade avseende på ett av Kungl. Maj: t framlagt förslag om godkännande av arvodesstat och stat för ortstillägg för viss extra personal i utrikesrepresentationen m. m. Förslaget innebar, bland annat, upprättande av ett konsulat i Lithauen.

Utskottet, som ansett sig icke för närvarande kunna tillstyrka upprättandet av berörda konsulat, hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte — med förklarande att anslaget avsåge bestridande av avlöning till följande extra befattningshavare: 3 sändebud av lägre avlöningsgrad, 2 generalkonsuler, 1 konsul, 4 förste legationssekreterare och 3 kanslister, samt vikariatsersättning och ortstillägg till samma personal, ävensom med godkännande av i punkten intagna förslag till stat för ortstillägg för viss extra personal i utrikesrepresentationen — till arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag å 123,500 kronor.

Herr Lindhagen: Beträffande denna punkt, som avser anslag till den nya beskickningen i Riga och Reval, kommer genom det beslut, som kammaren nyss fattat, utskottets förslag att här vara själfvallet.

Här förekommer dock tillika en fristående punkt, nämligen pro-

position om att även upprätta ett konsulat med tillbehör i Lithauen. Jag vill säga, att med det förslag, som antagits, kommer icke Sverige att vara så värdigt representerat i Lithauen som i Estland och Lettland, vilka få svensk beskickning och därjämte var sitt konsulat. Denna beskickning har i propositionen och enligt kammarens beslut ansetts i främsta rummet böra representera Estland och Lettland. Lithauen, som mest behöver stöd av den europeiska rättsopinionen, står där utåt med två tämligen tomma händer. Nu hade då åtminstone ett bifall till detta konsulat varit något att taga fasta på, ty det är oundvikligt och kommer väl till stånd i varje fall nästa år. Jag ber, herr talman, att här få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Om inrättande av en konsulsbefattning i Lithauen m. m. (Forts.)

Herr *Kvarnzelius*: Herr talman! Jag inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Lindhagen*: I den brist på motivering, som åtföljer detta yrkande, finner jag en bekräftelse på att även här skall bliva ändring nästa år.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talman, att därunder yrkats dels att vad utskottet i förevarande punkt hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranledes av bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, i vad den anginge upprättande av ett konsulat i Lithauen.

Därefter gjordes propositioner jämlikt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till extra ortstillägg åt ordinarie och extra ordinarie personal i utrikesrepresentationen å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst, 250,000 kronor.

Extra ortstillägg åt personal i utrikesrepresentationen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte till extra ortstillägg åt ordinarie och extra ordinarie personal i utrikesrepresentationen å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena *Branting*: Herr greve och talman! Oaktat jag ansett mig vara pliktig att giva ett erkännande åt statsutskottet för välvilja under behandlingen av tredje huvudtiteln, kan jag dock icke utsträcka detta omdöme till varenda punkt, som här föreligger. Särskilt måste jag säga, att jag tror, att statsutskottet har

*Extra ortstill-
lägg åt perso-
nal i utrikes-
representatio-
nen.*

(Forts.)

i sitt sparsamhetsnit gått något för långt på denna punkt. Det förhåller sig ju så, att det har beräknats av regeringen, att 500,000 kronor skulle vara det belopp, som behövdes för att tillräckliga extra ortstilllägg skulle kunna utdelas till de tjänsteinnehavare, som behöva sådana med hänsyn till föreliggande dyrtid och förhållanden över huvud taget, och däri kan Kungl. Maj:t stödja sig på bestämda uttalanden av riksdagen. I överensstämmelse med ett verkligen ganska sparsamt uppgjort förslag hava 430,000 kronor utdelats eller disponerats för innevarande år. Det är det belopp, som man har kommit till, och som man tror skulle någorlunda svara emot vad som vore billigt och rättvist i detta fall. Som herrarna finna, överstiga nu redan dessa 430,000 kronor det belopp, som utskottet vill ställa till Kungl. Maj:ts förfogande, som icke är 500,000 kronor utan 400,000 kronor.

Därtill kommer även en annan omständighet. Det förhåller sig ju nämligen så, att när kursskillnaden i vissa länder, särskilt silverländerna, varit mycket oförmånlig, har ersättning åt dessa tjänsteinnehavare för denna oförmånliga kurs hittills beretts genom ett extra anslag. Nu hänvisar i stället utskottet i sitt sparsamhetsnit till detta redan nedsatta anslag för att man där skall göra sig betäckt för de eventuella utgifter, som bliva nödvändiga på grund av kursskillnaden, för att icke tjänstemännen skola få personligen bära kursförlusten, vilket uppenbart skulle vara orättvist och orättfärdigt mot dem. Föregående år har denna kursförlust uppgått till icke mindre än mellan 50,000 à 60,000 kronor, och även ifall man skulle räkna med hänsyn till nuvarande valutförhållanden, att det icke i fortsättningen blir så mycket, så förstår man, att här kommer en viss inskränning att göras i dessa 400,000 kronor, när man måste reservera viss del av beloppet för kursförlust, som eljest skulle med hela sin tyngd drabba vissa särskilda tjänstemän.

Jag tror således, att utskottet här har farit något för hårdhänt fram. I alla händelser vågar jag bestämt opponera mig mot den satsen i utskottets uttalande, där det står: "och vill utskottet i sådant avseende föreslå att för hela år 1923 beräknas ett belopp av 400,000 kronor, vilket torde *bliva fullt tillräckligt* för ändamålet."

Jag fruktar i stället, att resultatet blir det, att Kungl. Maj:t fastän mycket ogärna blir tvungen att komma tillbaka till riksdagen och begära någon ersättning för dessa kursförluster, ifall man pressat ned det för ordinarie anslaget avsedda beloppet till de 400,000 kronor, som här är meningen att anvisa.

Jag har velat giva denna förklaring, men jag har naturligtvis ingen som helst utsikt att kunna göra någon hemställan till kammaren att ändra denna sak. Jag har dock icke velat låta denna punkt i motiveringen gå förbi utan att uttala, att jag tror icke, att den kommer att kunna vidhållas i fortsättningen.

Herr Wideell: Herr greve och talman! Med anledning av hans excellens herr stats- och utrikesministerns yttrande ber jag få erinra be-

träffande nu förevarande anslag, att det är att räkna på visst sätt som ett anslag för dyrtidstillägg till våra tjänstemän i utlandet. När förra året statsutskottet föreslog detta belopp, så var det, kan jag säga, med den allra största tvekan, och ursprungligen hade man i statsutskottet stannat för ett mycket lägre belopp än 500,000 kronor, som till slut bifölls. Vi ansågo nämligen, att vi då icke kunde gå lägre med hänsyn till den högt uppdrivna dyrtid, som då var rådande hela världen utöver. Sedan dess hava överallt, kan jag säga, priserna gått ned. Jag frånser naturligtvis det förhållandet, att priserna i vissa länder hava stigit på grund av valutans ytterligare försämring. I de valutastarka länderna däremot hava överallt priserna rört sig nedåt. I Sverige får nu varje tjänsteman vidkännas en minskning av dyrtidstillägget, och jag anser det vara helt naturligt, att också för våra beskickningar i utlandet dessa dyrtidstillägg nu måste undergå någon minskning, och en minskning, som inskränker sig, som här är fallet, till 20 %, kan jag för min del icke anse vara överdrivet stor.

Nu har hans excellens sagt, att detta anslag är otillräckligt särskilt därför att statsutskottet har föreslagit riksdagen att indraga det hittills anvisade anslaget för utjämning av valutadifferensen. Ja, beträffande detta anslag har förut till ledamöter i statsutskottet och nu senast av hans excellens utrikesministern anförts, att det skulle vara av betydelse med hänsyn till förhållandena till länder med silvermyntfot. Jag känner väl till, att under kriget valutaförhållandena i silverländerna varit svåra på grund av den enorma prisstegring, som silvret undergick under kriget, men detta tillhör det förflutna. Jag fick för ett par dagar sedan av myntdirektören uppgift på vad priset på silver är, och det ställer sig så, att en svensk silverkrona nu har ett värde av ej fullt 49 öre. Redan i detta förhållande ligger, att någon väsentlig valutaförlust för våra befattningshavare i länder med silvermyntfot näppeligen är möjlig, och detta bekräftas ytterligare av en blick på valutakurserna. Om jag då inskränker mig till Indien, så var år 1920 parivärdet för en indisk rupee 2 shillings. Kursen i London den 30 december förra året, den sista kursen, som jag har tillgänglig uppgift på, var en shilling tre pence. Sålunda var den betydligt under pari. Hur man då kan tala om, att det behöves så stort anslag för att utjämna valutans i silvermyntländerna, har jag mycket svårt att förstå. Därtill kommer, att när detta anslag först beviljades, var det icke ett ögonblick tal om att utjämna sådana kursdifferenser. Förhållandet var det, att utrikesdepartementet hade avtalat med riksbanken, att, om de utländska beskickningarna så önskade, skulle de få sin avlöning sig tillställd i guld. Det visade sig då, såsom det upplyses i den kungl. propositionen, att det, beträffande vissa länder, var obekvämt att sända guld, naturligtvis på grund av transportsvårigheter, och då beviljades i stället detta anslag för valutautjämning. Men att åstadkomma en valutautjämning av det slag, som nu är i fråga, var aldrig på tal. När jag nu har hört, att under år 1921 för 1922 beslutats att disponera 430,000 kronor av det för i år beviljade anslaget, så är det uppenbart, att de 70,000 kronor, som äro kvar, böra gott förslå för de små valuta-

Extra ortstillägg åt personal i utrikesrepresentatio-
nen.

(Forts.)

*Extra ortstill-
lägg åt perso-
nal i utrikes-
representatio-
nen.*

(Forts.)

utjämningar, som kunna vara erforderliga. Och för nästa år vågar jag dock hysa den förhoppningen, att den svenska valutans ställning ingalunda skall vara försämrad. Det vore sorgligt, om man skulle inrikta sig på ett motsatt förhållande.

På de grunder, som jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena
B r a n t i n g: Ja, jag skall icke giva mig in på frågan om utsikterna för valutornas växlingar fram och tillbaka, men visst är, att skall man taga blivande ersättningar, som i några fall behövas, från detta anslag, måste man reservera någon del av anslaget för detta ändamål. Jag begärde emellertid ordet endast för att erinra om, att i riksdagens skrivelse står det uttryckligen, att de extra ortstilllägg, som riksdagen tänkt sig skola utgå, skola betraktas "icke såsom enbart dyrtidstilllägg på ordinarie ortstilllägg, utan även komma att motsvara den konstanta stegringen i prisnivån". I den mån den föregående ärade talarens resonemang byggts på, att här är fråga om att med detta anslag giva ett dyrtidstilllägg, och det pekades på, att beträffande dyrtidstilllägg se vi alla, att det går nedåt, så är hans bevisföring icke bindande, ty riksdagen har själv erkänt, att anslaget har ett annat ändamål också än att motsvara den konstanta stegringen i prisnivån.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevärande punkt hemställt.

Punkterna 8—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till mi-
litär- och ma-
rinattachéer.*

Punkten 14.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte uppföra det ordinarie anslaget till militär- och marinattachéer, nu 40,000 kronor, med halva beloppet eller 20,000.

Herr L i n d h a g e n: Det är en och annan, som vid genomläsande av detta statsutskottets betänkande fäst sig vid, att under en följande punkt, nämligen den 16:de, sätter utskottet i fråga möjligheten att avskaffa socialattachéer, under det att i denna punkt utskottet är med om, att militär- och marinattachéer obestriddligen äro en förträfflig sak. Vi, som tro, att den sociala frågan var något, som skulle gå fram, och den militära frågan var något, som skulle gå tillbaka, blevo litet överraskade av detta. Nu kan man väl icke känna alla anledningar till utskottets ståndpunkt. Det kan ju hända, att socialattachéerna belastats med uppgifter, som icke kunna lösas utan en ofantlig kompetens, som icke står dem till buds. Annars blir det ett samlingsverk, som lika väl kan anskaffas på annat sätt. Det känner jag inte, men jag kan för min del icke utan några som helst upplysningar

stå här och säga, såsom utskottet föreslår: militärattachéer äro utmärkta, dem skall ni taga, och de få även under andra avdelningen i utskottsbetänkandet, tror jag, ett ytterligare tillskott, men åt socialattachéerna äro vi bara nödda och tvungna att bevilja något tills vidare.

Anslag till militär- och marinattachéer.
(Forts.)

Förra året tillät jag mig att yrka avslag på anslag till militär- och marinattachéer. Det var nu flera år sedan jag hade anledning att forska efter tillkomsten av dessa slag av attachéer, och då fann jag, att de ursprungligen voro en skapelse av stormakterna för att leda spioneriet i de länder, där man ackrediterade dessa personer, och de användes huvudsakligen för detta ändamål. Sedan skulle vi småstater naturligtvis vara lika gentila, och det såg ju alltid bra ut, att en civil minister kom sekunderad av en ståtlig svensk uniform, och så kom, förmodar jag, militärattachéinstitutionen i själva verket till. Vi behöva den icke, åtminstone icke för att spionera på stormakterna, och det är bäst, att vi låta bli. Jag förstår blankt icke vad dessa attachéer skola göra. Förra året yrkade jag avslag, men jag har kommit att tänka på, att befattningarnas nuvarande innehavare kanske äro med familj beroende av platserna. Därför vill jag icke nu yrka avslag på något, som måste ha sin övergång och avvecklas så småningom. Men förra året svarade just herr Kvarnzelius på följande sätt: "Jag undrar, om det är riktigt, att militärattachéernas uppgift är att tjänstgöra såsom spioner." Det var icke min tanke, att våra attachéer hava den, men stormakternas. Och så säger han: "Ehuru det mycket väl — jag vill erkänna det — kan sättas under diskussion, huruvida militärattachéinstitutionen bör bibehållas i den omfattning, som den för närvarande har och är föreslagen till — och därvidlag är det nog så, att jag sannolikt skulle kunna komma till det resultat, att den borde kunna begränsas — anser jag likväl icke lämpligt så här utan vidare avbryta denna verksamhet." Med anledning av detta förespådde jag eller uttalade jag den förmodan, att till denna riksdag skulle vi genom Kungl. Maj:ts medverkan eller åtminstone genom statsutskottets ingripande på denna punkt få den besparing, som herr Kvarnzelius sade sannolikt skulle inträffa. Nu har herr Kvarnzelius sökt få en besparing på anslagen till de föreslagna beskickningarna först och främst beträffande beskickningen i Lithauen och sedan i Estland och Lettland. Det är en dålig besparing, herr Kvarnzelius, enligt min uppfattning, och som vi nyss tvistade om. Men däremot kan man väl fråga, varför man icke här gör en besparing.

Jag skall emellertid nu, herr talman, nöja mig med att uttala ett tvivel på samma sätt, som utskottet gjort i fråga om socialattachéerna, och jag yrkar därför, att kammaren måtte fatta följande beslut, som delvis är en avskrift av utskottets motsvarande hemställan till riksdagen om socialattachéerna: Utan att uttala någon bestämd uppfattning i ärendet vill riksdagen dock framhålla önskvärldheten av, att under omprövning tages, huruvida militär- och marinattachéinstitutionen är för vårt land av något verkligt behov påkallad. I avvaktan på ett sådant övervägande, må riksdagen således bifalla detta förmodligen onödiga anslag.

Anslag till militär- och marinattachéer.
(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Herr greve och talman! Jag undrar, om icke herr Lindhagen i någon mån missuppfattat militär- och marinattachéernas uppgift i nuvarande tid. Nu är det ju så, att rustningarna i alla länder skola nedbringas, och då kan det även vara av intresse för vårt land att få autentiska uppgifter i vilken takt detta går. Det kanske kan underlätta och påskynda nedbringandet av rustningarna även här i landet. Jag har nämligen den uppfattningen, som jag uttalade förlidet år, att deras uppgift i främsta rummet icke är att bedriva spioneri i vanlig mening, utan deras uppgift är att lämna autentiska och tillförlitliga uppgifter om vilka försvarsanordningar, som äro träffade i olika länder. Nu är det ju så, att denna fråga för närvarande är föremål för närmare prövning av försvarsrevisionen i samband med vår härordningsorganisation i övrigt. Det är ju möjligt, jag säger det fortfarande, att försvarsrevisionen i sitt förslag kommer att upptaga bibehållandet av militär- och marinattachéerna. Huruvida det blir i den omfattning, som vi för närvarande ha, eller om det blir något mera eller något mindre, finnes ingen anledning för mig att här nu uttala mig om. I varje fall tror jag nog, att man inte behöver tillmäta denna institution alltför stor betydelse i nuvarande tid, därom kan jag nog vara ense med herr Lindhagen, men det är så, såsom jag sade förlidet år, att dessa personer finnas där ute. De äro aktiva officerare och uppbära större delen av sin inkomst på vederbörande stat på fjärde huvudtiteln, och de tillägg, som komma här, äro endast sådana tillägg, som tillerkänts dem därför, att de måste vistas utom landet, för att täcka de ökade kostnader, som äro därmed förenade. Som herrarna se, är det icke stora belopp, som det här är fråga om. Jag anser, att det för närvarande icke finnes någon anledning att avvika från Kungl. Maj:ts förslag, som statsutskottet har förordnat. Jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Lindhagen: Med anledning av den sista upplysningen av herr Kvarnzelius, att dessa personer äro försörjda ändå, må jag säga, att om jag vetat det, kunde jag tryggt ha yrkat avslag på hela anslaget, men då mitt första yrkande redan är gjort, får jag väl vidhålla det. (Här avbröts talaren av talmannen, som uppfattade anförandet som avslutat.) Nej, bäste herr talman! Jag vet mycket väl, att herr talmannens överläggning är slut för längesedan, men icke min! . . . Vad angår den reella upplysningen, som vi fingo här, nämligen att dessa attachéer skulle vara ute för att studera takten av de andras avrustning, så kan det verkligen kallas att kasta pengar i sjön. Att studera takten för de andras avrustning! För det första hava vi hört, att vi skola minska vår avrustning oberoende av stormakterna, och vi ha trott, att vi icke skulle taga hänsyn till dessa, utan att vi små neutrala stater skulle göra detta oberoende av stormakterna. Vi ha trott här, att takten skulle bli större. Varför då hålla särskilda attachéer ute för att se till, att takten där ute går långsammare än här? För övrigt, sådana upplysningar kunna vi väl helt enkelt få från nationernas förbund, som undersöker just den frågan och

vill ha publicitet i alla andra frågor till skillnad från oss i Norden, eller genom själva beskickningarna eller förfrågningar direkt hemifrån. Därigenom få vi säkerligen de upplysningar, som vi möjligen behöva. Saken är nog sjuk, herr talman, och man behöver röra i den. Jag vidhåller mitt yrkande.

Anslag till militär- och marinattachéer.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena
B r a n t i n g: För att få slippa en diskussion till i en följande punkt nämligen i 3 B, där det gäller tilläggsanslag till dessa militär- och marinattachéer, skall jag redan nu be att få säga i samband med den nu uppkomna debatten, att det förhåller sig så, att med den högst betydande nedsättning, som är gjord i detta tilläggsanslag, som Kungl. Maj: t har prutat från ursprungligen 36,000 kronor till 30,000 kronor och som utskottet nu ytterligare nedsatt till 15,000 kronor, synes det mig bliva fullkomligt omöjligt att upprätthålla dessa militär- och marinattachéer i den omfattning, som nu är fallet. Det är för närvarande med tillhjälp av detta anslag fyra militärattachéer och tre marinattachéer, placerade på olika ställen, där sakkunniga på dessa områden anse, att man skulle ha den största nyttan av de upplysningar, som de kunna giva. Det är både med hänsyn till allmänna upplysningar av betydelse och med hänsyn till våra egna speciella förhållanden naturligt, att man velat få kännedom om en hel del problem, som inställa sig vid pågående förändringar i militärväsendet, problem, av vilkas lösning vi här i Sverige uppenbarligen hava intresse. Om vi t. ex. få upplysningar, hur man förfar, säg i Tyskland, med demobiliseringen, — det är taget rent som exempel — med nedsättningen av detta lands stridskrafter i stor skala, så är ju det en lärdom för oss, ty sådana förändringar äro just på grund av skäl, som herr Lindhagen var inne på, icke så enkla och lätta att genomföra, när det gäller en hel mängd människors hittillsvarande existens, som skall läggas i annat läge. Det var min avsikt att göra den förklaring, när vi komme till punkten 2 i 3 B, att denna nedskrivning synes mig vara mycket radikalt gjord av utskottet, och att, om riksdagen tager detta, måste det ske med öppna ögon för att det blir omöjligt att i så fall upprätthålla det antal militär- och marinattachéer, som man ansett vara nödvändiga. Det blir den givna konsekvensen av den ändringen. Att man skulle böra rubba på det ordinarie anslaget, som man nu sysslar med, det förefaller helt orimligt. Tilläggsanslaget är till sin natur mera rörligt och kan bliva föremål för jämkning, men med den påföljd, som redan påpekats och vilket jag vill för min del beklaga, ty jag tror, att de sakkunniga, som föreslagit dessa militär- och marinattachéer, haft goda skäl för att, om man skall hava något gagn av dem, föreslå så många som vi ha.

Herr Widell: Herr greve och talman! Jag skall endast gå in på frågan om anslaget på tilläggsstat, som hans excellens nyss berörde. Jag vill erinra, att för år 1921 står till Kungl. Maj: ts förfogande för detta ändamål 28,000 kronor på ordinarie stat och 24,800 kronor på till-

Anslag till militär- och marinattachéer.
(Forts.)

läggsstat, summa 52,800 kronor. För år 1922 kommer Kungl Maj:t, om utskottets förslag bifalles, att få 40,000 kronor på ordinarie stat och 15,000 på tilläggsstat, summa 55,000 kronor. Kungl. Maj:t får sålunda 2,200 kronor mer för år 1922 än som var disponibelt för år 1921. På denna punkt har jag icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena **B r a n t i n g**: Jag vill bara till herr Widells siffror anmärka, att det ju är meningen att man skall ha något över också till år 1923.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att samma hemställan skulle bifallas, dock med följande motivering: »Utan att uttala någon bestämd uppfattning i ärendet vill riksdagen dock framhålla önskvärdheten av att under omprövning tages, huruvida militär- och marinattachéinstitutionen är för vårt land av något verkligt behov påkallad. I avvaktan på ett sådant övervägande, hemställes emellertid, att riksdagen etc.»

Vid sedermera enligt dessa yrkanden framställda propositioner bifölls utskottets hemställan.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Om socialattachéinstitutionen.

Punkten 16.

Kungl. Maj:t hade anmält, att något behov av särskilt anslag till avlönande av socialattachéer icke föreläge för tiden 1 januari—30 juni 1923, enär å anslaget förefintliga reservationer lämnade tillgång för bestridandet av erforderliga utgifter under denna tid.

Sedan riksdagen begärt, att en omreglering skulle ske av lönerna till de tre socialattachéer, vilka för närvarande vore anställda i Berlin, Paris och London, hade Kungl. Maj:t nu meddelat, att, sedan en sådan omreglering numera verkställts, det visat sig att det alltsedan år 1919 för ändamålet anvisade beloppet, 50,000 kronor, även för framtiden skulle bliva erforderligt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten för egen del yttrat följande:

»Utan att uttala någon bestämd uppfattning i ärendet vill utskottet dock framhålla önskvärdheten av att under omprövning tages, huruvida socialattachéinstitutionen motsvarat de på densamma ställda förväntningarna, eller om någon indragning eller besparing å förevarande områden skulle kunna äga rum. Denna sin åsikt har utskottet velat härigenom för riksdagen omförmäla.»

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena
 B r a n t i n g : Med anledning av att även här i kammaren och icke blott i pressen framkommit på sina håll ytterligare anmärkningar mot socialattachéerna, anser jag mig böra lämna några faktiska upplysningar, som jag hoppas kunna bidra till att skingra det missförstånd, som på sina håll gör sig gällande, att dessa socialattachéers verksamhet skulle vara likgiltig och betydelselös, och att de icke skulle göra någon som helst nytta. Jag kan naturligtvis icke nu gå närmare in på hela denna fråga, och det finnes ingen anledning därtill med anledning av utskottets hemställan, men några detaljer vill jag ge. Jag har till ledning för mitt omdöme förskaffat mig en tablå över de rapporter, som under senaste halvåret insänts från våra tre socialattachéer, och jag ber att genom att endast ange rubrikerna på några av dessa, ett urplock ur här föreliggande papper, få visa, att de verkligen sysselsätta sig med problem av stort intresse för oss, och för resten av stort intresse för hela världen. I den mån de kunna inrikta sina forskningar och studier på dessa och liknande problem, ha de helt säkert bidragit till att lämna värderika upplysningar.

Här äro nu socialattachérapporter från London andra halvåret 1921. Den 16 augusti inkom rapport om den engelska kolgruvekonflikten våren och sommaren 1921 — som bekant en av de största konflikter, som världen sett, —, den 23 augusti rapport angående en ny engelsk lag om arbetslöshetsförsäkring av den 1 juli 1921, vidare en rapport i september om en ny engelsk bostadslag. Vidare föreligga rapporter på det finansiella området, bland annat angående depressionen och vissa förslag i anledning därav och om valutatullar i England, ett problem som varit och är aktuellt även hos oss, enligt många mening ännu, vidare rapport angående frågan om återgång till guldmyntfot i England, vilket även ju är en brännande fråga hos oss.

Om jag ser på rapporterna från Paris, så finnes där till exempel rapport angående lagförslaget till socialförsäkring, framlagt för deputeradekammaren den 22 mars 1921, vidare rapport om den stora arbetskonflikten i departementet Nord, den 14 november rapport om den franska opinionen om lagförslaget angående socialförsäkring m. m., vidare rapport om socialiseringssträvandena i Frankrike, omfattande två avdelningar, den första »de franska statsmonopolen» och den senare »statligt ingripande i vissa näringsgrenar i Frankrike under kriget», och sedan den 16 februari i år rapport om striden för och emot 8-timmarslagen. Se vi sedan på socialattachérapporterna från Berlin, så tror jag, att var och en, som tagit kännedom om dem, måste vitsorda, att de bäras av en synnerligt ingående sakkunskap och mycken förmåga hos deras författare att skaffa sig på särskilda vägar tillförlitliga uppgifter, i första hand om sociala problem. Där hava vi bl. a. följande ämnen behandlade, nämligen den 19 augusti »den tyska arbetsmarknadens läge», den 25 augusti »offentliga tjänstemäns medverkan vid reglerandet av deras tjänsteförhållanden», den 6 september »riksdagsutskottets för folkhushållningen förhandlingar om arbetslösheten», och den 18 oktober »den tekniska nödhjälpen i Tyskland». Vidare hava vi rapporter om tidningsstrejken i Ber-

*Om social-
attachéinsti-
tutionen.
(Forts.)*

Om social-
attachéinsti-
tutionen.
(Forts.)

lin och om 8-timmarsdagens genomförande i Preussen, om de tyska driftsråden i praktiken, om tvisten mellan arbetsgivare och arbetstagare om de tyska riksjärnvägarna — vilken varit en ofantligt brännande fråga, som alla veta — vidare rapport om den tyska driftsrådslagen i praktiken och nu den 13 januari i år om den tyska tjänstemannakårens lönerörelse och sedan om den tyska strejkkrisen. Man hör bara på listan över denna axplockning bland dessa rapporter, att det verkligen icke är så lätt att avfärda deras verksamhet, som man på sina håll gör, och jag tror, att den undersökning, som naturligtvis bör komma till stånd, om man bifaller utskottets hemställan, kommer att visa, att allmänna meningen, ledd av vissa pekpinningar, har varit mycket på villospår beträffande socialattachéernas verksamhet eller rättare sagt överksamhet.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det har inom utskottet gjort sig gällande den meningen, att en hel del av de upplysningar, som dessa socialattachéer lämnat hit till Sverige, skulle mycket väl kunnat insamlas av våra beskickningar för övrigt, och det kan väl ifrågasättas, huruvida förhållandena i utlandet för närvarande äro av den beskaffenhet, att vi hava så synnerligen mycket att lära därute på det sociala lagstiftningsområdet. Förhållandena äro ju dessutom sådana, att ett land ingalunda behöver sväva i okunnighet om vad som tilldrager sig i ett annat land, även om man icke har speciella kunskapare på vissa områden. Vid överläggningen inom utskottet om denna sak har det uttalats såsom önskvärt, att åtminstone en av de socialattachéer, som vi ha och som lär vara synnerligen duglig, enligt vad man har sagt, borde på ett eller annat sätt bibehållas, men det har därvid ansetts önskvärt, att det tages under övervägande att knyta denne person direkt till legationen, där han då skulle göras till tjänsteman och icke stå fristående såsom socialattaché. För min del har jag ägnat allt för liten uppmärksamhet åt detta spörsmål för att kunna bilda mig en bestämd uppfattning om, huru man bör lämpligen ordna förhållandena i fortsättningen. Jag har endast till kammarens protokoll velat uttala och för herrarne redogöra för några av de synpunkter, som under överläggningen i utskottet varit bestämmande för utskottet, när utskottet skrev denna motivering. Och jag kan ju tillägga, att i detta avseende verkligen icke rådde någon egentlig menings-skiljaktighet, ty samtliga inom utskottet, oavsett vilket parti de än tillhörde, ansågo, så vitt jag kunnat uppfatta, att den närmare prövning, som statsutskottet här ifrågasatt, vore mycket väl av omständigheterna påkallad.

Herr Lindhagen: Nu kommer det att kvarstå den oegentligheten från min synpunkt, att militär- och marinattachéerna gå fria från allt klander, under det klandret mot socialattachéerna kvarstår, ett klan-

der, som synes vara så mycket mindre påkallat efter den redogörelse vi fått från utrikesministern, men jag kan icke göra något åt det i den form, som det kommit. Jag skall bara nedlägga en liten gensaga däremot.

*Om social-
attachéinsti-
tutionen.
(Forts.)*

Uppkomsten av dessa socialattachéer kan ju delvis bero därpå — jag anknyter mig till det anförande, som herr Kvarnzelius hade — att vi ha i stor utsträckning att befordra diplomater av den s. k. gamla skolan i all synnerhet till sådana poster, som ha större betydelse för Sverige. Då de äro obefordrade, så måste de gå sin väg fram och få till slut, vare sig de passa eller ej, en representativ befattning. Då är det givet, att en stor del av dessa personer icke äro utbildade för eller hava intresse för sociala problem. Därför har man ansett, att man behövde en särskild tjänsteman, som skulle sköta dessa saker med större intresse. I somras när jag reste till Paris, så hade jag ett privat uppdrag från jordkommissionen och vände mig då till beskickningen i Paris och frågade, vart jag skulle vända mig för att få besked. Beskickningen remitterade emellertid min hänvändelse till vår socialattaché på platsen, och där fick jag den utmärktaste upplysning om, vart jag skulle vända mig. Men jag är icke säker på, att icke även beskickningen kunnat hava haft tid att lämna mig dessa upplysningar, om vi icke haft någon socialattaché.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Det var sista delen av herr Kvarnzelius' yttrande, som gav mig anledning att lämna en förklaring här. Han sade nämligen, att vi inom utskottet voro eniga om att begära en omprövning av denna sak. Detta vill jag bestrida, därför att det resultat, som här föreligger, är en kompromiss mitt emellan det längre gående omprövningsförslaget och ett avslag på detta. Jag har nämligen ansett, att socialattachéinstitutionen är så ny och så nyligen beslutad av riksdagen, att den skulle få tillfälle att verka en tid, innan man beslöt sig för vare sig det ena eller det andra. Men, som sagt, vid slutet av utskottets behandling av detta ärende kom denna kompromiss till stånd, och då anslöto vi oss till densamma — utan någon som helst entusiasm.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande punkt till handlingarna.

Punkterna 17—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i ämnet hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst, 16,000 kronor.

*Anslag till in-
terparlamenta-
riska gruppen.*

Anslag till interparlamentariska gruppen.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag har icke den ringaste anledning att annat än yrka bifall till denna punkt, ty alla de små bidrag, som kunna förekomma i budgeten för fredssträvanden, böra få stå där ograverade. Vad jag begärde ordet för var det, att jag ville för det första anmäla att, ifall jag icke av sjukdom varit förhindrad att väcka motion under den första motionstiden, här skulle hava fått prövas frågan om motsvarande anslag även till andra privata fredsorganisationer, nämligen den svenska avdelningen av de gamla fredsföreningarna, vilkas centralstyrelse i Bern ju har anslag i budgeten.

Men varför jag i all synnerhet begärde ordet var, att vid ett möte med interparlamentariska gruppen här vid riksdagens början, vid vilket jag icke heller kunde vara närvarande, man bland annat beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla, att en tredje privat fredsorganisation, som är mycket ung och som man icke hört talas om så mycket ännu, nämligen den svenska avdelningen av folkens förbundsföreningarna, skulle få ett särskilt statsanslag — jag tror det var utav besparade medel — och det unnar jag dem också högeligen. Men jag ber att nu, i närvaro av den nuvarande utrikesministern, få säga, att då får regeringen vara snäll att ihågkomma även de gamla, folkliga fredsorganisationerna.

Friherre Adelswärd: Jag skall inte gå in på den fråga, som väcktes av herr Lindhagen, därför att jag tror, att man med mera skäl kan komma till den vid behandlingen av en senare punkt. Ehuru jag icke har för avsikt att framställa annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, så anser jag mig dock, såsom ansvarig för den beräkning, som lagts till grund för gruppens anslagsäskande, skyldig att något förklara den.

Det är en betydande reduktion, som Kungl. Maj:t ansett kan göras, en reduktion på icke mindre än 30 %, från 24,000 kronor, som begärts, till 16,000 kronor. Men då jag nu icke vill göra någon väsentlig erinran emot detta, sedan jag försökt att göra så noggrann omräkning som möjligt av de utgifter, som äro erforderliga för gruppen, vill jag erinra om att det är en högst betydande skillnad mellan förhållandet i oktober månad förra året, då vi gjorde denna beräkning, och nu. De ekonomiska förhållandena hava så väsentligt ändrats, att det är åtskilliga utgiftsposter, som kunna utan avsevärd olägenhet reduceras. Därför har jag heller ingen anledning att framställa något yrkande, utan vill endast uttala den förhoppningen, att när gruppens framställning om medel för nästa budgetår kommer fram, det då måtte, proportionsvis, icke bliva så stor reduktion som den som nu skett, ty då blir det naturligtvis omöjligt för gruppen att existera eller åtminstone att fortsätta sin verksamhet i den omfattning, som hittills ägt rum.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 22—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte uppföra det ordinarie anslaget till hemliga utgifter, nu 75,000 kronor, med halva beloppet eller 37,500 kronor.

*Anslag till
hemliga ut-
gifter.*

Herr Lindhagen: Här är nu ett anslag till hemliga utgifter. Jag vet icke, vilka dessa hemliga utgifter äro, och därför bör man redan ur den synpunkten kunna vara tveksam om anslaget i sin helhet. I statsverkspropositionens motivering står detta också ganska svävande motiverat. Det står nämligen så här: »Vid övervägande av frågan om anslaget till hemliga utgifter alltjämt kan anses erforderligt åtminstone till hela sitt nuvarande belopp, har jag funnit mig böra tillstyrka att för närvarande icke nedsättning sker i det för år beräknade beloppet.»

Där se vi således att även i själva propositionen framskymtar en viss tvekan åtminstone inför detta anslag. Nu föreställer jag mig, att beloppet är avsett att användas till sådana oförutsedda utgifter i allmänhet, som även en utrikesstyrelse kan stå inför, och naturligtvis bör den då hava medel till sitt förfogande. Jag tager för alldeles givet, att beloppen behövas och att de icke heller äro för stora i och för sig och man måste ju anförtro åt en regering att kunna använda något belopp till oförutsedda utgifter, som man måste möta även i utrikespolitiken.

Men det är ordet »hemliga», som på mig verkar som en röd klut på en tjur, och jag har mycket svårt att förlika mig med det där. Det betecknar naturligtvis också någonting oriktigt, och det måste bort förr eller senare.

Jag har egentligen begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på att det icke blott är detta belopp, som anslås till hemliga utgifter, utan vi kunna säga, att hela utrikesstaten innehåller anslag för hemliga utgifter. Vi kunna visserligen säga, att de andra icke stå till fri disposition utan äro avsedda att användas till det eller det allmänna ändamålet, den eller den myndigheten eller institutionen, men avgörandet huru medlen sedan skola i sak användas äro också i ett stort antal fall hemligt. Och då kommer jag till mitt præterea censeo, nämligen att utrikesnämnden i sitt förfelade skick och kommittén för frågor rörande Nationernas förbund i sitt undanskymda och ofullkomliga skick måste, åtminstone såvitt det rör hemligheten, förstöras. Ty det är de två institutionerna, som behärska utrikespolitiken, naturligtvis vid sidan av den mer eller mindre medgörlige utrikesministern själv.

Utrikesnämnden är en fullkomligt hemlig institution, och genom denna hemlighetsfullhet avklippes sambandet mellan institutionen och folket helt och hållet. Jag har hört allt mer och mer att till och med interparlamentarici och erfarna, grånade sådana, själva säga, att vi hava fått denna nämnd på oss genom en överrumpling.

Jag har, som sagt, upptäckt, att det finns en annan institution också, och jag talade om det sist, då första kammarens första tillfälliga utskotts betänkanden voro före i kammaren. Det finns en av regeringen utsedd

Anslag till
hemliga ut-
gifter.
(Forts.)

institution i vår utrikespolitik, som heter kommittén för frågor rörande Nationernas förbund. Den består ungefär av samma personer som de, vilka sedan bliva utsedda till delegerade i Genève. Regeringen uppdrager åt kommittén att uppgöra förslag till instruktion för sina delegerade, d. v. s. för dem själva. Det kan ju vara rimligt, att de, som skola dit ut, få ha något ord med om, vad de tycka, att de kunna stå för. Men knappast dock ensamma och allra minst i hemlighet. Nå, detta förslag antages, förmodar jag, i regel av regeringen och det finns ingen möjlighet för svenska folket att få veta, vari dessa instruktioner bestå, ty de äro sekreta. 1920 gick jag in med framställning om att de skulle publiceras, men regeringen svarade på denna min begäran: »förtjänar icke avseende». I år har jag varit inne i utrikesdepartementets registratorskontor och bett att få se de senaste instruktionerna, men har då fått det svaret, att kommitténs förslag därom är en hemlig handling. Således, på grund av denna lilla undångömda exklusiva apparat, föres talan för det stora begreppet Sverige.

Man skall icke förarga sig över någonting, som jag sade sist också, ty vi leva ju i en politisk stenålder, och då bli verktygen också därefter. Jag ber emellertid, då den nuvarande utrikesministern nu kommer i tillfälle att mera övertaga ledningen, att han måtte försvara våra gamla traditioner och förstöra utrikesnämnden och kommittén för frågor rörande Nationernas förbund, åtminstone deras hemlighetsfullhet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu ifrågasvarande punkt hemställt.

Punkterna 31—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Sveriges andel
i kostnaderna
för Nationer-
nas förbund.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att å tilläggsstat för år 1922 till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för Nationernas förbund för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 515,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker

hemställt, att riksdagen måtte till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för Nationernas förbund för år 1922 å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag av 440,000 kronor.

*Sveriges andel
i kostnaderna
för Nationer-
nas förbund.
(Forts.)*

Herr W i n b e r g: Herr talman! Som man finner rör det sig här om ett belopp, som av utskottet satts till 440,000 kronor, såsom vår andel i kostnaderna för Nationernas förbund. Jag skall i detta sammanhang inte alls ingå på de principiella synpunkter jag har och alltid har haft rörande Nationernas förbund. Jag skall inte heller uppehålla mig vid de skäl, som man möjligen tidigare kan ha haft på vissa håll, att verkligen hoppas något ifrån Nationernas förbund. Jag skall endast uppehålla mig vid några omständigheter, som inträffat under den sista tiden, vilka synas mig tala för att det icke är skäl, att vi längre gå och hoppas något nämnvärt av Nationernas förbund, då det endast innebär, att vi samtidigt uraktlåta att på ett annat och riktigare sätt iakttaga våra intressen.

Jag skall, som sagt var, här inte framföra så mycket av mina personliga synpunkter i detta avseende. Men jag kan inte neka mig nöjet att anföra ett uttalande från en person, som väl ändå icke får anses vara lika partisk i detta avseende som många torde anse mig vara. Det är ett uttalande från en person, som heter Sven Backlund, i en korrespondens till en hel del av den svenska tidningspressen i november månad föregående år. Herr Backlund karakteriserar där det intryck av Nationernas förbund han fått efter att på nära håll haft tillfälle att studera det. Han ironiserar över att man numera, i stället för att tala om Nationernas förbund, använder uttrycket »Nationernas societet», och han anför där bland annat: »Utan elakhet. Det är endast att konstatera ett faktum. Ett internationellt societetsliv växer upp i Genève kring Folkens förbund. Längre har det varit de förnäma damernas åtrå att bli presenterade vid hovet. Men nu är hovet för gammaldags, för trångt, för litet modernt. Pretentionerna växa. Snart blir drömmen att bli presenterad vid Folkens förbund, att få röra sig i denna lysande värld av 'stora' män och kvinnor.»

Han säger sedan på ett annat ställe, att han utgår ifrån, att om arbetarklassen visat större intresse för denna institution, hade institutionen i fråga kanske kunnat bättre fylla den uppgift man från början ställde på den. Han anför därvidlag: »Ty om Folkens förbund ser ut så erbarmligt som det gör för ögonblicket, så beror detta så gott som uteslutande på arbetarklassens liknöjdhet och bristande organisation.»

Jag skall inte ingå på frågan, huruvida den ärade artikelförfattaren har rätt däri, att förhållandet kunde ha varit ett annat, om arbetarklassen visat större intresse för denna institution. Jag konstaterar endast, att man numera även från det hållet nödgas erkänna, att Nationernas förbund ter sig så erbarmligt som det för närvarande gör.

Jag vill också peka på ett par andra saker, som likaledes alldeles tydligt under senare tiden givit vid handen, att man även på det håll, där man var med om att tillskapa Nationernas förbund, nu är på det klara med dess fullständiga betydelselöshet, och jag vill erinra om att när man sammankallade en, som man väl ansåg, så pass viktig konferens som

Sveriges andel i kostnaderna för Nationernas förbund. Washington-konferensen — av vilken jag visserligen inte hoppades något nämnvärt men där det dock var fråga om att behandla problemet om rustningarnas inskränkning — var det icke möjligt att få Nationernas förbund att sätta sig i spetsen för en sådan sak, utan den ordnades vid sidan av Nationernas förbund.

(Forts.)

Jag vill vidare erinra om den nu planerade konferensen i Genua, om vilken man också tvistar med avseende å resultatet av densamma. Även denna konferens måste äga rum vid sidan av och organiseras av andra än Nationernas förbund. Från min utgångspunkt anser jag det vara lyckligt, att icke Nationernas förbund satt sig i spetsen för detta, ty då skulle utsikterna till att uppnå något resultat vid konferensen ha varit ännu mindre än de nu kanske äro. Jag måste emellertid beklaga, att den svenska regeringen fortfarande har den uppfattningen, att man skulle kunna komma till det lyckligaste resultat i fråga om världens och speciellt Europas ekonomiska återuppbyggande, om allt som företages i detta syfte sker under protektion från Nationernas förbunds sida. För min del är jag, som sagt var, av en fullständigt motsatt uppfattning.

Under sådana förhållanden, då man å ena sidan måste konstatera, hur hjälplöst Nationernas förbund för närvarande är, å andra sidan måste konstatera, att det på grund av hela den struktur det har fått och på grund av att det vilar på eller i varje fall delvis såsom grundval har den ingångna våldsfreden i Versailles och att således detta Nationernas förbund icke i något avseende kan med allvar gå i spetsen för en revision av denna våldsfred, vilken revision jag och väl många med mig anser vara den första förutsättningen för att ett ekonomiskt återuppbyggande av vår världsdelen skall komma till stånd, under sådana förhållanden, säger jag, och från en sådan utgångspunkt och under sådana förutsättningar måste man göra klart för sig, att Nationernas förbund för närvarande verkligen utgör *ett hinder* för världens ekonomiska återuppbyggande. Det kan inte hjälpas, och intet resonemang i världen kan kullslå detta faktum, och därför böra herrarna, när ni nu gå att besluta i denna fråga, göra klart för er och fråga er: är det egentligen i överensstämmelse med vårt lands politiska intressen, och är det riktigt med hänsyn till vad som bör krävas i dessa tider för vår världsdels ekonomiska återuppbyggande, att man fortfarande försöker lägga detta instrument, Nationernas förbund, till grund för arbetet på det området, då denna institution redan från början, såvitt jag kan förstå, har bildats på en grundval, som omöjliggör alla strävanden i detta avseende?

Det finnes härvidlag en annan punkt också, som visserligen för mig icke är av någon avsevärd betydelse men som skulle kunna förtjäna att tagas i beaktande, nämligen det sätt, på vilket den s. k. Ålandsfrågan avgjordes av Nationernas förbund. Jag behöver säkerligen inte här framhålla, att jag icke i något avseende söker att driva någon nationalistisk politik, men då vi ju voro överens om att det krav, som framfördes i detta avseende från Ålandsbefolkningens sida och som understöddes av det svenska folket, vilade på så starka, ofrånkomliga rättfärdighetsprinciper, att man redan i ett tidigare stadium trodde sig här i vårt land kunna ha

klart för sig, hurudan utgången skulle bli, men när vi trots detta sågo vilken utgången blev och således även i den punkten kunde konstatera, att icke ens i sådana frågor Nationernas förbund kan eller vill föra en politik, som verkligen vilar på rättvisans och rättfärdighetens grundval, då undrar jag vilka skäl som ännu återstå för oss att vara med om att understödja denna institution och bidra till dess fortsatta existens, och jag undrar, om det inte skulle vara ett särskilt skäl för vårt vidkommande att genom ett avslag på förslaget angående det belopp, som begäres i den nu föredragna punkten, åtminstone på det sättet markera, att vi underkänna det domslut, som fälldes av Nationernas förbund i den enda fråga, som för vårt lands vidkommande drogs under detta forum.

Jag skulle också kunna som ytterligare skäl för det yrkande jag kommer att göra anföra det något egendomliga förhållande, som framgår av den officiella rapporten från Nationernas förbund, att av de till nämnda institution anslutna länderna icke mindre än 18 ha uraktlåtitt att erlägga någon avgift under föregående år, och en stor del av dessa ha icke någonsin erlagt någon avgift till Nationernas förbund. Då jag inte kan tänka mig, att denna omständighet enbart beror därpå, att vederbörande länders ekonomi är så alldeles under isen, att de inte kunna åstadkomma det relativt obetydliga belopp, som skulle behövas för att gälda deras avgifter till Nationernas förbund, måste jag anse, att anledningen därtill ligger i en fullständig likgiltighet från dessa staters sida beträffande Nationernas förbund, en likgiltighet så stor, att de icke ens fullgöra sina ekonomiska förpliktelser mot förbundet. Under sådana förhållanden kan jag icke anse det finnas några skäl för oss att i längden punktligt inbetala våra avgifter till Nationernas förbund, då det numera tydligen allt mer och mer börjar bli klart, att detta är en institution, som icke håller på att stabilisera sig utan som tydligen är under avveckling, trots det att man givetvis bland dess bildare icke vill de facto erkänna, att så är förhållandet. Jag anser det finnas alldeles särskilda skäl för oss här i Sverige att vid ett tillfälle som detta markera vår ståndpunkt till den ifrågasvarande saken, och jag hemställer därför, herr talman, att med åberopande av vad jag här anført få yrka avslag å förslaget om beviljande av det belopp, som utskottet kräver i den nu föredragna punkten såsom vår andel i kostnaderna för Nationernas förbund, och i detta avslagsyrkande ligger givetvis också ett yrkande om avslag på vad Kungl. Maj:t i den punkten begärt.

Herr W i d e l l: Herr vice talman! Jag kan för min del icke anse lämpligt att vid behandlingen av denna punkt å tredje huvudtiteln taga upp en debatt om Nationernas förbund. Jag skall därför inskränka mig till att beträffande här ifrågasvarande anslag endast erinra om att det är en folkrättslig förpliktelse för Sverige att betala dessa pengar, och då Sverige hittills alltid har sökt uppfylla sina förpliktelser och, som jag hoppas, även för framtiden vill göra det, ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Sveriges andel
i kostnaderna
för Nationer-
nas förbund.*
(Forts.)

*Sveriges andel
i kostnaderna
för Nationer-
nas förbund.*
(Forts.)

Herr Winberg: Jag skall inte yttra mig om huruvida det kan föreligga några skäl för herr Widell att här upptaga någon debatt om Nationernas förbund eller ej, men för mig föreligger det skäl därtill, och därför har jag använt detta tillfälle, som antagligen är det enda under innevarande riksdag, då jag i år icke upprepat min motion från föregående år.

Herr Widell nämnde, att det är en folkrättslig förpliktelse, som föreligger här, och att vi naturligtvis skola uppfylla alla våra förpliktelser. Men hur kommer det sig då, att lejonparten av alla övriga länder så lättvindigt fattat sina förpliktelser? Det är naturligtvis storslaget, om Sverige i detta avseende kan föregå med gott exempel, men jag tror, att det finnes andra områden, där det är minst lika värdigt att föregå med gott exempel.

Jag tror således, herr talman, att Sveriges heder varken utåt eller inåt skulle bli skamfilad genom ett beslut i överensstämmelse med mitt yrkande, som jag därför ber att få vidhålla.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr Winberg begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 B punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 4.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7 och 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 75 till behandling av lagutskott, nr 76, 81 och 85 till jordbruksutskottet samt nr 80 till bankoutskottet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1922 gjorda framställningar om vissa anslag till patent- och registreringsverket;

bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tiden för ikraftträdande av vissa av riksdagen beslutade ändringar i tulltaxan;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner i fråga om sockerproduktionens fortsatta stödjande genom statsåtgärder, m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande viss ändring i lagen angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbezeichnung;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående beredande åt vissa från småskoleseminarier utexaminerade lärarinnor av behörighet att undervisa i den egentliga folkskolan; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion (nr 93) om godkännande av den i Ryssland faktiskt sittande regeringen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr E n h ö r n i n g erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr greve och talman, mina herrar! Den s. k. »Vintersjöfartskommittén för Norrland» avgav sitt betänkande i mars 1918 med hemställan om, att Eders Kungl. Maj:t täcktes avlåta nådig proposition till 1918 års riksdag med begäran om

Interpellation om byggande av ett havsisbrytarfartyg för statens räkning m. m.

dels bemyndigande att avsluta kontrakt om leverans för statens räkning av ett havsisbrytarfartyg att byggas och användas i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder,

dels anvisande för ändamålet ej mindre å tilläggsstat för år 1918 av ett belopp av 50,000 kronor än även å extra stat för år 1919 av ett belopp av 1,500,000 kronor.

Någon Kungl. proposition i denna för Norrland så viktiga fråga har ännu ej kommit på kamrarnas bord, men i stället avgavos under 1919

Interpellation
om byggande
av ett havsis-
brytarfartyg
för statens
räkning m. m.
(Forts.)

års riksdag en motion i första och en liknande i andra kammaren samt under 1920 års riksdag en motion i första kammaren, alla med lika lydande hemställan:

»att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att avsluta kontrakt om leverans för statens räkning av ett isbrytarfartyg, att byggas och användas i huvudsaklig överensstämmelse med av vintersjöfartskommittén angivna grunder;

att för ändamålet må anvisas ej mindre å tilläggsstat för år 1920 ett belopp av 50,000 kronor än även å extra stat för 1921 ett belopp av 1,500,000 kronor.»

De senare årens jämförelsevis milda vintrar hava icke åstadkommit några svåra havsisar, som i avsevärd mån hindrat sjöfarten tills den under januari månad avslutats på Norrland, och dels denna omständighet samt dels dyrtiden ävensom den efterföljande depressionsperioden äro utan tvivel orsaken till att någon Kungl. proposition om byggande av havsisbrytare i enlighet med Vintersjöfartskommitténs förslag ännu icke framkommit.

Innevarande års vinter har kommit med stark kyla och svåra havsisar, som hindrat sjöfarten i avsevärd grad icke allenast i Bottniska viken, Östersjön utan även i Öresund, Kattegat och Skagerrack.

Det ligger då nära till hands att återupptaga frågan om byggandet av ett isbrytarfartyg för statens räkning så mycket mer som den värsta dyrtiden nu börjar giva med sig och byggandet av ett dylikt fartyg skulle giva arbete inom olika industrier åt ett stort antal arbetslösa, vilka i görligaste mån böra bibehållas i detta arbete och i sin mån bidraga till att bringa de svåra arbetslöshetsförhållandena in uti normalare gångor. Man kan till och med tänka sig att en del av byggnadskostnaden kunde tagas ur det ifrågasatta statsbidraget för bekämpandet av arbetslösheten.

Det synes mig, att ett dylikt havsisbrytarfartyg icke allenast kunde gagna sjöfartens intressen i Norrland utan även i Svealand och Götaland, ty de år, som svåra havsisar inträffa, måste givetvis sjöfarten på Norrland först upphöra, varefter havsisbrytaren kan tjäna övriga landsändar.

Då Stockholms stads »Isbrytare II» nu varit i tillfälle att visa vad den förmår gent emot isarna i Sundet och på Västkusten, varest den redan losstagit ett rätt så stort antal svenska och utländska ångare till och med den sedan en vecka fastfrusna danska isbrytaren »Bryderen», så synes det mig vara av stor betydelse att få utrönt isbrytarens förmåga gent emot de norrländska isarna åtminstone i södra delen av Bottniska viken.

Genom denna färd bör man nu ytterligare kunna konstatera den storlek och styrka statens isbrytare bör få. En dylik expedition bör givetvis ej taga så lång tid i anspråk som till »Sundet» och den vore av stor vikt för att få utrönt huru det förhåller sig med isarna i Bottniska viken under en så kall och ihållande vinter som denna.

Härigenom skulle vinnas en välbehövlig erfarenhet i många andra avseenden.

Lotskaptensexpeditionen i Gävle rapporterar, att »Björns» fyr mellan Gävle och Öregrund nu tänts, enär havet är isfritt utanför, men

det är av betydelse få veta huru långt norrut öppet vatten sträcker sig och om stora ismassor äro i drift på Bottniska viken.

I Sundsvalls yttre hamn ligga nu fem lastade ångare, varav trenne svenska, en tysk och en norsk, vilka överraskades av kölden och de svåra isförhållandena, vilka isbrytaren kunde på återresan hjälpa ut till havs och vidare ned till Östersjön.

På grund härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr handelsministern få framställa följande 2:ne frågor:

1). Ämnar regeringen förelägga riksdagen förslag om byggande av ett havsisbrytarefartyg för statens räkning i enlighet med »Vintersjöfartskommitténs för Norrland» förslag för tryggande av sjöfarten icke allenast för Norrland utan även för Östersjön och Västkusten och eventuellt av medel, som riksdagen kommer att anslå för arbetslöshetens bekämpande?

2). Skulle icke regeringen anse det vara av ett stort intresse att låta »Isbrytaren II» efter återkomsten från Öresund göra en tur genom Bottniska viken söder om Kvarken för undersökning av havsisarna och eventuellt på samma gång befria de i Sundsvalls yttre hamn liggande fem lastångfartygen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,45 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

*Interpellation
om byggande
av ett havsis-
brytarfartyg
för statens
räkning m. m.
(Forts.)*

Torsdagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 82, angående understöd å allmänna indragningsstaten till avlidne daglönaren G. E. Aronssons änka och minderåriga barn; samt nr 83, angående den framtida användningen av Jämtlands rotteringskassa.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 14.

Vid föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tiden för ikraftträdande av vissa av riksdagen beslutade ändringar i tulltaxan, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 47, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tiden för ikraftträdande av vissa av riksdagen beslutade ändringar i tulltaxan.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att vad utskottet hemställt i sitt betänkande nr 8 bifölles även av andra kammaren.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, andra lagutskottets utlåtande nr 6, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 och kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevillning av inkomst, ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering m. m.

Efter föredragning av de vid sammanträdets början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades propositionen nr 82 till bankoutskottet, varemot propositionen nr 83 nu på begäran bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,08 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.